Hallituksen esitys Eduskunnalle Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, sopimuksen soveltamisesta ja eräiden lakien kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen.

Uusi rajajokisopimus kattaa sekä vesi- että kalastusasiat ja korvaa maiden välillä vuonna 1971 tehdyn rajajokisopimuksen. Sopimuksella perustetaan Tornionjoen vesistöalueelle Suomen ja Ruotsin kansainvälinen vesienhoitoalue. Vesienhoitoa ja -suojelua palvelevaa yhteistyötä varten perustetaan uusi Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio. Komission tulee yhteistyössä alueen viranomaisten ja kuntien kanssa kehittää myös muuta rajavesistöyhteistyötä esimerkiksi tulviin varautumiseksi.

Sopimuksen mukaan vesilupa-asioissa Tornionjoen vesistössä sovellettava lainsäädäntö ja lupaviranomaiset määräytyvät kummankin maan kansallisen oikeusjärjestyksen mukaan. Sopimus turvaa alueen asukkaille kuitenkin laajat osallistumisoikeudet myös rajan toisella puolella käsiteltäviin vesilupa-asioihin. Nykyinen rajajokikomissio lakkautetaan, koska kansallisesta järjestelmästä erillistä rakentamis- ja pilaamisasioita käsittelevää lupaviranomaista ei enää tarvita.

Uuden rajajokisopimuksen olennaisena osana on kalastussääntö, joka sisältää määräyksiä muun muassa rauhoituspiireistä, rauhoitusajoista, vähimmäismitoista sekä pyyntivälineistä ja niiden käytöstä. Kalastussäännön mukaan lohen ja taimenen kalastuskausi muuttuu sekä joessa että merialueella. Merialueella lohen ja taimenen kalastus kiinteillä pyydyksillä alkaa nykyistä aikaisemmin. Aloitusaikaa voisi kuitenkin kansallisesti myöhentää. Jokialueella kalastusaikoja mukautetaan muun muassa taimenen suojelemiseksi sekä perinteisen ja paikallisen kalastuksen että kalastusmatkailun edistämiseksi.

Uuden sopimuksen mukaan kalastusta Tornionjoen kalastusalueella hallinnoivat Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Suomessa sekä Fiskeriverket ja Norrbottenin läänin lääninhallitus Ruotsissa. Nämä viranomaiset voivat myöntää yksittäisiä poikkeuksia kalastussäännössä olevista määräyksistä. Hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset voivat yhdessä sopimalla poiketa kalastussäännön määräyksistä, jos kalakantojen tila sen sallii tai sitä edellyttää. Määräykset vahvistettaisiin ehdotuksen mukaan kansallisesti.

Lisäksi Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Norrbottenin läänin lääninhallitus valvovat kalastussäännön noudattamista.

Sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen sopimuksen voimaantulolle valtiosäännön mukaan asetettujen vaatimusten täyttämisestä.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä kalastussäännöstä poikkeavien ja sitä täydentävien määräysten asetuksenantovaltuuksista.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

294863

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 1
YLEISPERUSTELUT 4
1 JOHDANTO 4
2 NYKYTILA 4
2.1 Vuoden 1971 rajajokisopimus 4
2.2 Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio 5
2.3 Kansallinen lainsäädäntö ja vuoden 1971 sopimuksen soveltaminen 6
2.4 Kansainvälinen kehitys 8
2.4.1 Kansainvälisen vesi- ja ympäristöoikeuden periaatteita 8
2.4.2 Pohjoismainen ympäristönsuojelusopimus 8
2.4.3 Itämeren suojelusopimus 8
2.4.4 Pohjoismainen pelastuspalvelusopimus 9
2.4.5 ECE:n rajavesistösopimus 9
2.4.6 Euroopan ihmisoikeussopimus 9
2.4.7 YK:n merioikeusyleissopimus 10
2.4.8 YK:n kalakantasopimus 11
2.5 Euroopan unionin lainsäädäntö 11
2.5.1 Vesipolitiikan puitedirektiivi 11
2.5.2 Tulvadirektiivi 12
2.5.3 Luontodirektiivi 12
2.5.4 Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskeva lainsäädäntö 13
2.6 Nykytilan arviointi 13
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET 15
3.1 Tavoitteet 15
3.2 Keskeiset ehdotukset 15
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET 17
4.1 Taloudelliset vaikutukset 17
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan 17
4.2.1 Hakemus- ja hallintoasiat 17
4.2.2 Kalastuksen valvonta 18
4.3 Ympäristövaikutukset 18
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset 19
4.4.1 Vaikutukset perusoikeuksien kannalta 19
4.4.2 Aluekehitysvaikutukset 19
4.4.3 Saamelaisten ja paikallisten asukkaiden asema 19
5 ASIAN VALMISTELU 20
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 22
1 SOPIMUKSEN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN 22
Yleisiä määräyksiä 22
Yhteistyö 23
Valtioiden välinen yhteistyöelin 24
Rajan ylittävät vaikutukset 27
Kalastusmääräykset 31
Loppumääräykset 33
Ohjesääntö 34
Kalastussääntö 35
Yleisiä määräyksiä 35

Pyyntivälineet, kalastusajat ja vähimmäismitat 36
Vapakalastusta ja lippoamista koskevat erityismääräykset 42
Muut määräykset 42
2 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT 45
3 VOIMAANTULO 46
4 EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS JA KÄSITTELYJÄRJESTYS 46
4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus 46
4.2 Käsittelyjärjestys 49
LAKIEHDOTUS 53
Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, sopimuksen soveltamisesta ja eräiden lakien kumoamisesta 53
SOPIMUSTEKSTI 55
LIITE 63
LIITE 65

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Nykyinen Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 54/1971, jäljempänä vuoden 1971 sopimus), on allekirjoitettu syyskuussa 1971 ja tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 1972. Sopimuksen laatimisen jälkeen sekä Suomen että Ruotsin lainsäädäntö on muuttunut huomattavasti. Kummassakin maassa on tullut sovellettavaksi Euroopan unionin (EU) lainsäädäntö ja Euroopan ihmisoikeussopimus. Myös Yhdistyneiden kansakuntien (YK) piirissä on tehty uusia sopimuksia kansainvälisten vesistöjen käytöstä ja suojelusta sekä sopimus tiedon saannista, osallistumisesta sekä muutoksenhausta ja vireillepanosta ympäristöasioissa (SopS 122/2004). Suomi ja Ruotsi ovat myös Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelusta tehdyn yleissopimuksen osapuolia (SopS 2/2000).

Rajajokisopimuksen uudistaminen on todettu tarpeelliseksi molemmissa maissa. Ruotsissa laadittiin 1990-luvun lopulla selvitys rajajokisopimuksen uudistamisesta (Det finsk-svenska gränsälvssamarbetet, SOU 1998:39). Tämän jälkeen maa- ja metsätalousministeriö asetti ympäristöministeriön kanssa neuvoteltuaan työryhmän (Tornionjokityöryhmä) valmistelemaan Suomen näkemyksiä rajajokisopimuksen uudistamisesta käynnistettäviä neuvotteluja varten.

Tornionjokityöryhmä päätyi maa- ja metsätalousministerille 9 päivänä tammikuuta 2002 luovuttamassaan muistiossa (MMM 2002:1) ehdottamaan rajajokisopimuksen uudistamista niin suuressa määrin, että käytännössä parhaana ratkaisuna nähtiin kokonaan uuden sopimuksen laatiminen. Työryhmän muistiosta saaduissa lausunnoissa puollettiin sopimuksen uudistamista ehdotetulla tavalla. Sopimusneuvottelut aloitettiin keväällä 2002 ja saatiin päätökseen syksyllä 2004.

Kalastukseen liittyvien ongelmien ja alueelta esitetyn vastustuksen vuoksi sopimusneuvottelut käynnistettiin kuitenkin uudelleen vuonna 2007. Näissä neuvotteluissa saavutettiin maiden välillä yhteisymmärrys kesäkuussa 2009, ja neuvottelujen tuloksena allekirjoitettiin uusi sopimus Tukholmassa 11 päivänä marraskuuta 2009.

2 Nykytila

2.1 Vuoden 1971 rajajokisopimus

Vuoden 1971 sopimuksen soveltamisala käsittää kalastuksen ja vesiensuojelun sekä vesistöön rakentamisen ja muut vesitalousasiat uittoa lukuun ottamatta. Uitosta Tornion ja Muonion rajajoissa tehtiin vuonna 1917 Suomen ja Ruotsin välillä ensimmäinen erillinen sopimus, jolla vahvistettiin yhteinen uittosääntö. Tämä sopimus korvattiin vuonna 1949 tehdyllä sopimuksella (SopS 19/1949, muutettu SopS 27/1964 ja SopS 54/1971), jonka mukaan kummankin valtion kansalaisilla on yhtäläinen oikeus uittoon rajajoissa. Uitto lakkasi rajajoissa kuitenkin jo vuonna 1972. Tämän vuoksi vuoden 1971 sopimukseen ei otettu määräyksiä uitosta, vaan erillisellä muutoksella tarkistettuna vuoden 1949 sopimus sovittiin jätettäväksi voimaan sopimuksen tekemisen yhteydessä.

Vuoden 1971 sopimuksen kattamia asioita käsittelee yhteisenä päätöksentekoelimenä toimiva rajajokikomissio. Sopimukseen on kirjattu eräitä yleisiä periaatteita rajajokiyhteistyön järjestämisestä sekä säännökset vesilupa-asioita varten. Sopimuksen keskeisenä tavoitteena on turvata suomalaisille ja ruotsalaisille mahdollisuus hyödyntää Tornionjokea tasapuolisesti rajaseudun etuja edistäen. Sopimus edellyttää, että luonnonsuojeluun on kiinnitettävä erityistä huomiota, kalakantoja tulee suojata ja veden pilaantumista ehkäistä.

Rajajokisopimus on sisällöltään yhdistelmä kansainvälistä sopimusta ja tavallisimmin kansallisen lainsäädännön piiriin kuuluvaa aineellista lainsäädäntöä. Sopimusta sovelletaan siinä määritellyissä rajajoissa. Siinä on määräyksiä vesistöön rakentamisesta, säännöstelystä ja pilaamisen ehkäisystä sekä kalastuksesta erityisellä soveltamisalueella eli Tornionjoen kalastusalueella.

Lupa vesistöön rakentamiselle voidaan myöntää vain, jos se on perusteltua eli jos

hankkeesta saatavat edut ovat olennaisesti suuremmat kuin haitat. Punninta tapahtuu vesilain (264/1961) säännöksiä muistuttavan intressivertailun pohjalta. Samat säännökset koskevat soveltuvin osin myös vesistön säännöstelyä, jonka tulee luvan myöntämisen edellytykset täyttääkseen kuitenkin aina edistää jotakin yleistä etua. Pilaavasta toiminnasta aiheutuvat haitat tulee pyrkiä minimoimaan lupaehtojen ja toiminnan sijoituspaikan valinnan avulla. Jos toiminnasta silti voi aiheutua haittaa, jolla on olennaista merkitystä, myönnetään pilaamislupa vain erityisestä syystä.

Rajajokisopimukseen sisältyy yleisiä määräyksiä kalastuksesta. Tarkemmat määräykset kalastuksesta annetaan sopimuksen liitteenä B olevassa kalastussäännössä. Kalastussääntöä on muutettu vuosina 1978 (SopS 3/1979) ja 1987 (SopS 43/1987). Näillä muutoksilla rajajokikomissiolle annettiin muun muassa oikeus rauhoittaa jokin kalalaji taikka kieltää tai rajoittaa vahingolliseksi osoittautuneen pyydyksen käyttöä silloin, kun se on kalalajin säilymisen kannalta välttämätöntä. Kalastussäännön eräiden määräysten soveltaminen on sittemmin jouduttu keskeyttämään. Kalastuksen sääntelyssä tapahtuneita muutoksia selostetaan jäljempänä kappaleessa 2.3.

Sopimuksessa on myös yleisiä määräyksiä korvausten maksamisesta ja vahvistamisesta, lupamenettelystä sekä sopimuksen valvonnasta ja rangaistuskeinoista. Korvauskysymyksissä sovelletaan kansallista lainsäädäntöä sen mukaan, kummassa maassa menetys, vahinko tai haitta syntyy. Muilta osin sopimuksen määräykset korvaavat periaatteessa Suomen ja Ruotsin vesi- ja ympäristönsuojelulainsäädännön vastaavat säännökset sopimuksen soveltamisalueeseen kuuluvalla vesialueella. Jos rajajokisopimuksessa ei jostakin asiasta ole erityisiä määräyksiä, sovelletaan kummassakin maassa siellä voimassa olevaa oikeutta. Yksittäistä asiaa ratkaistaessa on tällöin päätettävä, kumman valtion kansallinen lainsäädäntö tulee sovellettavaksi.

2.2 Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio

Vuoden 1971 sopimus sisältää määräykset pysyvästä suomalais-ruotsalaisesta rajajokikomissiosta, joka käsittelee vesistöön rakentamista ja muita vesitalousasioita, vesien pilaantumista ja kalastusasioita. Sopimusta tehtäessä kummankin maan vesilainsäädännön mukaan vesiasioiden lupakäsittely kuului vesioikeuksille. Vastaavasti myös rajajokikomissio toimii vesioikeudellisissa lupa-asioissa vesituomioistuimen tapaan.

Komissio tulkitsee ja soveltaa itsenäisesti rajajokisopimusta ja ratkaisee kansallisten viranomaisten sijasta rajavesistöjä koskevat lupa- ja korvausasiat. Kummankin valtion hallitus määrää komissioon kolme jäsentä, joista yhden tulee olla lainoppinut, jolla on kokemusta tuomarintoimesta, yhden tekninen asiantuntija ja yhden rajaseudun oloihin hyvin perehtynyt henkilö. Komissiolla on oikeus saada apua tehtäviensä suorittamiseksi kansallisilta viranomaisilta ja muilta asiantuntijoilta.

Sopimuksen soveltamisalueella vesistöön rakentamiseen, vesistön säännöstelyyn ja sellaiseen toimintaan, josta voi aiheutua pilaantumista vesialueella, tulee olla rajajokikomission lupa. Komissio päättää myös korvauksista, jotka johtuvat sopimuksessa tarkoitetusta toimenpiteestä. Rajajokikomission päätökseen ei voi hakea muutosta tavanomaisin muutoksenhakukeinoin lukuun ottamatta korvauskysymyksiä, joihin voidaan hakea muutosta asianomaisen valtion toimivaltaisessa muutoksenhakuelimessä. Komission on hakemusasiassa toimitettava suullinen käsittely, jossa kummankin maan kansalaisilla on oikeus käyttää äidinkieltään. Suullisen käsittelyn avulla on pyritty parantamaan asianosaisten oikeusturvaa, joka muutoksenhakumahdollisuuden suppeuden vuoksi jää puutteelliseksi.

Tietyissä laajoissa rakentamishankkeissa komission tulee ennen luvan myöntämistä alistaa kummankin hallituksen harkittavaksi kysymys yrityksen sallittavuudesta ja lupaehdoista. Pilaamislupa-asioissa komissio puolestaan voi, jos se toiminnan laadun ja vaikutusten perusteella tai muusta syystä katsoo aiheelliseksi, alistaa kysymyksen toimin-

nan luvallisuudesta ja lupaehdoista kummankin hallituksen harkittavaksi. Käytännössä lupa-asioita ei kuitenkaan ole siirretty hallitusten käsiteltäviksi.

Komissiossa vireille tulleet asiat kirjataan joko hakemusasioihin tai hallintoasioihin. Ensiksi mainittuun ryhmään kuuluvat vesitaloudellisia hankkeita ja vesistön pilaantumista koskevat lupahakemukset. Hallintoasioihin puolestaan kuuluvat muun muassa kalastusasiat ja erilaiset lausunnot muille viranomaisille. Ratkaistujen hakemusasioiden määrä on 2000-luvulla vuosittain vaihdellut 20 ja 50:n välillä sekä hallintoasioiden 20 ja 35:n välillä.

Hakemusasioiden jakauma vesitalousasioihin ja vesien pilaamisasioihin on vaihdellut suhteellisen voimakkaasti, mutta rakentamisasioita on ollut yleensä enemmän kuin puolet käsitellyistä hakemusasioista. Toisaalta pilaamisasiat ovat lähes säännönmukaisesti olleet niin asiasisällöltään kuin oikeudelliselta laadultaan rakentamisasioita selvästi laajempia.

Komission käsittelemistä hallintoasioista lukumääräisesti valtaosa on liittynyt tavalla tai toisella kalastukseen. Komissio voi muun muassa tietyin ehdoin myöntää poikkeuslupia muiden kalalajien kuin lohen ja taimenen kalastamiseen kiinteillä pyydyksillä merialueella. Useimmat hallintoasiat ovat työmäärältään vähäisiä.

Rajajokisopimuksen mukaan rajajokikomissiolla on myös valvontaan liittyviä tehtäviä. Käytännössä vesistön pilaantumista ja vesirakentamista valvovat kuitenkin ensisijaisesti kansalliset viranomaiset. Kalastuksen valvonnassa komissio on toiminut yhteistyössä Suomen ja Ruotsin poliisi- ja rajavartioviranomaisten kanssa. Käytännössä komissio on myöntänyt poliisi- ja kalastusviranomaisille kalastuslupavaroista taloudellista tukea kalastuksen valvonnan hoitamiseksi. Komissio rahoittaa myös vesistöstä tehtäviä selvityksiä ja osallistuu neuvotteluihin, joissa käsitellään sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan vesistön tilaa.

2.3 Kansallinen lainsäädäntö ja vuoden 1971 sopimuksen soveltaminen

Keskeisimmät vesiasioita sääntelevät lait ovat vesilaki, ympäristönsuojelulaki (86/2000) ja vesienhoidon järjestämisestä annettu laki (1299/2004), jäljempänä vesienhoitolaki. Vesilaissa säädetään vesivarojen ja vesialueiden käytöstä ja hoidosta ja ympäristönsuojelulaissa pinta- ja pohjavesien suojelemisesta pilaantumista aiheuttavalta toiminnalta. Vesienhoitolaissa säädetään vesienhoidon suunnittelun järjestämisestä ja vesien tilasta sekä vesiä koskevista ympäristötavoitteista. Luonnonsuojelulaissa (1096/1996) on puolestaan säännökset muun muassa vesiluontotyyppien ja vedessä elävien lajien suojelusta. Hankkeisiin, joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, sovelletaan lisäksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (468/1994).

Vesistöihin ja niiden tilaan vaikuttavat toimenpiteet ja rakenteet ovat yleensä luvanvaraisia. Lupaviranomaisena vesitalousasioissa ja vesistön pilaamista koskevissa ympäristölupa-asioissa toimivat aluehallintovirastot. Muutosta näiden viranomaisten päätöksiin haetaan Vaasan hallinto-oikeudelta.

Ympäristölupiin liittyvä lupaharkinta muodostaa kokonaisuuden, jossa tarkastellaan samanaikaisesti luvan myöntämisedellytyksiä ja lupamääräyksiä. Ympäristöluvat ja vesilain mukaiset luvat perustuvat oikeusharkintaan. Aiemmin jätevesien johtamisasioissa käytetystä hankkeen hyötyjen ja haittojen punnintaan perustuvasta intressivertailusta on luovuttu ympäristönsuojelulain voimaantulon myötä. Vesitalousasioissa lupaharkinta perustuu kuitenkin pääasiassa edelleen vesilain mukaiseen intressivertailuun.

Vesienhoitolailla on pantu kansallisesti täytäntöön yhteisön vesipolitiikan puitteista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY, jäljempänä vesipolitiikan puitedirektiivi. Laki sisältää perussäännökset vesienhoidon suunnittelun järjestämisestä ja siihen liittyvistä menettelyistä. Laissa säädetään muun muassa vesienhoitoalueista, viranomaisten yhteistyöstä, kansainvälisestä yhteistyöstä, vesien tilaan vaikuttavien tekijöiden selvittämisestä, vesien tilan yleisistä

tavoitteista, seurannasta, vesien ominaispiirteiden tarkastelusta, vesien luokittelusta, vesien hoidon suunnittelusta sekä kansalaisten ja eri tahojen osallistumisesta suunnitteluun.

Vesienhoitoalueista annetulla valtioneuvoston asetuksella (1303/2004) on vahvistettu vesistöalueisiin perustuvat vesienhoitoalueet ja annettu tarkemmat säännökset toimivaltaisista viranomaisista, vesienhoitosuunnitelman valmisteluun osallistuvasta yhteistyöryhmästä ja sen tehtävistä sekä vesienhoitosuunnitelmien yhteensovittamisesta. Asetus sisältää myös säännökset kansainvälisistä vesienhoitoalueista ja niillä toimivista viranomaisista sekä niiden tehtävistä Suomen valtion osalta. Toimivaltainen viranomainen Suomen valtion osalta esityksen mukaisella perustettavalla Suomen ja Ruotsin kansainvälisellä vesienhoitoalueella on Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön lisäksi vuoden 1971 sopimukseen liittyviä uudistuksia on sen voimaantulon jälkeen tehty myös muilla lainsäädännön aloilla. Näistä merkittävimmät muutokset liittyvät kansalaisten perusoikeuksiin ja niiden tulkintaan. Suomen perusoikeussäännöstö on kehittynyt erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) voimaansaattamisen seurauksena.

Vuoden 1971 sopimuksen liitteenä olevan kalastussäännön eräiden määräysten soveltaminen on keskeytetty Suomen ja Ruotsin välisellä 5 päivänä kesäkuuta 1997 voimaan tulleella sopimuksella (SopS 35/1997). Tämä johtui siitä, että Ruotsin korkein oikeus hylkäsi kesäkuussa 1996 antamassaan tuomiossa syytteen rajajokikomission antaman pyydysten käyttöä koskevan määräyksen vastaisesti kalastamisesta. Korkein oikeus totesi tuomiossaan, ettei sopimus- ja sääntömuutoksia oltu aikanaan saatettu voimaan ja pantu täytäntöön Ruotsin valtiosäännön kannalta hyväksyttävällä tavalla. Myös Rovaniemen hovioikeus katsoi eräiden kalastusrikkomusten johdosta vuonna 1997 antamissaan tuomioissa, ettei kalastussäännön muutosta vuodelta 1987 voitu kaikilta osin soveltaa, koska osittain lainsäädännön alaan kuulunut muutos oli saatettu voimaan asetuksella.

Syntyneessä epäselvässä tilanteessa Suomi ja Ruotsi päättivät noottienvaihdolla kalastussäännön 22 §:n 2 momentin määräysten soveltamisen keskeyttämisestä. Täytäntöönpanon keskeydyttyä sovellettavaksi tuli näiltä osin rajajokisopimuksen 1 luvun 8 artikla, jonka mukaan kummassakin valtiossa on sovellettava voimassa olevaa oikeutta, jos sopimuksessa ei ole asiasta erityisiä määräyksiä. Suomi ja Ruotsi neuvottelivat keväällä 1997 yhdenmukaisten kalastusta koskevien säännösten saattamisesta voimaan Tornionjoen alueella.

Neuvottelujen jälkeen molemmissa maissa säädettiin erilliset kansalliset säädökset Tornionjoen kalastusalueelle. Niiltä osin kuin vuoden 1971 sopimusta ei sovelleta, noudatetaan sopimuksen soveltamisalueesta Suomelle kuuluvilla alueilla kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annettua lakia (494/1997), kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annettua maa- ja metsätalousministeriön päätöstä (319/1998), kalastuslakia (286/1982) ja kalastusasetusta (1116/1982).

Kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annetussa laissa säädetään maa- ja metsätalousministeriön oikeudesta antaa säännöksiä kalastuksen rajoittamisesta tai kieltämisestä. Ministeriön valtuus vastaa rajajokikomissiolle aikaisemmin kuulunutta valtuutta kalastuksen rajoittamiseen, joka komissiolla oli kalastussäännön 22 §:n 2 momentin nojalla. Käytännössä kalastusta koskevat rajoitukset ja kiellot ovat pysyneet Tornionjoella hyvin samanlaisina kuin ennen kalastussäännön 22 §:n 2 momentin soveltamisen keskeyttämistä. Näin ollen kalastussäännön määräyksen soveltamisen keskeyttämisellä ei ole juurikaan ollut vaikutusta kalastukseen käytännössä.

Kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen taustalla on ollut Tornionjoen lohikannan suojelu ja emokalojen kudulle pääsyn turvaaminen. Maa- ja metsätalousministeriö on pitänyt välttämättömänä tehokkaiden kulku-, ajo- ja kulleverkkojen sekä nuottien käytön rajoittamista lohen nousuaikana. Kyseiset pyydykset ovat jokikalastuksessa erittäin tehokkaita eivätkä ne valikoi saalista. Myös Tornionjoen kalastusalueen merialueella, johon kuuluu jokisuu, on lohen ja taimenen kalastusta ja seisovien pyydysten käyttöä rajoitettu. Lohen ja taimenen kalastusta kiinteillä pyydyksillä on tällä alueella saatu aloittaa

vasta heinäkuun 3 päivänä. Ruotsin puolella on kuitenkin sallittu muiden lajien kalastaminen kiinteillä pyydyksillä kesäkuussa. Tänä aikana pyydykseen joutuneita lohia ja taimenia on tullut vapauttaa.

Tornionjoen luonnonlohi- ja taimenkannan turvaamiseksi lohen ja taimenen kalastusta on merkittävästi rajoitettu ministeriön päätöksellä. Jokialueella lohen ja taimenen kalastus on kuitenkin sallittu vavalla ja vieheellä toukokuun alusta elokuun 15 päivään saakka lukuun ottamatta viikoittaista rauhoitusta maanantai-illasta keskiviikkoiltaan. Saaliiksi saa ottaa yhden lohen vuorokaudessa kalastajaa kohti. Vavalla ja vieheellä kalastettaessa moottorin käyttö on kielletty kalastuksen yhteydessä lukuun ottamatta Aavasaksan ja Övertorneån välisen sillan alapuolella olevia suvantopaikkoja. Suojelun tehostamiseksi jokialueen verkkokalastukseen liittyviä säännöksiä on tiukennettu. Päätöksen mukaan kaikki kalastus kulku-, ajo- ja kulleverkoilla sekä nuotilla on kielletty apajapaikoissa toukokuun alusta heinäkuun viidennen päivän loppuun saakka. Poikkeuksena on lohenkalastus kulku- ja kulleverkoilla, joka on sallittu kahtena päivänä heinäkuun alussa. Tornionjoen edustan läheisellä Suomen merialueella kalastus on Tornion kaupungin päätöksellä kielletty.

2.4 Kansainvälinen kehitys

2.4.1 Kansainvälisen vesi- ja ympäristöoikeuden periaatteita

Kansainvälisen vesioikeuden periaatteita on kirjattu muun muassa vuonna 1966 hyväksyttyihin niin sanottuihin Helsingin sääntöihin, jotka ilmenevät myös kansainvälisestä oikeuskäytännöstä. Tärkeimpiä kansainvälisen vesioikeuden periaatteita ovat vesistöalueen valtioiden oikeus kansainvälisen vesistöalueen vesivarojen tasapuoliseen ja kohtuulliseen käyttöön ja velvollisuus pidättäytyä sellaisista toimenpiteistä, joista voisi aiheutua toiselle alueen valtiolle merkittävää vahinkoa. Nykyisin keskeisenä periaatteena pidetään myös vesistöaluenäkökulman soveltamista vesivarojen käytössä ja hoidossa.

Kansainvälisesti tunnustettuina ympäristöoikeudellisina periaatteina pidetään muun muassa aiheuttamisperiaatetta, varovaisuusperiaatetta ja kestävän kehityksen periaatetta samoin kuin periaatteita, joiden mukaan vahinkoja tulee torjua ensisijaisesti vahingon lähteellä ja toiminnassa tulee käyttää parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa ja ympäristön kannalta parhaita käytäntöjä.

2.4.2 Pohjoismainen ympäristönsuojelusopimus

Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Suomen välillä tehdyn ympäristönsuojelusopimuksen (SopS 75/1976), jäljempänä pohjoismainen ympäristönsuojelusopimus, tarkoituksena on rajoittaa rajat ylittävien ympäristöhaittojen syntymistä. Merkittäväksi pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen tekee siinä korostettu yhdenmukaisen kohtelun periaate. Tämä tarkoittaa, että sopimuksessa on ulkomaalaisille taattu kotimaan kansalaisia vastaava asema myös julkisoikeudellisia sääntelyjärjestelmiä sovellettaessa. Sopimuksessa asetetaan toisessa sopimusvaltiossa ympäristölle aiheutuva haitta samaan asemaan kuin haitta omassa maassa arvioitaessa haitallisen toiminnan sallittavuutta, minkä lisäksi toisen sopimusvaltion kansalaisia tulee kohdella samoin kuin oman maan kansalaisia. Ympäristönsuojelusopimusta ei kuitenkaan sovelleta, jos ympäristölle haitallisesta toiminnasta on säädetty erikseen kahden tai useamman sopimusvaltion välisellä sopimuksella. Sopimuksen käytännön soveltaminen onkin jäänyt vähäiseksi.

2.4.3 Itämeren suojelusopimus

Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelusopimus allekirjoitettiin vuonna 1992 ja tuli voimaan vuonna 2000. Uusi sopimus korvasi sitä edeltäneen vuoden 1974 suojelusopimuksen. Uuden sopimuksen allekirjoittivat kaikki Itämeren yhdeksän rantavaltiota ja Euroopan yhteisöjen (EY) komissio. Sopimuksen tavoitteena on Itämeren suojelun tehostaminen. Vuoden 1992 sopimuksessa sopimusaluetta laajennettiin siten, että se käsittää aluemerien lisäksi maiden sisäiset aluevedet rantaviivaan asti. Maalta peräisin olevan pilaantumisen ehkäisemisvelvoite koskee toimia koko Itämeren valuma-alueella.

Sopimuspuolet sitoutuvat ehkäisemään Itämeren alueen pilaantumista käyttämällä parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa pistekuormituslähteisiin ja ympäristön kannalta parasta käytäntöä kaikkiin kuormituslähteisiin. Sopimuksessa on määräyksiä myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä. Sopimuspuolet ovat lisäksi sitoutuneet yhdessä ja erikseen edistämään luonnonsuojelua sekä luonnon, sen eliöstön ja elinympäristöjen monimuotoisuuden säilyttämistä ja Itämeren luonnonvarojen kestävää käyttöä.

2.4.4 Pohjoismainen pelastuspalvelusopimus

Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä tehty sopimus valtakunnanrajojen yli ulottuvasta yhteistyöstä onnettomuustapauksissa ihmisiin, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvien vahinkojen estämiseksi tai rajoittamiseksi (SopS 21/1992), jäljempänä pohjoismainen pelastuspalvelusopimus, sisältää torjunta- ja pelastustöihin liittyviä määräyksiä. Kysymyksessä on puitesopimus, jonka tarkoituksena on täydentää voimassa olevia tai myöhemmin laadittavia, alakohtaisia pelastuspalvelua koskevia, pohjoismaisia kahdenvälisiä tai monenvälisiä yhteistyösopimuksia. Pohjoismaisen pelastuspalvelusopimuksen määräykset tulevat siten sovellettaviksi vain toissijaisesti silloin, kun erityisalojen sopimuksista ei muuta johdu. Sopimus sisältää yksityiskohtaiset määräykset avun pyytämisestä, pelastustoimien johtamisesta, kustannuksista, vahingonkorvauksesta sekä poikkeukset raja- ja tullimuodollisuuksista.

2.4.5 ECE:n rajavesistösopimus

YK:n alaisen Euroopan talouskomission (ECE) jäsenmaat tekivät Helsingissä vuonna 1992 maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelua ja käyttöä koskevan yleissopimuksen (SopS 71/1996), jäljempänä ECE:n rajavesistösopimus. Sopimuksen ovat allekirjoittaneet 36 Euroopan maata ja EY. Sopimuksen tavoitteena on maasta toiseen ulottuvien ympäristövaikutusten ehkäiseminen, rajoittaminen ja vähentäminen ja rajavesistöjen tasapuolisen käytön varmistaminen. ECE:n rajavesistösopimuksessa määritellään yhteisiä ympäristönsuojelun edistämisen periaatteita ja toimintatapoja. Sopimuksen määräykset ovat pääasiassa suosituksia.

Kaikkia sopimuspuolia sitovat muun muassa määräykset jätevesipäästöjen ennakkolupamenettelystä, parhaan käyttökelpoisen tekniikan ja ympäristön kannalta parhaan käytännön soveltamisesta ja ympäristövaikutusten arvioinnista. Sopimuksessa on myös määräyksiä seurannasta ja raportoinnista sekä yhteistyöstä tutkimus- ja kehityshankkeissa. Sopimuksen pohjalta on laadittu erillinen vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja (SopS 83/2005) sekä tulvantorjuntasuositukset.

ECE:n rajavesistösopimuksen määräykset ovat suurelta osin samansisältöisiä kuin vuoden 1992 Itämeren suojelusopimuksen määräykset, eikä niillä siten ole ollut Suomessa juurikaan itsenäistä merkitystä. Lisäksi valtioiden kahdenväliset sopimukset tulevat aina ensisijaisesti sovellettaviksi, ja Suomi on tehnyt rajavesistösopimukset kaikkien rajanaapuriensa kanssa. ECE:n rajavesistösopimuksen tavoitteena onkin, että rantavaltiot tekevät keskenään kahden- tai monenvälisiä sopimuksia määritelläkseen maasta toiseen ulottuvien vaikutusten ehkäisemiseen, rajoittamiseen ja vähentämiseen liittyvät keskinäiset suhteensa.

Vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä Suomi on omalta osaltaan samalla pannut täytäntöön vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan osana vesienhoitolakia. Pöytäkirjan edellyttämää yhteistoimintaa varten tarpeelliset kansalliset toimet toteutuvat vesienhoitolain toimeenpanon yhteydessä. Muilta osiltaan pöytäkirjan tavoitteet sisältyvät terveydensuojelulakiin (763/1994), vesihuoltolakiin (119/2001) sekä ympäristönsuojelulakiin.

2.4.6 Euroopan ihmisoikeussopimus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksis-

taan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (jäljempänä EIT) on käsitellyt 2000-luvun aikana muutamia kalastusoikeuksien rajoituksiin liittyneitä tapauksia, joissa kyse on ollut valitusoikeudesta rajatulle alueelle säädettyihin kalastusrajoituksiin.

Suomi on saanut EIT:lta langettavan tuomion tapauksessa Posti ja Rahko (24.9.2002), koska ammattikalastajina toimineilla valittajilla ei ollut mahdollista saattaa valtiolta vuokraamiinsa lohenkalastuspaikkoihin kohdistuneita rajoituksia (valtioneuvoston asetukset 258/1996 ja 266/1998) tuomioistuimen käsiteltäväksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen edellyttämin tavoin. Lisäksi Suomi on tapauksessa Stark ja muut (asialistalta poistamista koskeva tuomio 9.10.2007) myöntänyt ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukaisen oikeussuojakeinon puutteen ja tämän johdosta maksanut korvauksia valittajille. Jäljempänä mainittu tapaus erosi tapauksesta Posti ja Rahko siinä, että kalastuksen rajoitukset kohdistuivat kalastuskunnilta vuokrattuihin vesialueisiin. Lisäksi yksi valittaja ei ollut ammattikalastaja vaan rajoitukset koskivat hänen omistamiaan vesialueita.

Tapauksessa Alatulkkila ja muut (28.7.2005) EIT katsoi, että Suomi ei ollut rikkonut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa tuomioistuimeen pääsyä koskevan vaatimuksen osalta. Tapauksessa suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission tekemä päätös, joka sisälsi pitkälti samankaltaisia kalastusrajoituksia kuin sittemmin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettu asetus 319/1998, oli saatettu purkuhakemuksena korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Perusteluna EIT totesi, että korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehdyt purku-hakemukset poikkeuksellisesti riittivät takaamaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin, koska päätöksessä oli käsitelty ja perusteltu kaikki esitetyt purkuperusteet.

Tapauksessa Danell ruotsalaiset ammattikalastajat tekivät EIT:een yksilövalituksen, koska suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio oli hylännyt heidän lohen ja taimenen kalastusta koskeneet poikkeuslupahakemuksensa eikä mikään ruotsalainen tuomioistuin ollut pitänyt itseään toimivaltaisena tutkimaan päätöksistä tehtyjä valituksia. Kalastajien mukaan rajajokikomissiota ei voitu pitää ihmisoikeussopimuksen 6.1 artiklassa tarkoitettuna, lailla perustettuna riippumattomana ja puolueettomana tuomioistuimena, minkä vuoksi heiltä oli evätty oikeus tuomioistuinmenettelyyn. Koska rajajokikomission päätöksistä ei ole valitusoikeutta oli kalastajien oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin rikottu. EIT tutki valituksen tutkittavaksi ottamisen edellytykset ja päätti ottaa valituksen tutkittavaksi. EIT vahvisti 17 tammikuuta 2006 sovintoratkaisun, jossa Ruotsi sitoutui maksamaan ex gratia perusteella (eli ei myöntänyt rikkomusta) valittajille korvauksia.

2.4.7 YK:n merioikeusyleissopimus

YK:n merioikeusyleissopimus (SopS 50/1996) valmistui vuonna 1982. Suomi ratifioi merioikeusyleissopimuksen vuonna 1996 ja Euroopan yhteisöt vuonna 1998.

Merioikeusyleissopimuksessa vahvistetaan keskeisiä periaatteita ja säännöksiä merten ja merenpohjan käytöstä. Sopimuksen artikla 61 edellyttää, että rantavaltio määrittelee talousvyöhykkeellään elollisten luonnonvarojen sallittavien saaliiden suuruuden. Lisäksi rantavaltion tulee tieteellisen näytön perusteella säilyttämis- ja hoitotoimilla varmistaa, että elollisten luonnonvarojen säilyminen talousvyöhykkeellä ei vaarannu liiallisen hyödyntämisen vuoksi. Rantavaltioiden ja toimivaltaisten kansainvälisten, joko yleismaailmallisten tai tiettyä aluetta tai sen osaa koskevien järjestöjen tulee toimia yhteistyössä tähän päämäärään pääsemiseksi.

Rantavaltion toimien tulee myös pitää hyödynnettävät kannat tai palauttaa ne kestävän enimmäistuoton tasolle (maximum sustainable yield, MSY), joka perustuu ympäristöllisiin ja taloudellisiin seikkoihin kuten muun muassa rannikolla sijaitsevien kalastusyhdyskuntien taloudellisiin tarpeisiin ja kehitysmaiden erityisvaatimuksiin.

Sopimuksen 62 artiklan mukaan rantavaltion tulee pyrkiä siihen, että elollisia luonnonvaroja hyödynnetään talousvyöhykkeellä mahdollisimman täysimääräisesti 61 artiklan määräysten puitteissa.

Sopimuksen 66 artiklassa käsitellään anadromisia, eli joissa tai järvissä lisääntyviä ka-

lakantoja, jotka vaeltavat syönnökselle merelle. Tähän artiklaan sisältyy niin kutsuttu kutuvaltioperiaate, jonka mukaan valtioilla, joiden joissa anadromiset kannat lisääntyvät, on katsottava olevan niihin suurin intressi, ja niillä on kannoista myös päävastuu. Tällaisten valtioiden tulee huolehtia kantojen säilymisestä asianmukaisilla sääntelytoimilla, jotka koskevat kalastusta kaikilla sen talousvyöhykkeen ulkorajan sisäpuolella sijaitsevilla vesillä ja muiden maiden vesillä. Valtio voi neuvoteltuaan muiden näitä kantoja pyytävien valtioiden kanssa määrätä sen joissa lisääntyviä kantoja koskevan suurimman sallitun kokonaissaaliin.

Kun on kysymys näiden anadromisten lajien pyytämisestä talousvyöhykkeen ulkorajan ulkopuolella, asianomaisten valtioiden tulee käydä neuvotteluja, joissa sovitaan pyynnin ehdoista ottaen asianmukaisesti huomioon kantojen säilyttämistä koskevat vaatimukset ja alkuperävaltion tarpeet näiden kantojen osalta.

2.4.8 YK:n kalakantasopimus

YK:n sopimus hajallaan olevien kalakantojen ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämistä ja hoitoa koskevien 10.12.1982 tehdyn YK:n merioikeusyleissopimuksen määräysten täytäntöönpanosta (SopS 81/2003), eli niin kutsuttu YK:n kalakantasopimus valmistui vuonna 1995. Suomi ja Euroopan yhteisöt ratifioivat sopimuksen samanaikaisesti vuonna 2003.

YK:n kalakantasopimus asettaa periaatteita hajallaan olevien ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämiselle ja hoidolle ja vahvistaa, että näiden toimien tulee perustua varovaiseen lähestymistapaan ja parhaaseen tieteelliseen tietoon. Sopimuksessa on kehitetty merioikeusyleissopimuksen säännöksiä valtioiden yhteistyöstä kalakantojen säilyttämisessä talousvyöhykkeillä ja aavalla merellä. Sopimus sisältää tätä työtä koskevat yhteistyöpuitteet.

2.5 Euroopan unionin lainsäädäntö

2.5.1 Vesipolitiikan puitedirektiivi

Vesipolitiikan puitedirektiivi saattaa yhteisön kaikki sisämaan pintavedet, rannikkovedet ja pohjavedet yhdenmukaisen tarkastelun piiriin. Direktiivin yleisenä tavoitteena on edistää vesien laatua ja turvata vesivarojen kestävä käyttö. Tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä niin, ettei pinta- ja pohjavesien tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä. Tavoitteena on myös lopettaa kerralla tai vaiheittain niin sanottujen vaarallisten prioriteettiaineiden päästöt tai häviöt sekä vähentää asteittain muiden prioriteettiaineiden päästöjä.

Direktiivi edellyttää jäsenvaltioiden muodostavan vesistöalueista koostuvia vesipiirejä, jotka on Suomen lainsäädännössä nimetty vesienhoitoalueiksi. EU:n jäsenvaltioiden välisen rajan ylittävistä vesistöalueista tulee muodostaa jäsenmaiden yhteisiä, kansainvälisiä vesipiirejä. Ennen uuden sopimuksen voimaantuloa Suomen ja Ruotsin välinen yhteistyö on väliaikaisesti sovittu toteutettavaksi 2 päivänä marraskuuta 2003 voimaan tulleen noottienvaihdon (SopS 67/2003) perusteella.

Jäsenvaltioiden on toteutettava omalla alueellaan direktiivin säännösten soveltamiseksi aiheelliset hallinnolliset järjestelyt kaikissa sinne ulottuvissa kansainvälisissä vesipiireissä, mukaan lukien asianmukaisen toimivaltaisen viranomaisen nimeäminen. Toimivaltaiseksi viranomaiseksi voidaan nimetä olemassa oleva kansallinen tai kansainvälinen toimielin.

Direktiivi edellyttää jäsenvaltioilta vesien ja niiden tilan kartoitusta, joka kattaa vesienhoitoalueen ominaispiirteet, ihmistoiminnan ympäristövaikutusten tarkastelun ja vesien käytön taloudellisen analyysin. Työn tulokset ovat perustana direktiivin edellyttämien hoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien laatimisessa.

Direktiivi edellyttää, että kaikilla jäsenvaltioiden alueille kokonaan sijoittuvilla vesipiireillä laaditaan vesienhoitosuunnitelma. Kansainvälisille vesipiireille on laadittava yksi yhteensovitettu vesienhoitosuunnitelma. Vesienhoitosuunnitelman tulee sisältää direk-

tiivin liitteessä VII luetellut tiedot. Nämä tiedot kattavat muun muassa vesien ominaispiirteiden yleistarkastelun, yhteenvedon merkittävimmistä vesiin kohdistuvista ympäristöpaineista ja ihmisen toiminnan vaikutuksesta, seurannasta, luettelon ympäristötavoitteista, vesipalvelujen taloudellisen analyysin, yhteenvedon toimenpideohjelmasta sekä kansalaisille tiedottamisesta ja heidän osallistumisestaan.

Kullekin vesipiirille tai jäsenvaltion alueella olevalle kansainvälisen vesipiirin osalle on laadittava toimenpideohjelma, jonka tarkoituksena on osaltaan varmistaa direktiivin tarkoittamien ympäristötavoitteiden saavuttaminen ottaen huomioon edellytettyjen analyysien ja tarkastelujen tulokset. Kansainvälisten vesipiirien osalta kyseisten jäsenvaltioiden on yhdessä huolehdittava yhteensovittamisesta ja tähän tarkoitukseen voidaan käyttää kansainvälisten sopimusten perusteella syntyneitä rakenteita.

Vedet tyypitellään niiden luonnonmaantieteellisten ominaispiirteiden perusteella jokiin, järviin, jokisuiden vaihettumisalueisiin, rannikkovesiin sekä keinotekoisiin ja voimakkaasti muutettuihin vesiin. Vesien tila määritellään direktiivin edellyttämällä tavalla siten, että vesien tila voi olla erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä tai huono. Jäsenvaltioiden on myös huolehdittava, että vesien tilan seuraamiseksi laaditaan ohjelmia, joista saa yhtenäisen ja monipuolisen kokonaiskuvan vesien tilasta kussakin vesipiirissä.

Direktiivin tarkoituksena on, että jäsenvaltiot kannustavat kaikkia asianomaisia osapuolia osallistumaan direktiivin täytäntöönpanoon. Siksi kansalaisilla, vesien käyttäjät mukaan lukien, on oltava mahdollisuus esittää huomautuksia ja saada tietoja vesienhoidon suunnittelun eri vaiheissa.

Direktiivi on suurelta osin pantu kansallisesti täytäntöön vesienhoidon järjestämisestä annetulla lailla ja sitä täydentävillä valtioneuvoston asetuksilla. Valtioneuvoston asetuksilla on säädetty tarkemmin vesienhoitoalueista (1303/2004), vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista (1022/2006) sekä vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006).

2.5.2 Tulvadirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2007/60/EY tulvariskien arvioinnista ja hallinnasta ollaan parhaillaan saattamassa kansallisesti täytäntöön. Tulvadirektiivin tarkoituksena on luoda tulvariskien arvioinnille ja hallinnalle puitteet, joilla pyritään vähentämään yhteisön alueella esiintyvistä tulvista ihmisten terveydelle, ympäristölle, kulttuuriperinnölle, taloudelliselle toiminnalle ja infrastruktuurille aiheutuvien haitallisten seurauksien riskiä.

Tulvadirektiivi edellyttää ensin tulvariskien alustavaa arviointia eli niiden vesistöjen ja rannikkoalueiden tunnistamista, joilla tulvariski on merkittävä. Näille tunnistetuille alueille tulee vuoden 2013 loppuun mennessä laatia tulvavaara- ja tulvariskikartat sekä vuoden 2015 loppuun mennessä tulvariskien hallintasuunnitelmat. Tulvariskien hallintasuunnitelmat ovat direktiivin näkökulmasta osa vesistöalueen yhteen sovitettua hoitoa ja rinnastuvat siten vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisiin hoitosuunnitelmiin. Näiden suunnitelmien laadinnassa voidaan osittain hyödyntää samoja hallinnollisia järjestelyjä ja resursseja. Kansainvälisissä vesistöissä, jotka sijaitsevat kokonaan EU:n alueella, tulee direktiivin 8 artiklan mukaan pyrkiä laatimaan yksi ainoa kansainvälinen tulvariskien hallintasuunnitelma tai useampia suunnitelmia, jotka sovitetaan yhteen kansainvälisen vesipiirin tasolla.

2.5.3 Luontodirektiivi

Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun niin sanotun luontodirektiivin 92/43/ETY mukaisilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteisön tärkeänä pitämien luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai sen ennalleen saattaminen. Luontodirektiivin nojalla perustettu Natura 2000 -verkosto on erityisten suojelutoimien alueiden yhtenäinen eurooppalainen verkosto. Luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen esiintymien riittävyyttä Natura 2000 -verkostossa arvioidaan luontodirektiivin mukaan seitsemän luonnonmaantieteellisen alueen osalta. Kunkin

jäsenvaltion on edistettävä verkoston aikaansaamista siinä suhteessa kuin sen alueella esiintyy tiettyjä luontotyyppejä ja lajien elinympäristöjä.

Suomella on liittymissopimuksessaan EY:öön poikkeus kaikista luontodirektiivin liitteen II Suomessa esiintyvistä kalalajeista lohi mukaan lukien, minkä vuoksi Suomi ei voi käyttää lohen esiintymistä perusteena minkään alueen sisällyttämiselle Natura-verkostoon. Suomi on kuitenkin sisällyttänyt Tornionjoen-Muonionjoen vesistöalueen Natura-verkostoon Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit -luontotyyppinä ja luontodirektiivin liitteen II lajeista saukon elinympäristönä. Ruotsi on sisällyttänyt Natura-verkostoonsa Tornionjoen ja Kainuunjoen vesistöt.

Jäsenvaltioiden edellytetään muodostavan yhteisön hyväksymät Natura-alueet erityisten suojelutoimien alueiksi. Kaikki suunnitelmat tai hankkeet, jotka voivat todennäköisesti heikentää Natura-alueen luonnonarvoja merkittävästi, on arvioitava asianmukaisesti sen kannalta, miten ne vaikuttavat alueen suojelutavoitteisiin. Natura-alueen suojelutavoitteen määräävät yksinomaan ne lajit, joiden perusteella alue on otettu verkostoon. Hankkeen toteuttajalla on velvollisuus arvioida vaikutukset riippumatta siitä, onko hanke tai suunnitelma luvanvarainen.

2.5.4 Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskeva lainsäädäntö

EY:n yhteinen kalastuspolitiikka on Euroopan unionin kalastuksen ja vesiviljelyn hallintoväline. Koska kalat ovat luonnollinen ja liikkuva luonnonvara, niitä pidetään yhteisenä omaisuutena, joiden käyttöä koskevat yhteiset säännöt. Sääntöjen tavoitteena on varmistaa kalakantojen kestävä ja vastuullinen hyödyntäminen. Keskeinen yhteistä kalastuspolitiikkaa koskeva perusasetus on neuvoston asetus (EY) N:o 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa.

Yhteisön kalastuslainsäädäntöä sovelletaan pääasiassa yhteisön merialueiden ammattikalastukseen. Kansallisesti voidaan antaa yhteisön säädöksiä ankarampia määräyksiä, mutta ne on hyväksytettävä EU:n komissiolla, eivätkä ne saa olla ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa. Jäsenvaltio voi toteuttaa kansallisia toimenpiteitä 12 meripeninkulman sisällä sen perusviivoista, jos yhteisö ei ole toteuttanut kyseistä aluetta koskevia säilyttämis- ja kalastuksenhoitotoimenpiteitä. Toimenpiteiden on oltava yhteensopivia yhteiselle kalastuspolitiikalle asetettujen tavoitteiden kanssa ja vähintään yhtä tiukkoja kuin voimassa oleva yhteisön lainsäädäntö.

Itämerellä kalastuksen säätely perustuu EY:n yhteiseen kalastuspolitiikkaan, joka käsittää sekä kalavarojen käytön säätelyä ja valvontaa että kalatalouden markkina- ja rakennepolitiikkaa. Osana yhteistä kalastuspolitiikkaa EU vahvistaa vuosittain saaliskiintiöt Itämeren tärkeimmille kalakannoille mukaan lukien lohikannoille.

EU:n neuvosto on lisäksi antanut asetuksen (EY) N:o 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetuksessa vahvistetaan Suomen vesillä noudatettavat lohen (60 cm, paitsi Perämerellä 50 cm) ja taimenen (40 cm) alimmat mitat ja lohen verkkokalastuksessa käytettävä vähintään 157 mm silmäkoko. Lisäksi asetuksella vahvistetaan lohen ja taimenen kalastuskieltoaika, joka kestää kesäkuun 1 päivästä syyskuun 15 päivään, paitsi Suomenlahdella kesäkuun 15 päivästä syyskuun loppuun. Kielto koskee avomeren aluetta neljä meripeninkulmaa perusviivoista laskettuna. Kielto ei koske rysäpyyntiä. Asetuksella kielletään myös ajoverkkojen käyttö kalastuksessa.

2.6 Nykytilan arviointi

Vuoden 1971 sopimuksen voimassaoloaikana sekä sopimuspuolten kansallinen lainsäädäntö että kansainvälinen sääntely on merkittävästi muuttunut. Sopimusta ei tänä aikana ole kuitenkaan tarkistettu kuin kalastuksen osalta. Suomi ja Ruotsi ovat vuonna 1994 tulleet ensin Euroopan talousalueen ja vuonna 1995 EU:n jäseniksi, ja maat joutuvat siten saattamaan täytäntöön myös yhteisölainsäädännön. Kansallisen ja kansainvälisen

lainsäädännön muuttuminen ja erityisesti EU:n lainsäädännön toimeenpano molemmissa maissa ovat keskeisiä syitä, joiden vuoksi sopimuksen uudistamista on pidettävä tarpeellisena.

Suomen ja Ruotsin ympäristölainsäädännöt ovat suhteellisen samankaltaisia. Vesitalousasioiden sääntely eroaa hieman enemmän kuin ympäristönsuojelusäännökset, mutta vesilainsäädäntöjen yhteisen alkuperän ja perusperiaatteiden samankaltaisuuden vuoksi erot eivät ole ratkaisevan suuria. Yhteisön lainsäädännön vaikutuksesta Suomen ja Ruotsin ympäristönsuojelusäännökset muistuttavat yhä enemmän toisiaan.

Rajajokisopimuksen 8 luvun 15 artiklan mukaan rajajokikomission päätökseen hakemusasiassa voidaan hakea muutosta ainoastaan korvausten osalta. Muilta osin komission päätös tulee heti lainvoimaiseksi. Vastaavasti 8 luvun 17 artiklan mukaan komission päätökseen hallintoasiassa ei saa lainkaan hakea muutosta. Uuden perustuslain ja erityisesti sen 21 §:n näkökulmasta näin rajatun valitusoikeuden voidaan katsoa vaarantavan kansalaisten oikeusturvan toteutumista.

Eduskunnan oikeusasiamies on päätöksessään (2614/4/98) ottanut kantaa vuoden 1971 sopimuksella rajattuun valitusoikeuteen. Oikeusasiamies on todennut valituskiellon olevan kyseenalainen siihen nähden, että rajajokikomissio tekee ratkaisuja ihmisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttavissa asioissa, vaikka sitä ei voida pitää tuomioistuimena. Oikeusasiamies on päätöksessään katsonut, että tiettyjen rajajokikomission käsittelemien asioiden alistamista sopimusvaltioiden hallitusten harkittavaksi ei myöskään voida pitää riittävänä oikeussuojana ja että hallitusten päätökset eivät voi korvata jokaiselle perus- ja ihmisoikeutena turvattua mahdollisuutta saattaa asia tarvittaessa tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Vuoden 1971 sopimukseen sisältyvän valituskiellon suhdetta Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja erityisesti sen 6 artiklaan on käsitelty myös Ruotsissa ympäristöylioikeuden ja Norrbottenin lääninoikeuden päätöksissä. Päätöksissä on todettu, että huolimatta rajajokisopimuksen 8 luvun 17 artiklaan sisältyvästä valituskiellosta asianosaisten olisi tullut saada asiansa käsiteltyä tuomioistuimessa ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan tarkoittamalla tavalla. Tehtyjä valituksia ei kuitenkaan ole otettu käsiteltäviksi viranomaisen puuttuvan toimivallan vuoksi. Tornionjoen edustan kalastusrajoituksia on käsitelty useissa edellä 2.4.6 kappaleessa selostetuissa EIT:n tapauksissa. EIT:n tulkintakäytäntö ei kalastusrajoitusten luonteen osalta ole kuitenkaan vakiintunut ja selkeä, koska käsiteltyjen tapausten kysymykset ovat olleet keskenään erisisältöisiä.

Kalastuksen osalta nykytilanne, jossa toimivaltaa on sekä rajajokikomissiolla että kansallisilla viranomaisilla, ei ole tarkoituksenmukainen. Järjestely on tarkoitettu tilapäisratkaisuksi, vaikka se onkin toiminut kohtalaisesti ja ollut kalastuksen sääntelyn kannalta asiallinen. Sääntelyjärjestelmä on kuitenkin tällä hetkellä varsin monimutkainen, koska Tornionjoen kalastusta koskevia määräyksiä on rajajokisopimuksessa, kalastussäännössä ja lisäksi Suomen ja Ruotsin kansallisissa laeissa ja asetuksissa. Oikeustilan selventämiseksi ja ajanmukaistamiseksi kalastusmääräysten uusiminen onkin katsottu tarpeelliseksi.

Ongelmallisina on pidetty myös rangaistussäännöksiä, joita sisältyy rajajokisopimuksen 9 lukuun ja kalastussääntöön. Perustuslaki edellyttää, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään lailla. Suomen oikeuden kannalta rajajokisopimuksen rangaistussäännökset olisi ollut tarpeen uudistaa osittain jo rikoslain (39/1889) ympäristörikoksia koskevan 48 luvun säätämisen yhteydessä.

Vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanemiseksi jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että useamman kuin yhden jäsenvaltion alueelle ulottuva vesistöalue liitetään kansainväliseen vesipiiriin. Myös tulvadirektiivi edellyttää yhteistyötä rajavesistöissä. Vesienhoitosuunnitelman, tulvariskien hallintasuunnitelman ja eri ohjelmien yhteensovittamista ja valtioiden välistä yhteistyötä varten on tarpeen nimetä toimielin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Vuoden 1971 sopimus perustuu hyvin pitkäaikaiseen yhtenäisen väestön ja kulttuurin perinteeseen sekä yhteiseen vesistön käytön ja suojelun sääntelyyn. Sopimuksen laatimisessa sovelletut keskeiset periaatteet, eli vesistön luonnonvarojen tasapuolinen käyttö rajaseudun etujen edistämiseksi sekä erityisen huomion kiinnittäminen luonnonsuojeluun, kalakantojen suojaamiseen ja veden pilaantumisen ehkäisemiseen, ovat edelleenkin hyvin perusteltuja. Nämä lähtökohdat ja yhteistyöstä saadut kokemukset on pyritty hyödyntämään uutta sopimusta laadittaessa.

Rajajokisopimuksen uudistamisen yhtenä päätavoitteena on ollut luoda vesiasioissa edellytykset muutoksenhaulle Tornionjoen vesistöalueella toteutettavien hankkeiden lupapäätöksistä perustuslain vaatimassa laajuudessa.

Uuden rajajokisopimuksen laatimisen tavoitteena on lisäksi luoda edellytykset vesipolitiikan puitedirektiivin ja tulvadirektiivin toimeenpanolle Tornionjoen vesistöalueella ja niiden edellyttämien kansainvälisten suunnitelmien yhteensovittamiselle.

Kalastuksen osalta rajajokisopimuksen uudistamisen tavoitteena on kalastuksen järjestäminen Tornionjoen kalastusalueella kestävän käytön periaatteen mukaisesti niin, että Tornionjoen lohen poikastuotanto on kestävän enimmäistuoton tasolla. Tornionjoki on tärkein Itämeren jäljellä olevista lohien kutujoista, joten sen merkitys Itämeren luonnonlohelle on erittäin suuri. Tornionjoen lohen geneettisen monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta on tärkeää, että kanta lisääntyy luontaisesti ja luonnonvalinnan kautta tuottaa elinkykyisiä poikasia.

Tärkeänä tavoitteena on kalastusta koskevien määräysten selventäminen ja ajanmukaistaminen. Uuteen rajajokisopimukseen on otettu kalastusta koskevat yleismääräykset. Yksityiskohtaiset ja kattavat määräykset on puolestaan koottu kalastussääntöön, joka on olennainen osa rajajokisopimusta. Oikeustilaa pyritään yksinkertaistamaan sopimalla pääsääntöisesti yhtenäisistä säännöistä koko alueen kalastajille. Merialueen edustan ammattikalastuksen aloitusajankohdat jäisivät kuitenkin sopimuksessa määrätyn aikahaarukan sisällä kansallisesti säädettäväksi. Tavoitteena on myös mahdollistaa nykyistä tehokkaampi kalastuksen valvonta sekä tiiviimpi yhteistyö tutkimuksessa ja saaliiden tilastoinnissa.

Kalastussääntö liittyy EY:n komission valmistelemaan lohen hoitosuunnitelmaan. Hoitosuunnitelmassa asetettaisiin tavoitteita ja toimia Itämeren lohikantojen hoidolle ja kestävälle kalastukselle.

Hallituksen esityksen tavoitteena on saada eduskunnan hyväksyminen uudelle rajajokisopimukselle Suomen ja Ruotsin välillä. Esitys sisältää ehdotuksen myös laiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ja kumotaan kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annettu laki. Ehdotettuun lakiin sisältyisivät lisäksi tarpeelliset asetuksenantovaltuudet.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Uusi rajajokisopimus sisältää kolme merkittävää uudistusta. Sopimuksen mukaan Tornionjoen vesistössä vesilupa-asioissa sovellettava lainsäädäntö ja lupaviranomaiset määräytyvät kummankin maan kansallisen oikeusjärjestyksen perusteella. Toisena uudistuksena nykyinen rajajokikomissio vesistöön rakentamisasioita ja pilaamisasioita käsittelevänä lupaviranomaisena lakkautetaan, ja rajavesistöyhteistyötä kehittämään perustetaan uusi yhteistyöelin. Kolmas uudistus on kalastukseen liittyvien määräysten tarkistaminen vastaamaan nykyisiä tarpeita.

Vesi- ja ympäristönsuojelulainsäädäntöjen samankaltaisuus Suomessa ja Ruotsissa mahdollistaa sen, että Tornionjoen vesistössä siirrytään vesilupa-asioissa soveltamaan kansallisia säädöksiä yhteisen aineellisen sääntelyn sijasta. Oikeussuojan kannalta on olennaista, että valitusmahdollisuus lupapäätöksistä ulotetaan Tornionjoen vesistössä muihinkin kuin korvauskysymyksiin. Kansainvälisen valitustuomioistuimen perustamista tai valitusoikeuden laajentamista siten, että kansalaiset olisivat voineet valittaa rajajokikomission päätöksistä kaikilta osin kansallisiin

tuomioistuimiin, ei ole katsottu mahdolliseksi. Jälkimmäinen vaihtoehto olisi voinut johtaa saman asian käsittelyyn Suomen ja Ruotsin itsenäisissä ja riippumattomissa valitusviranomaisissa, ja siten myös keskenään erilaisiin ratkaisuihin samassa asiassa.

Uudessa sopimuksessa perustetaan Tornionjoen vesistöalueelle Ruotsin kanssa yhteinen kansainvälinen vesienhoitoalue vesipolitiikan puitedirektiivin edellyttämällä tavalla. Yhteistyön toteuttamiseksi perustetaan Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio. Komission tulee myös yhteistyössä alueen viranomaisten ja kuntien kanssa kehittää muuta rajavesistöyhteistyötä esimerkiksi tulviin varautumiseksi. Uuteen sopimukseen on pyritty ottamaan riittävän yksityiskohtaiset säännökset menettelystä, jonka avulla tiedottaminen, kuuleminen ja päätöksentekoon vaikuttavien näkökohtien esilletulo rajaseudun näkökulmasta turvataan.

Sopimuksen ja kalastussäännön määräyksillä rajoitetaan pääasiassa lohen ja taimenen kalastusta. Kalastussäännön määräykset ovat pääosin yhtenäiset kaikille alueen kalastajille kansalaisuudesta riippumatta, koska nykyisin voimassa olevat kansalliset säädökset tullaan kumoamaan. Kalastusmääräyksiä koskeneissa neuvotteluissa keskeisiä kysymyksiä olivat kiinteiden pyydysten, käytännössä isorysien, käytön aloitusajankohdat merialueella, kalastusajat jokialueella sekä mahdollisuus kalakantoihin liittyvän tarpeen vaatiessa mukauttaa säännön määräyksiä joustavasti ja nopeasti.

Suomen pyrkimyksenä oli vähentää Ruotsin puolella Tornionjoen edustalla kesäkuussa tapahtuvaa kalastusta kiinteillä pyydyksillä. Vastaavaa pyyntiä ei Suomen puolella ole sallittu. Ruotsi painotti kuitenkin koko neuvottelujen ajan sitä, että lohen ja taimenen kalastusoikeus kuuluu merialueella vesialueiden omistajille ja että sen pyrkimyksenä on saariston elävänä pitäminen ja perustuslain omaisuudensuojan noudattaminen. Ruotsi katsoi siten, että sillä ei ollut poliittisia tai oikeudellisia mahdollisuuksia asettaa omien vesialueidensa osalta muita kuin ehdottoman välttämättömiä kalastusrajoituksia.

Ottaen huomioon Ruotsin ehdoton vastustus ja lohikannan vahvistuminen päädyttiin malliin, jossa kiinteitä pyydyksiä ei alkukaudella saisi lainkaan laittaa vesille ennen kesäkuun 11 päivää. Varsinainen lohenkalastus saisi alkaa aikaisintaan kesäkuun 17 päivänä kello 12. Kalastussääntö sisältää kuitenkin mahdollisuuden sille, että sopimuspuolet antavat yksipuolisesti kansallisia määräyksiä, jolla lohen ja taimenen kalastusta kiinteillä pyydyksillä meressä rajoitetaan kalastussäännön määräyksiä tiukemmin.

Suomen ja Ruotsin näkemyserojen vuoksi katsottiin, että merialueella voi olla perusteita lohen ja taimenen kalastuksen erilaiselle sääntelylle Suomen ja Ruotsin puolella. Suomen merialueen kalastajien kansallinen yhdenvertaisuus edellyttää myös, että sopimusalueen suomalaisia kalastajia ei aseteta olennaisesti eri asemaan kuin rannikkoalueen muita suomalaisia kalastajia, joiden kalastusta on rajoitettu valtioneuvoston asetuksella lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa (190/2008). Kansallisen yhdenvertaisuuden periaate johtaa siten Suomen puolella lohenkalastuksen järjestelyyn, joka noudattaisi pääpiirteissään edellä mainittua valtioneuvoston asetusta tai sen tilalle tulevaa sääntelyä. Erillinen sääntely on perusteltu siitä huolimatta, että kalastussäännöllä yleisesti pyritään yhteiseen sääntelyyn ja yhdenvertaiseen kohteluun koko sopimusalueella. Kansallisella sääntelyllä voidaan myös laajemmin ottaa huomioon maiden kalastuksen rakenteissa olevat erot. Ruotsissa lohen kalastus on perinteisesti sijoittunut jokisuihin, kun sitä Suomessa voidaan harjoittaa pitkin Pohjanlahden matalaa rannikkoa.

Jokikalastuksen osalta saavutettiin ratkaisut Suomen esittämien ehdotusten suuntaisesti. Näin ollen lohen ja taimenen kalastuskausi vapakalastusvälineillä kestää kesäkuun alusta elokuun loppuun. Tätä kalastusta koskeva viikkorauhoitus lyheni kahdesta vuorokaudesta yhteen vuorokauteen sunnuntai-illasta maanantai-iltaan. Joen perinteisille kalastusmuodoille kulkuverkolle ja kulteelle sekä lipolle sovittiin Suomen esittämistä laajemmista kalastusmahdollisuuksista. Joen kattavaa syyskalastuskieltoa pidennettiin 15 joulukuuhun asti.

Kalastussäännön mukaan hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset voivat yhdessä sopia kalastussäännön määräyksistä poikkeavien säädösten antamisesta, jos kalakan-

tojen tila sen sallii tai sitä edellyttää. Tämä joustavuusperiaate mahdollistaa siten esimerkiksi rajoitusten tiukentamista, jos lohikanta heikkenee. Määräykset vahvistettaisiin kansallisesti. Yksittäisiä poikkeuksia kalastusta koskevista määräyksistä voivat antaa kalastusta Tornionjoella hallinnoivat viranomaiset eli Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Suomessa ja Fiskeriverket Ruotsissa. Tällaisia ovat poikkeusluvat muun muassa kalastuskilpailujen ja -näytösten järjestämiseen. Perustettavalla Suomalais-ruotsalaisella rajajokikomissiolla on oikeus antaa lausuntonsa ennen viranomaisten päätöksiä. Lausunnon pyytämisvelvoitetta on kuitenkin rajoitettu.

Kalastusta koskeva maantieteellinen soveltamisalue säilyy Suomen puolella ennallaan ja pienenee Ruotsin puoleisen merialueen osalta, eli on vastedes lähes yhtä suuri kummankin maan alueella.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vuoden 1971 sopimuksella perustetun rajajokikomission kulut muodostuvat kanslian kuluista sekä jäsenten palkkioista ja matkakorvauksista. Tilanne ei tässä suhteessa muutu uuden komission perustamisen myötä. Kanslian kulut on maksettu puoliksi Suomesta ja Ruotsista, ja valtiot ovat vastanneet kumpikin nimeämiensä jäsenten palkkioista ja matkakorvauksista erikseen. Kanslian kuluihin ei ole luettu toimistotiloista aiheutuneita kuluja, joista on vastannut yksin sijaintivaltio eli Ruotsi. Komission toiminta rahoitetaan kokonaisuudessaan sopimuspuolten talousarvioiden määrärahoista. Rajajokisopimuksesta on aiheutunut Suomelle kustannuksia vuosittain noin 125 000 euroa. Kustannukset maksetaan valtion talousarvion momentilta 30.50.20.

Kalastussäännön 17 §:ssä oikeutettaisiin Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sopimaan Ruotsin Fiskeriverketin sekä Tornionjoen halukkaiden kalastusoikeudenhaltijoiden kanssa yhteisestä kalastuslupajärjestelmästä. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaisi lupien myynnistä valtiolle kertyvien tulojen käytöstä säännössä mainittuihin tarkoituksiin eli alueen kalastuksen valvontaan sekä tutkimukseen. Tulot tulisivat suoraan Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Nykyisen yhteislupajärjestelmän perusteella rajajokikomissio on saanut vuosittain noin 50 000 euroa tuloja, joista se on jakanut muun muassa Lapin TE-keskukselle, poliisille ja rajavartiolaitokselle yhteensä noin 40 000 euroa käytettäväksi kalastuksen valvontaan.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.1 Hakemus- ja hallintoasiat

Vuoden 1971 sopimuksella perustettu rajajokikomissio rakentamis- ja pilaamisasioita käsittelevänä lupaviranomaisena lakkautetaan. Uusi rajajokikomissio kehittää rajavesistöyhteistyötä sopimuksen soveltamisalueella. Se vastaa vesipolitiikan puitedirektiivistä ja tulvadirektiivistä aiheutuvien tehtävien hoidosta ja tarvittavasta yhteensovittamisesta perustettavalla Suomen ja Ruotsin vesienhoitoalueella. Komission tulee myös yhteistyössä alueen viranomaisten ja kuntien kanssa kehittää muuta rajavesistöyhteistyötä. Sopimuksen soveltamisalueen Suomen puolen vesilupa-asiat siirtyvät Lapin aluehallintoviraston käsiteltäviksi sen mukaan kuin sen tehtävistä säädetään. Lakkautettavan rajajokikomission ratkaisemien hakemusasioiden määrä on ollut muutamia kymmeniä vuosittain.

Rajajokikomission käsittelemistä hallintoasioista lukumääräisesti valtaosa eli vuosittain parisenkymmentä on liittynyt kalastukseen. Uuden sopimuksen mukaan kalastusta Tornionjoen kalastusalueella hallinnoi Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, joka lisäksi valvoo kalastussäännön noudattamista yhteistyössä poliisi- ja rajavartioviranomaisten kanssa.

Hakemus- ja hallintoasioiden siirtyminen Lapin aluehallintovirastoon ja Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen lisää näiden viranomaisten työmäärää. Toisaalta niiden edustajat ovat jo tähänkin saakka osallistuneet vastaavien asioiden käsittelyyn rajajokikomission jäseninä tai asiantuntijoina.

4.2.2 Kalastuksen valvonta

Kalastussäännön määräysten noudattamista valvovat Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Suomessa ja Norrbottenin läänin lääninhallitus Ruotsissa. Lisäksi valvontavastuu säilyy edelleen myös kummankin maan nykyisillä kalastusta valvovilla toimielimillä. Kalastussääntö mahdollistaa myös suomalais-ruotsalaisten valvontapartioiden käyttämisen kalastuksen valvonnassa. Kalastuksen valvontaa selostetaan jäljempänä kalastussäännön 11 ja 21 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Kalastuksen valvontaa harjoittavien viranomaisten tehtävät laajenevat nykyisestä, koska valvonnan luonne muuttuu entistä monipuolisemmaksi. Valvonnan painopiste siirtynee kiellettyjen pyydysten tarkkailusta saaliin valvontaan. Toimivan valvonnan järjestämiseen ei kuitenkaan tarvita merkittävästi lisää voimavaroja, koska kalastuskausi kestää vain muutaman kuukauden vuodessa. Lohen ja taimenen kalastukseen myytävistä kalastuskorteista Suomen valtiolle kertyvät varat voidaan käyttää pääasiassa valvonnan järjestämiseen. Lisäksi EU-säädösten edellyttämän kalastuksenvalvonnan yhteydessä voidaan merialueella valvoa myös Tornionjoen kalastussäännön noudattamista.

Valvonnan tehostaminen edellyttää tiivistä kansallista yhteistyötä eri valvontaviranomaisten kesken. Valvonnan koordinointi edellyttää myös erityisen valvontasuunnitelman laatimista.

Kalastussäännön sisällöstä sovittaessa laadittiin neuvotteluvaltuuskuntien kesken 25 kesäkuuta 2009 pöytäkirja, jossa sovittiin kansallisesti annettavista lisävalvontasäännöistä. Sääntöjä koskeva asetuksenantovaltuutus ehdotetaan säädettäväksi rajajokisopimuksen voimaansaattamislain yhteydessä. Pöytäkirjan mukaan kalastajien, jotka kalastavat kiinteillä pyydyksillä muita kalalajeja ennen lohen ja taimenen kalastuskauden alkua, tulee tehdä ennakkoilmoitukset pyydysten koennasta ja saaliin maihintuonnista. Lisäksi maihintuontipaikkoja ja aikoja rajoitettaisiin. Kesäkuun 17 päivän aamupäivän aikana juuri ennen lohenkalastuksen alkua kaikkien kiinteiden pyydysten kalapesät tulisi tyhjentää lohista ja taimenista. Tässä yhteydessä viranomaisten tulisi suorittaa riskiin perustuvaa valvontaa. Tällä tavalla pyrittäisiin minimoimaan kiinteisiin pyydyksiin kieltoaikana joutuneiden lohien ja taimenten ottaminen saaliiksi. Vastaava vapautusvelvoite sisältyy myös kalastussäännön 12 §:ään.

4.3 Ympäristövaikutukset

Sopimusalue muodostaa Suomen ja Ruotsin yhteisen vesienhoitoalueen, jolla seurataan vesistön tilaa sekä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä toimenpiteitä vesiympäristön tilalle asetettavien tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistyö vesiasioissa mahdollistaa vesistön tilan säilyttämisen ja parantamisen sekä luo edellytyksiä tulvavahinkojen ehkäisemiselle ja vähentämiselle.

Lohen ja taimenen kalastuksen säätelyllä pyritään varmistamaan kyseisten lajien kestävää kalastusta ja edistämään poikastuotantoa. Tornionjoen kalastusaluetta koskevat määräykset jatkavat Tornionjoen lohen vaellusalueella 1980-luvulla aloitettua lohenkalastuksen säätelyä, joka osaltaan on edistänyt lohikannan elpymistä. Uuden kalastussäännön määräykset kiinteiden pyydysten aloitusajankohdasta muiden kalalajien kuin lohen ja taimenen pyynnissä edistävät osaltaan lohi- ja taimenkantojen kehitystä. Määräykset pidentävät sitä aikaa, jolloin lohen ja taimenen nousuun vaikuttavia pyydyksiä ei ole meressä. Kalastussäännön mukaan kiinteitä pyydyksiä ei saa asettaa mereen ennen kesäkuun 11 päivää.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkimusten perusteella lohen luontainen vaelluspoikastuotanto on viime vuosina ollut Tornionjoessa moninkertainen suhteessa aiemmin vallinneeseen tasoon. Kalastussäännön määräysten odotetaan siten omalta osaltaan vaikuttavan myönteisen kehityksen jatkumiseen.

Vaelluskalakantojen tila sekä tilaan ja kalastukseen vaikuttavat tekijät ovat kuitenkin vaihdelleet voimakkaasti ja nopeasti. Tästä esimerkkejä ovat muun muassa niin kutsutun M74-kuolleisuuden vaihtelu, merivaelluksen luonnollisen kuolevuuden muutokset sekä ajoverkkojen käyttökielto Itämerellä. Koska vaihtelua esiintyy todennäköisesti jatkossakin, on tärkeää, että sopimus mahdollistaa

nopeat ja tehokkaat muutokset vaelluskalavarojen hoidossa. Kalastussäännön 16 §:n tuleva soveltamiskäytäntö on tässä avainasemassa.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.4.1 Vaikutukset perusoikeuksien kannalta

Uuden sopimuksen mukaan Tornionjoen vesistössä sovellettava lainsäädäntö ja lupaviranomaiset määräytyvät vesilupa-asioissa kummankin maan kansallisen oikeusjärjestyksen perusteella. Käytännössä luvan myöntämisen edellytykset tai ehdot eivät muutu merkittävästi. Lupien käsittelyajat vesiasioissa voivat pidentyä jonkin verran. Perusoikeuksien kannalta suurin muutos on valitusoikeuden laajentuminen, kun sopimuksen soveltamisalueella lupapäätöksistä on mahdollista valittaa muutoinkin kuin korvausten osalta.

Uuden sopimuksen tullessa voimaan jäävät vuoden 1971 sopimuksen nojalla annetut luvat voimaan niin kuin ne olisi annettu asianomaisen kansallisen lainsäädännön nojalla. Lupien tarkistamiseen, muuttamiseen ja noudattamisen valvontaan sovelletaan sopimuksen voimaantulon jälkeen kansallisia säännöksiä. Vuoden 1971 sopimuksen 3 luvun 18 artikla mahdollistaa jo nykyisin vesitalouslupiin puuttumisen eikä kansallisen lainsäädännön soveltamiseen siirtyminen näin ollen merkitse lupien pysyvyyssuojan heikkenemistä.

4.4.2 Aluekehitysvaikutukset

Sopimuksen tarkoituksena on luoda edellytykset Tornionjoen vesistön hoitoa ja suojelua palvelevalle yhteistyölle. Tornionjoen säilyminen Itämeren lohen luonnontilaisena kutujokena on esimerkiksi kalastuksen ja matkailun kannalta tärkeää. Tällä voidaan katsoa olevan huomattava vaikutus myös aluekehitykseen.

Tornionjoen kalastusalueen merialueella toimii nykyään noin kymmenen ammattikalastajaa. Heidän saaliinsa koostuu paitsi lohesta ja meritaimenesta myös siiasta, muikusta, ahvenesta ja mateesta sekä muista alueella esiintyvistä kalalajeista. Voidaan arvioida, että myös tällä alueella ammattikalastajien määrän vähenemisen yleinen trendi tulee näkymään. Jokialueella kalastavat sekä paikalliset asukkaat että muualta tulleet kalastusmatkailijat. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suorittaman kalastuskyselyn perusteella suomalaisten kalastajien saama lohisaalis Tornionjoella vuonna 2008 oli noin 8800 lohta. Näistä paikalliset kalastajat saivat noin 4300 lohta. Noin 6600 kalastajaa lunasti Tornionjoella kalastusluvan vuonna 2008. Lohi muodosti noin kaksi kolmasosaa kaikkien kalalajien saaliin yhteispainosta joessa.

Sopimuksella perustettavan Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission kummassakin maassa nimitettävästä kolmesta jäsenestä yhden on oltava sopimuksen soveltamisalueen kunnasta. Tätä pidetään tärkeänä, koska komission tehtävänä on muun muassa edistää ja kehittää sopimuspuolten viranomaisten ja kuntien yhteistyötä ja niiden työn yhteensovittamista sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Sopimuksessa on yksityiskohtaiset säännökset menettelystä, jonka avulla tiedottaminen, kuuleminen ja päätöksentekoon vaikuttavien näkökohtien esilletulo turvataan rajaseudun näkökulmasta.

4.4.3 Saamelaisten ja paikallisten asukkaiden asema

Perustuslain 17 §:n 3 momentti sisältää saamelaisten aseman valtiosääntöoikeudellisen perustan. Säännöksen mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain säännös suojaa saamelaisten kulttuurimuotoa, johon kuuluvat heidän perinteiset elinkeinonsa kuten poronhoito, kalastus ja metsästys. Sopimusalueen pohjoisin osa sijoittuu saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä määritellylle saamelaisten kotiseutualueelle. Rajajokisopimuksen virallisia sopimuskieliä ovat suomi ja ruotsi, mutta saamen kielilain (1086/2003) 8 ja 9 §:n mukaisesti sopimus on käännetty myös pohjoissaameksi.

Saamelaisten perustuslaillinen oikeus kulttuuri-itsehallintoon ei tarkoita rajoittamatonta oikeutta perinteisistä elinkeinoista päättämiseen. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mu-

kaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Myös paikalliset asukkaat ovat perinteisesti voineet harjoittaa poronhoitoa, metsästää ja kalastaa samoin perustein kuin saamelaiset. Sopimuksen sisältämiä kalastusoikeuden rajoituksia sovelletaan kaikkiin Tornionjoella kalastusta harjoittaviin pääosin yhdenmukaisesti eikä kyseisten rajoitusten voida katsoa loukkaavan saamelaisten kulttuuriitsehallintoa.

Lapin alueen väestöllä voi olla myös erityisperusteisia oikeuksia esimerkiksi kalastukseen. Näihin erityisperusteisiin oikeuksiin ei sopimuksessa puututa. Kiinteistölle kuuluvat erityisperusteiset kalastusoikeudet tulisi kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 101 §:n mukaan selvittää ja ratkaista kiinteistönmääritystoimituksessa. Kiinteistönmääritystoimitus tehdään lähtökohtaisesti kiinteistön omistajan tai muun asianosaisen hakemuksesta, mutta toimituskustannukset voidaan lain edellytysten täyttyessä maksaa myös valtion varoista. Tarkoituksena on, että Maanmittauslaitos käynnistäisi erityisperusteisten kalastusoikeuksien selvittämiseksi tarpeelliset kiinteistönmääritystoimitukset sopimusalueella vuonna 2011.

Sopimusalueella mahdollisesti olevia kiinteistökohtaisia erityisperusteisia kalastusoikeuksia ei ole jokialueella isojaossa tai sen jälkeen selvitetty. Merialueella erityisperusteisista kalastusoikeuksista on sen sijaan eräiltä alueilta olemassa lainvoimaisia tuomioistuinten ratkaisuja. Erityisperusteisten kalastusoikeuksien perusteisiin ei sopimuksen uudistamisen yhteydessä puututa sen enempää joki- kuin merialueellakaan.

5 Asian valmistelu

Valtioneuvosto asetti 14 päivänä helmikuuta 2002 valtuuskunnan neuvottelemaan Ruotsin kanssa sopimuksesta, joka korvaisi vuoden 1971 sopimuksen ja siihen liittyvän kalastussäännön. Valtuuskunnan puheenjohtaja nimettiin ulkoasiainministeriöstä ja jäsenet maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön, oikeusministeriön, Lapin ympäristökeskuksen ja Muonion kunnan edustajista. Valtuuskunnan tuli käydä neuvotteluja Tornionjokityöryhmän esittämien suuntaviivojen ja kannanottojen pohjalta. Neuvottelut saatiin päätökseen valtuuskuntien kokouksessa Tukholmassa 8 päivänä lokakuuta 2004, jolloin uuden sopimuksen ja siihen liittyvän kalastussäännön teksti parafoitiin.

Ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä ja ympäristöministeriöltä pyydettiin marraskuussa 2004 lausuntoa sopimuksen allekirjoittamisesta, sen vaikutuksista lausunnon antajien toimialaan ja eduskunnan suostumuksen tarpeellisuudesta. Saaduissa lausunnoissa ei nähty esteitä sopimuksen allekirjoittamiselle. Sopimus allekirjoitettiin Tukholmassa 22 päivänä joulukuuta 2004.

Maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin vuonna 2004 allekirjoitettua sopimusta koskeva hallituksen esitys yhteistyössä ulkoasiainministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. Esityksestä pyydettiin lausunnot keväällä 2005, ja siitä annettiin 34 lausuntoa. Valtaosassa lausunnoista sopimuksen uudistamista pidettiin tarpeellisena, vaikka monissa lausunnoissa ei puolleta sopimuksen voimaansaattamista sellaisenaan. Toimivallan siirtämistä nykyiseltä rajajokikomissiolta kansallisille viranomaisille vastustettiin useissa lausunnoissa, koska paikallisten näkökohtien huomioon ottamisen pelättiin vaarantuvan ja päätöksenteon muuttuvan nykyistä kankeammaksi. Lausunnoissa vastustettiin rasvaeväleikattujen istutettujen lohien ja taimenten kalastuksen sallimista myös niinä aikoina, jolloin lohen ja taimenen kalastus on kielletty. Tämän pelättiin vaarantavan koko luonnonlohikannan turvaamisen ja vaikeuttavan valvontaa. Vastustusta herätti kalastusmääräyksiä koskevan maantieteellisen soveltamisalueen pienentäminen nykyisestä. Lisäksi useissa lausunnoissa ehdotettiin muutoksia ja täydennyksiä kalastussäännön yksityiskohtiin, kuten määritelmiin, silmäkokoihin ja sallittuihin pyydysmateriaaleihin.

Kalastukseen liittyvien ongelmien ja alueelta esitetyn vastustuksen vuoksi sopimuksen uudistaminen viivästyi. Maa- ja metsätalousministeriö asetti kesällä 2006 työryhmän valmistelemaan neuvoteltuun kalastussääntöön tarvittavia tarkistusehdotuksia, joita voitaisiin käyttää jatkoneuvotteluissa. Työryhmässä oli laajapohjainen edustus Tornionjoen

alueelta. Valtioneuvosto asetti 7 päivänä kesäkuuta 2007 uuden valtuuskunnan Ruotsin kanssa rajajokisopimuksen ja siihen liittyvän kalastussäännön uusimisesta käytävien neuvottelujen loppuun saattamiseksi. Valtuuskunnan puheenjohtaja nimettiin maa- ja metsätalousministeriöstä ja varapuheenjohtaja Lapin läänistä sekä jäsenet ulkoasianministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, ympäristöministeriöstä, Muonion kunnasta, Tornionjoen kalastusalueelta ja alueen kalastusjärjestöistä. Valtuuskunta järjesti neuvottelujen kuluessa kolme alueellista kuulemistilaisuutta Torniossa.

Uudelleen käynnistetyt neuvottelut Ruotsin kanssa saatiin päätökseen kesäkuussa 2009. Maa- ja metsätalousministeriö järjesti neuvotteluvaltuuskunnan hyväksymästä ehdotuksesta rajajokisopimukseksi ja sen pohjalta laaditusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi laajan lausuntokierroksen syyskuussa 2009. Esityksestä annettiin 37 lausuntoa. Lausunnon antoivat ulkoasianministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö, Lapin lääninhallitus, Lapin TE-keskus, Lapin ympäristökeskus, Metsähallitus, Rajavartiolaitos, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos sekä Kolarin, Muonion, Tornion ja Ylitornion kunta, Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio, Lapin liitto, Tornionlaakson Neuvosto, Alaraumon osakaskunta, Jouko Niemivaara, Kukkolan Siikakalastusyhtymä, Lapin Vapaa-ajankalastajat, Lempeän kalastuskunta, Matkakosken Siikakalastusyhtymä, Muonionniskan ja Ylimuonion osakaskunnat, Pellon kalakerho, Pellon kylänmiehet, Perämeren kalastusalue, Pohjois-Perämeren Ammattikalastajat, Suomen Kalastusmatkailuyrittäjät, Suomen Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestö, Tornionjoen kalastusalue, Torniо-Muoniojokiseura ja Tornionlaakson Kehitys Oy.

Lausunnonantajista Tornionlaakson Neuvosto, rajajokikomissio ja useat alueen kunnat arvostelivat sopimukseen sisältyvää ratkaisua siirtää vesi- ja ympäristölupien käsittely rajajokikomissiolta kansallisille viranomaisille. Tämä ratkaisu on sopimusta valmisteltaessa nähty välttämättömänä vuoden 1971 sopimukseen sisältyvän valituskiellon poistamisen ja kansalaisten oikeusturvan asianmukaisen järjestämisen takia. Tätä on käsitelty aiemmin kappaleissa 2.4.6, 2.6 ja 3.2.

Muutoin lausunnoissa keskityttiin kalastusta ja erityisesti lohen pyyntiä koskeviin määräyksiin, joista lausunnonantajien näkemykset poikkesivat toisistaan hyvin voimakkaastikin. Kalastussääntöön sisältyvää mahdollisuutta kansallisesti päättää lohenpyynnin aloitusajasta merialueella säännön määrittelemissä rajoissa kesäkuun 17 päivän kello 12 ja 29 päivän välillä pidettiin useissa lausunnoissa lohen ja meritaimenen suojelun kannalta ongelmallisena. Mahdolliset erot lohenpyynnin aloittamisaikaa koskevissa Suomen ja Ruotsin säännöksissä voisivat myös eräiden lausunnonantajien mukaan vaarantaa sopimuksen tarkoituksena olevan yhtenäisen sääntelyn valtakunnanrajan ylitse. Sopimukseen sisältyvää mahdollisuutta muuttaa yhteisellä päätöksellä kalastusta koskevia määräyksiä kalakantojen tilassa tapahtuvien muutosten perusteella pidettiin yleisesti hyvänä. Käytännössä toimivan kalastuksen valvonnan merkitystä korostettiin myös useissa lausunnoissa.

Sopimukseen on tehty lausuntopalautteen perusteella vähäisiä muutoksia liittyen pyydysten määritelmiin ja pyydyksiä koskeviin siirtymäsäännöksiin. Lisäksi sopimus on lausuntokierroksen jälkeen saamelaiskäräjien vaatimuksesta käännetty myös pohjoissaamen kielelle ja siitä on järjestetty saamelaiskäräjien kanssa saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Yleisiä määräyksiä

1 artikla. *Maantieteellinen soveltamisalue*. Artiklassa määritellään sopimuksen soveltamisalue, joka muodostuu artiklan 1 kappaleessa luetelluista vesistöalueista ja 2 kappaleessa määritellyistä rannikkovesialueista. Artiklan 1 kappaleen mukaiset vesistöalueet vastaavat vuoden 1971 sopimuksen 1 artiklassa lueteltuja vesistöjä. Perämeren merialueelle sijoittuvat rannikkovesialueet on artiklan 2 kohdassa sen sijaan rajattu hieman nykyisessä sopimuksessa määriteltyä aluetta suppeammaksi. Perusteena rajauksen muutokselle on ollut vesipolitiikan puitedirektiivin 2 artiklan 7 kohtaan sisältyvä rannikkovesien määritelmä. Rajausta on tarkasteltu erityisesti suhteessa Tornionjoen valuma-alueen läntiseen ja itäiseen rajaan Kainuunjoen ja Kemijoen valuma-alueiden kanssa, jonka vuoksi rajausta on katsottu tarpeelliseksi jossain määrin supistaa.

Sopimuksen soveltamisalue muodostaa myös vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisen kansainvälisen vesienhoitoalueen. Samalla sopimus korvaa Ruotsin kanssa vesipolitiikan puitedirektiiviin sisältyvien vaatimusten täyttämiseksi noottienvaihdolla tehdyn väliaikaisen sopimuksen. Sopimuksen kalastusta koskevia määräyksiä sovelletaan 23 artiklassa ja kalastussäännössä määritellyllä alueella.

2 artikla. *Tarkoitus*. Artiklan 1 kappaleen a kohdan mukainen tasapuolisen käytön käsite perustuu kansainvälisen vesioikeuden periaatteisiin ja erityisesti ECE:n rajavesistösopimukseen. Määräyksellä pyritään turvaamaan Suomen ja Ruotsin tasapuoliset mahdollisuudet käyttää rajajokia hyödyksi.

Artiklan 1 kappaleen a kohdassa käytetään käsitteitä vesienhoitoalue ja rajajoet rinnakkain. Tarkoituksena on ollut, että artiklassa tarkoitettu yhteistyö ja tehtävät toimenpiteet voivat sijoittua laajasti koko vesienhoitoalueelle, mutta niiden ensisijaisena tavoitteena on rajajokien käytön ja tilan turvaaminen. Toimenpiteet kattavat sekä viranomaisten hallinnollisen yhteistyön että konkreettiset vesien tilaan vaikuttavat toimenpiteet.

Rajajokisopimuksessa on myös yleisiä määräyksiä yhteistyöstä Suomen ja Ruotsin välillä tulva- ja ympäristövahinkojen torjumiseksi. Sopimuksen eräänä tarkoituksena on artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaisesti torjua tulvavahinkoja, ja tämän tarkoituksen toteuttamiseksi rajajokikomission tulee edistää viranomaisten ja kuntien suunnittelutyön yhteensovittamista 10 artiklan mukaisesti. Näiden sopimusmääräysten taustalla on ECE:n rajavesistösopimus ja sen nojalla annetut suositukset kestävästä tulvantorjunnasta. ECE:n rajavesistösopimuksen tarkoituksena on, että rajavesistöjen käytöstä ja hoidosta tulvariskien hallinta mukaan lukien sovitaan vesistövaltioiden kesken ja että yhteistyötä edistämään perustetaan erityisiä yhteistyöelimiä kuten rajavesistökomissioita. Sopimusmääräykset palvelevat myös osaltaan EU:n tulvadirektiivin toimeenpanoa. Direktiivin velvoitteiden toteuttamisessa ensimmäisenä tulee kuitenkin tehtäväksi tulvariskien alustava arviointi. Vasta sen perusteella selviää, missä laajuudessa muihin direktiivin edellyttämiin toimiin on Tornionjoella tarvetta.

Artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaiseen tulvavahinkojen torjuntaan sisältyvät erilaiset tulvariskien hallinnassa tarpeelliset toimenpiteet ja niiden suunnittelu. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi tulvien todennäköisyyksien ja niistä aiheutuvien vahinkojen arviointi, tulvalle alttiiden alueiden kartoittaminen, tulvariskien hallintasuunnitelmien laatiminen, tulvariskeistä tiedottaminen, tulvariskien huomioon ottaminen alueiden käytön suunnittelussa ja rakentamisessa, tulvasuojelurakenteet, tulvavaroitusjärjestelmät sekä toiminta tulvan uhatessa ja tulvatilanteessa. Ennakkotoimenpiteisiin kuuluvat vesitilanteen seuranta ja ennustaminen, jäänmittaukset ja seurannat, sahaukset ja hiekoitukset sekä ennakkotiedottaminen. Torjuntatehtäviin tulvatilanteessa kuuluvat esimerkik-

si jää- ja hyydepatojen räjäytystyöt, tulvanaikainen vesitilanteen seuranta, yhteydenpito muihin viranomaisiin ja alueen asukkaisiin sekä tulvan aikaisista toimenpiteistä tiedottaminen.

Ympäristövahinkojen torjunnan osalta 2 artiklan 1 kappaleen b kohta voi tarkoittaa yhteisten varautumissuunnitelmien laatimista esimerkiksi vaarallisten kemikaalien kuljetuksista rajajoelle aiheutuvien riskien torjumiseksi.

Artiklan 1 kappaleen c kohdan viittaus sopimuspuolia sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin ja yhteisöoikeuteen on laaja. Sen on tarkoitus kattaa erityisesti vesipolitiikan puitedirektiivin 4 artiklan mukaiset ympäristötavoitteet, joiden saavuttamiseksi kohdassa tarkoitettuja ohjelmia ja suunnitelmia on tarkoitus yhteistyössä laatia. Näihin direktiivin 4 artiklan mukaisiin tavoitteisiin viitataan vastaavasti myös artiklan 2 kappaleen a kohdassa. Vastaavasti viittaus tarkoittaa myös tulvadirektiivin täytäntöönpanossa tarpeellista yhteensovittamista.

Artiklan 2 kappaleessa on lueteltu sellaisia tärkeitä etuja, jotka 1 kappaleessa tarkoitettua sopimuksen tarkoitusta toteutettaessa on erityisesti otettava huomioon. Artiklan 2 kappaleen b kohdan viittaus luonnonsuojeluun tarkoittaa, että erityisesti Tornion-Muonionjoen asema EU:n Natura 2000 -verkostoon kuuluvana suojelualueena tulee ottaa huomioon. Samassa kohdassa kulttuuriarvoilla tarkoitetaan esimerkiksi erityisiä kivikautisia kaivauksia tai Kukkolankosken kulttuurihistoriallisesti arvokasta ympäristöä. Kulttuuriarvojen käsite on tarkoitettu laajaksi, eikä sillä viitata vain erityisiin kansallisen lainsäädännön nojalla suojeltuihin, ennalta tiedossa oleviin kohteisiin. Ruotsissa käsite esiintyy myös lainsäädännössä, mutta se on sielläkin laaja yleiskäsite.

Artiklan 3 kappaleessa viitataan sopimuksella perustettavaan yhteistyöelimeen, jonka kokoonpanoa, tehtäviä ja toimivaltaa on tarkemmin käsitelty 8 - 14 artiklassa. Viittauksella on haluttu sitoa sopimuksen tarkoituksen toteuttaminen ja yhteistyöelimen perustaminen selvästi yhteen ja korostaa yhteistyöelimen merkitystä sopimuksen tarkoituksen ja rajavesistöyhteistyön edistämisessä.

3 artikla. *Oikeus rajajokien veteen ja vesialueeseen*. Artikla sisältää määräyksiä sopimuspuolten ja yksityisten oikeudesta rajajokien veteen ja vesialueeseen. Artiklan 1 kappaleen määräys sopimuspuolten oikeudesta rajajoissa ja niiden sivu-uomissa virtaavaan veteen vastaa vuoden 1971 sopimuksen 1 luvun 5 artiklaa. Rannanomistajan käyttöoikeutta koskeva 2 kappale ja veden kotitarvekäyttöä koskeva 3 kappale vastaavat puolestaan vuoden 1971 sopimuksen 1 luvun 6 artiklaa ja vesillä liikkumista koskeva 4 kappale 1 luvun 7 artiklaa. Artiklan sanamuotoa on kuitenkin jonkin verran nykyaikaistettu. Artiklan 2 - 4 kappaleet vastaavat sisällöltään sitä, mitä Suomessa vesilain 1 luvun 24, 27 ja 28 §:ssä säädetään vesistön yleiskäytöstä.

Artiklan 2 kappaleen viittauksella valtakunnanrajaan ja 5 kappaleen viittauksella kansallisiin oikeusjärjestyksiin pyritään korostamaan sitä, että artiklassa otetaan kantaa ainoastaan valtakunnanrajan oikeusvaikutukseen. Artiklan tavoitteena on turvata se, ettei rajasta itsessään aiheudu estettä eri toiminnoille. Mitään uusia, kansallisista oikeusjärjestyksistä poikkeavia oikeuksia artiklalla ei kuitenkaan perusteta. Lainsäädännön sijasta artiklassa viitataan oikeusjärjestykseen, koska se kattaa molemmissa maissa myös vesien yleiskäytön ja jokamiehenoikeudet.

Yhteistyö

4 artikla. *Yhteiset ohjelmat ja suunnitelmat*. Artiklassa tarkoitettuja ohjelmia ja suunnitelmia ovat vesipolitiikan puitedirektiivissä tarkoitetut toimenpideohjelmat ja hoitosuunnitelmat, mutta myös kaikki muut ohjelmat ja suunnitelmat, joilla edistetään sopimuksen tarkoituksen toteutumista. Tällainen muu suunnitelma voisi olla esimerkiksi tulvadirektiivin mukainen tulvariskien hallintasuunnitelma. Vastuu ohjelmien ja suunnitelmien laatimisesta olisi yleensä kansallisilla viranomaisilla, mutta myös sopimuksella perustettava rajajokikomissio voi omalla työllään edistää tarpeelliseksi katsomiensa ohjelmien ja suunnitelmien laadintaa.

5 artikla. *Rajajokien vesiympäristön tilatavoitteet*. Artiklan tavoitteena on ensisijaisesti turvata se, että vesiympäristön tilatavoitteet, joita asetetaan esimerkiksi vesipoli-

tiikan puitedirektiivin toimeenpanemiseksi, sovitetaan yhteen eikä samaan vesistöön kohdistu keskenään ristiriitaisia tavoitteita. Molemmissa maissa voidaan kansallisesti asettaa esimerkiksi tiettyjen vaarallisten aineiden pitoisuuksille erilaisia tilatavoitteita, mistä voi aiheutua ongelmallisia tulkintoja yhteisissä rajajoissa. Tällöin voi olla tarkoituksenmukaista asettaa kansallisista tilatavoitteista poikkeavia yhteisiä tavoitteita rajajokien veden laadulle. Vesiympäristön tilan käsitteellä artiklassa viitataan vesistön fysikaalis-kemiallista tilaa laajempaan tarkasteluun, johon sisältyy myös muun muassa vesien ekologinen tila.

6 artikla. *Tulvavahinkojen torjuminen.* Artikla antaa tulvantorjuntaan osallistuville kansallisille viranomaisille oikeuden valtakunnan rajan ylittämiseen toisen sopimuspuolen nimeämän viranomaisen suostumuksella. Edellytyksenä rajan ylittämiselle on, että on tarpeen ryhtyä käytännön toimiin välittömän tulvan vaaran torjumiseksi rajajoessa. Tarkoituksena sopimusta valmisteltaessa on ollut, että artiklassa tarkoitetun suostumuksen voisivat antaa alueelliset tulvantorjunnasta vastaavat viranomaiset, eli Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Ruotsissa Norrbottenin lääninhallitus. Suostumus voitaisiin kiireellisissä tapauksissa antaa myös suullisesti, vaikka yleensä esimerkiksi joka kevät toistuvista jäänsahauksista sovittaisiin etukäteen viranomaisten kesken. Artiklassa tarkoitettu oikeus rajan ylittämiseen voi olla tulvantorjunnasta päävastuussa olevien viranomaisten lisäksi myös muilla tulvantorjuntaan osallistuvilla viranomaisilla.

Erityissäännöstä tulvantorjuntaan liittyvästä viranomaisyhteistyöstä on pidetty tarpeellisena, koska pohjoismainen pelastuspalvelusopimus soveltuu huonosti esimerkiksi jokakeväisiin jäiden sahauksiin. Pohjoismainen pelastuspalvelusopimus sisältää määräyksiä avun pyytämisestä, pelastustoimen johtamisesta, kustannuksista sekä vahingonkorvauksesta ja se kattaa myös ennakoivat toimenpiteet uhkaavissa onnettomuusvaratapauksissa. Pohjoismainen pelastuspalvelusopimus on kuitenkin puitesopimus, jonka määräykset tulevat sovellettaviksi vain toissijaisesti, kun erityisalojen sopimuksista ei muuta johdu.

Pohjoismainen pelastuspalvelusopimus lähtee siitä, että apua tarvitseva sopimuspuoli pyytää sitä muilta. Jäänsahausta ei tehdä tulvatilanteessa, vaan hyvissä ajoin ennalta lähes jokakeväisten jääpatotulvien ehkäisemiseksi. Näin ollen pelastuspalvelusopimuksessa tarkoitettua avunpyyntöä ei tehdä. Valtakunnanrajan sijaitessa keskellä jokea on esimerkiksi jäänsahausta suoritettaessa käytännössä mahdotonta välttää rajan ylittämistä ja kohdistaa suojelutoimenpiteitä vain toiseen puoliskoon joesta. Riippumatta toisen sopimuspuolen avuntarpeesta voi työtä suorittavan viranomaisen oman työn kannalta olla välttämätöntä tai ainakin tarkoituksenmukaista voida ylittää valtakunnanraja. Artikla mahdollistaa rajan ylittämisen toisen sopimuspuolen viranomaisen suostumuksella ilman pohjoismaisen pelastuspalvelusopimuksen mukaista avunpyyntöä ja johtosuhteiden luomista.

Kun aloite rajan ylittämiseen ei riipu avunpyynnöstä, vaan voi tulla myös rajan ylittävältä viranomaiselta, ei ole myöskään tarkoituksenmukaista soveltaa pohjoismaisen pelastuspalvelusopimuksen 4 artiklan määräyksiä kustannusten jaosta tai 5 artiklan määräyksiä isäntävaltion vahingonkorvausvelvollisuudesta. Tarkoituksena on, että tulvantorjuntaan osallistuvien viranomaisten edustajat säilyttävät valtakunnanrajan ylittäessäänkin heille kansallisen lainsäädännön nojalla kuuluvat vastuut ja velvollisuudet. Mahdollisten tulvantorjunnasta aiheutuvien vahinkojen korvaaminen määräytyy siten kyseistä viranomaista koskevien kansallisten säännösten perusteella.

7 artikla. *Virtaussuhteiden valvominen.* Artikla vastaa vuoden 1971 sopimuksen 9 luvun 3 artiklan määräystä. Virtaussuhteiden valvominen on tarpeen, jotta 3 artiklan 1 kappaleen mukainen sopimuspuolten yhtäläinen oikeus rajajokien ja niiden sivuuomien veteen voidaan varmistaa.

Valtioiden välinen yhteistyöelin

8 artikla. *Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio.* Sopimuksella perustetaan uusi Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio, joka on ensisijaisesti valtioiden välinen yhteistyöelin. Komissio ei käytä päätösvaltaa yksit-

täisissä lupa-asioissa nykyisen komission tapaan, vaan lupa-asioiden käsittely siirtyy kansallisille lupaviranomaisille. Artiklan 2 kappaleen mukaisesti uudella komissiolla tulee olla tehtäviensä hoitamiseksi tarpeellinen oikeuskelpoisuus. Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuksen liitteenä oleva komission ohjesääntö on sopimuksen olennainen osa.

9 artikla. *Kokoonpano.* Artiklan 1 kappaleessa on määräys komission kokoonpanosta. Samoin kuin lakkautettavassa rajajokikomissiossa, uudessa komissiossa on yhteensä kuusi jäsentä, joista kumpikin sopimuspuoli nimittää kolme ja kullekin yhden tai useampia varajäseniä. Yhden komission jäsenistä kummastakin maasta tulee olla vesiasioista vastaavasta valtion viranomaisesta eli Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, ja yhden sopimuksen soveltamisalueen kunnasta. Artiklassa on jätetty avoimeksi, millä perusteella komission kolmas jäsen nimitetään. Sopimusneuvotteluissa vallitsi kuitenkin yhteisymmärrys siitä, että paikallisen edustuksen tulisi olla vahva eikä valtioneuvoston tai keskushallinnon edustajalle ole erityistä tarvetta. Tässä suhteessa komission kokoonpano voi poiketa nykyisestä suomalais-norjalaisesta ja suomalais-venäläisestä rajavesistökomissiosta, joissa on Suomesta edustus ministeriötasolta.

Artiklan 2 kappaleessa on määräys komission puheenjohtajuudesta vastaavasti kuin vuoden 1971 sopimuksen 2 luvun 2 artiklassa. Artiklan 3 kappaleessa määrätään komissiota avustavista asiantuntijoista.

10 artikla. *Tehtävät*. Artiklan 1 kappaleen a—c kohdan mukainen rajavesistön hoitoa, suojelua sekä tulva- ja ympäristövahinkojen torjuntaa palvelevan yhteistyön edistäminen on komission päätehtävä. Artiklassa tarkoitettuja ohjelmia, suunnitelmia ja toimenpiteitä ovat ainakin vesipolitiikan puitedirektiivin mukaiset hoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat sekä niihin sisältyvät toimenpiteet. Myös ECE:n rajavesistösopimuksen vettä ja terveyttä koskevan pöytäkirjan tavoitteet on tarkoitus ottaa huomioon rajavesistöyhteistyössä. Artiklan 1 kappaleen c kohdan mukaista yhteistyötä tulvantorjunnassa on käsitelty edellä 2 artiklan yhteydessä.

Artiklan 1 kappaleen d kohdan mukainen viranomaisten ja kuntien rajajokien luonnonsuojelusuunnitelmiin liittyvän työn yhteensovittaminen voi erityisesti tulla esille EU:n Natura 2000 -verkostoa koskevan suojelun toteuttamiseksi. Suomi ja Ruotsi ovat molemmat osaltaan sisällyttäneet Tornion-Muonionjoen vesistön Natura 2000 -verkostoon. Kansallisesti laadittavat hoito- ja käyttösuunnitelmat tulee pyrkiä artiklan 1 kappaleen d kohdan mukaisesti mahdollisimman pitkälle sovittamaan yhteen.

Artiklan 1 kappaleen e kohdassa määrätään komission tehtäväksi sen varmistaminen, että artiklassa mainituista ohjelmista ja suunnitelmista tiedotetaan yhdessä ja pidetään yhteisiä kuulemistilaisuuksia. Kansallisiin lainsäädäntöihin saattaa sisältyä määräyksiä siitä, miten ohjelmista ja suunnitelmista tulee tiedottaa ja kuulla kansalaisia. Tällöin tiedottamisessa ja kuulemisessa tulee noudattaa näitä kansallisia säännöksiä. Tarkoituksena kuitenkin on turvata myös riittävä yhteinen tiedottaminen, jotta kansalaiset valtakunnanrajan molemmilla puolilla saavat mahdollisimman yhdenmukaista tietoa viranomaisten yhteistyössä laatimista ohjelmista ja suunnitelmista. Tähän tavoitteeseen kuuluu myös se, että tiedottaminen tapahtuu mahdollisimman samanaikaisesti molemmissa maissa.

Ohjelmien ja suunnitelmien hyväksymistä koskevan 1 kappaleen f kohdassa on ajateltu ensisijaisesti vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisesti laadittavia vesienhoitoalueen hoitosuunnitelmia ja toimenpideohjelmia sekä c ja d kohdissa tarkoitettuja tulvariskien hallintasuunnitelmia tai luonnonsuojelusuunnitelmia. Niiden valmistelusta vastaavat pitkälti kansalliset viranomaiset eli käytännössä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Norrbottenin lääninhallitus sekä alueen pelastusviranomaiset ja kunnat. Koko vesienhoitoalueen yhtenäisen tarkastelun varmistamisessa ja suunnitelmien yhteensovittamisessa sopimuksen 2 artiklan mukaisen tarkoituksen toteuttamiseksi on uudella komissiolla kuitenkin keskeinen tehtävä. Tämän vuoksi on katsottu, että komission tulee vahvistaa ehdotukset tällaisiksi yhteisiksi, koko vesienhoitoaluetta koskeviksi ohjelmiksi tai suunnitelmiksi ennen kuin niistä tehdään kansallisia päätöksiä. Komissio voi tässä vaiheessa valmistelua vain joko vahvistaa tai hylätä ehdotuksen, eikä se siis voi tehdä sii-

hen omia muutoksia. Tarkoituksena on, että komission näkökannat otetaan huomioon jo ohjelmaa tai suunnitelmaa valmisteltaessa, eli a—e kohdassa tarkoitetuissa eri vaiheissa. Komission päätös vahvistaa tai hylätä vesienhoitosuunnitelma ei ole valituskelpoinen päätös, vaan se rinnastuu vesienhoitosuunnitelmasta annettavaan lausuntoon. Suunnitelmien hyväksymisen tulee tapahtua molempien maiden kansallisen päätöksenteon kautta siten, että kuitenkin samalla varmistetaan molempien maiden päätösten yhteensovittaminen. Suomessa vesienhoitosuunnitelmat hyväksyy vesienhoidon järjestämisestä annetun lain 17 §:n mukaan valtioneuvosto. Ruotsissa vesienhoitosuunnitelmista päättää vesiviranomainen (vattenmyndighet), joka voi omasta aloitteestaan pyytää hallitusta käsittelemään asiaa.

Artiklan 2 kappaleeseen sisältyvän komission seurantavelvoitteen taustalla on sopimuksen voimaantuloon liittyvä lupa-asioiden käsittelyn siirtyminen rajajokikomissiolta kansallisille lupaviranomaisille. Sopimusta valmisteltaessa on katsottu, että Suomen ja Ruotsin vesi- ja ympäristölainsäädäntö eivät luvanvaraisuutta ja luvan myöntämisen edellytyksiä koskevilta osin eroa olennaisesti toisistaan. EU:n ympäristölainsäädäntö ja kansainväliset ympäristösopimukset ovat viime aikoina vielä lisänneet lainsäädäntöjen yhtenäistymistä. Siltä varalta, että lupakäytännöt eriytyvät Suomessa ja Ruotsissa tulevaisuudessa kuitenkin suuremmassa määrin kuin mitä sopimusta valmisteltaessa on ennakoitu, komissiolla tulee olla mahdollisuus kiinnittää asiaan tarvittaessa sopimuspuolten huomiota.

Artiklan 2 kappaleen mukainen komission seurantavelvoite koskee myös kalastussäännön soveltamista. Komission tulee ilmoittaa sopijapuolten hallituksille mahdollisista sopimuksen tai kalastussäännön muutostarpeista. Lisäksi sopimuksen 31 artiklan mukaan sopimuspuolet kokoontuvat tarpeen mukaan seuratakseen sopimuksen soveltamista.

11 artikla. *Toimivalta.* Artikla sisältää määräyksiä komission oikeudesta käyttää puhevaltaa ja osallistua eri tavoin rajajokien tai rannikkovesien tilaan ja käyttöön liittyvien asioiden käsittelyyn kansallisissa viranomaisissa ja tuomioistuimissa. Lupa-asioiden siirtäminen kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten käsiteltäviksi aiheuttaa tarpeen varmistaa koko rajavesistön kattavan yhtenäisen näkökulman esille tuleminen artiklassa tarkoitettujen asioiden käsittelyssä.

Artiklan 1 kappaleen mukaiset komission oikeudet kattavat Suomessa erityisesti toimimisen vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisissa asioissa. Artiklan 1 kappaleen c kohdan mukainen oikeus tarkoittaa siten esimerkiksi ympäristönsuojelulain 92 §:ssä tarkoitettua vireillepano-oikeutta ja vesilain 21 luvun 3 §:ssä tarkoitetun hallintopakkoa koskevan hakemuksen tekemistä. Kohdan viittaus kansallisen lainsäädännön mukaisiin menettelyihin tarkoittaa sitä, että artiklalla ei ole tarkoitus luoda uusia menettelyjä, vaan laajentaa mahdollisten olemassa olevien oikaisukeinojen soveltamisalaa siten, että myös komissiolla on oikeus niiden käyttöön. Jos tällaista oikaisukeinoa rikkomuksiin puuttumiseksi ei kansallisen lainsäädännön nojalla joissain asioissa ole, ei myöskään komissio voi edellyttää oman oikaisuvaatimuksensa tutkimista.

Artiklan 2 kappaleen mukaan komissiolla on yleinen oikeus tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja muissakin kuin 1 kappaleessa tarkoitetuissa asioissa 10 artiklan mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi. Komissio voi siten esimerkiksi antaa lausuntonsa rajajokeen tai vesienhoitoalueen muihin vesistöihin vaikuttavista kaavaehdotuksista tai muista maankäyttöä koskevista suunnitelmista.

Artiklan 3 kappale komission lausunnonanto-oikeudesta kalastusasioissa viittaa erityisesti hallituksille tai niiden määräämille viranomaisille kalastussäännön 16 §:ssä annettuun toimivaltuuteen yhdessä sopia sallittuja kalastusaikoja, kalastustapoja, sallittuja pyydyksiä tai pyydysten määrää koskevista määräyksistä ja liitteeseen 2 kuuluvista apajapaikoista myös kalastussäännön määräyksistä poiketen. Rajajokikomission lausunnon pyytämisestä kalastusasioissa on määräyksiä myös sopimuksen 26 artiklassa ja kalastussäännön 20 §:ssä.

12 artikla. *Tiedonsaantioikeus.* Artikla koskee ensisijaisesti komission tiedonsaantioikeutta ja kansallisten viranomaisten velvollisuutta antaa komissiolle sen tarvitsemia tietoja. Viranomaisten tiedonantovelvollisuus kattaa paitsi siltä nimenomaisesti pyydetyt

tiedot, myös aktiivisen tiedottamisen kaikista komission tehtävien kannalta keskeisistä asiakirjoista. Tällaisia ovat erityisesti 1 kappaleessa tarkoitetut 4 artiklan mukaisesti viranomaisten yhteistyönä laadittavien ohjelmien ja suunnitelmien kuten esimerkiksi vesienhoitosuunnitelmien ja niihin sisältyvien toimenpideohjelmien luonnokset sekä 2 kappaleessa tarkoitetut 11 artiklan piiriin kuuluvat lupahakemukset ja -päätökset sekä muut vesienhoitoalueen vesiä koskevat asiat. Näiden asiakirjojen lisäksi kansallisten tuomioistuinten ja viranomaisten tulee 3 kappaleen mukaisesti komission pyynnöstä antaa sille kaikki muutkin saatavilla olevat, sen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot.

13 artikla. *Julkisuus.* Artiklan 1 kappaleen yleisellä lausumalla on tarkoitus tuoda julki sekä Suomen että Ruotsin kansallisesta lainsäädännöstä ilmi käyvä julkisuusperiaate. Komission hallussa olevat asiakirjat ovat siten julkisia, ellei niiden salassapitoon ole erityisiä perusteita. Komission hallussa oleviin asiakirjoihin sovelletaan kansallisia säädöksiä eli Suomessa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki, ja Ruotsissa julkisuus- ja salassapitolakia (offentlighets- och sekretesslag 2009:400). Kansalliset säännökset asiakirjojen julkisuudesta eivät merkittävästi eroa toisistaan.

Artiklan 2 ja 3 kappaleiden erityissäännökset ovat tarpeen, jotta voidaan varmistaa valitusmahdollisuus komission hallussa olevien asiakirjojen julkisuutta koskevista päätöksistä. Asiakirjan antamista koskevaan päätökseen sovelletaan artiklan säännösten mukaan joko Suomen tai Ruotsin lakia. Sovellettavaksi tulevat tällöin luonnollisesti myös kansalliset säännökset asiakirjojen salassapidosta. Artiklan 2 kappale koskee sellaisia komission hallussa olevia asiakirjoja, jotka se on saanut Suomen tai Ruotsin viranomaiselta, ja 3 kappale puolestaan muita komission hallussa olevia asiakirjoja eli lähinnä komission itsensä laatimia tai yksityisiltä tahoilta saamia asiakirjoja.

14 artikla. *Kustannukset.* Komissiosta aiheutuvien kustannusten jakoa koskeva artikla vastaa pääperiaatteiltaan vuoden 1971 sopimuksen 2 luvun 4 artiklaa. Kustannukset jaetaan puoliksi Suomen ja Ruotsin kesken. Kustannusten perusteita ja maksatusta on sopimuksen ja komission ohjesäännön määräyksillä yksinkertaistettu nykyisestä.

Rajan ylittävät vaikutukset

15 artikla. *Sopimuksen suhde pohjoismaiseen ympäristönsuojelusopimukseen.* Ympäristölle haitallisen toiminnan käsite pohjoismaisessa ympäristönsuojelusopimuksessa kattaa lähinnä ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan, mutta ei kaikkea rajajokisopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa vesien tilaan ja käyttöön vaikuttavaa toimintaa. Rajajokisopimukseen otettujen erityissäännösten tarkoituksena on ollut varmistaa se, että kaikkiin vesien tilaan ja käyttöön vaikuttaviin hankkeisiin sovellettaisiin samoja määräyksiä riippumatta siitä, onko kyse vesien pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta vai muista vesitaloushankkeista. Tämän vuoksi sopimuksen 16—21 artiklat sisältävät osin pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen kanssa päällekkäisiä määräyksiä. Artiklan 1 kappaleen määräyksellä on haluttu selventää rajajokisopimuksen ensisijaisuutta pohjoismaiseen ympäristönsuojelusopimukseen nähden.

Artiklan 2 kappale täsmentää sopimuksen 16—21 artiklojen soveltamisalaa niissä tilanteissa, joissa hankkeella on sekä 1 kappaleessa tarkoitettuja rajat ylittäviä vaikutuksia vesien tilaan ja käyttöön että muita rajat ylittäviä vaikutuksia. Tällaisia muita vaikutuksia voivat olla esimerkiksi laitoksen päästöt ilmaan tai säteilyvaikutukset. Tällöin kaikki yhden hankkeen vaikutukset käsitellään samassa menettelyssä, eivätkä pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen määräykset tule miltään osin sovellettaviksi.

16 artikla. *Yhdenvertainen kohtelu.* Artikla vastaa pitkälti pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 2 ja 3 artiklaa, jotka sisältävät määräyksiä toiminnan rajat ylittävien vaikutusten huomioon ottamisesta ja kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta lupa-asiaa käsiteltäessä ja vahingonkorvauksia määrätäessä. Artiklan 1 kappaleessa määrätään pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 2 artiklan tavoin toiminnan rajat ylittävien vaikutusten rinnastamisesta toiminnan sijaintimaassa ilmeneviin vaikutuksiin. Vastaava

säännös sisältyy Suomessa jo ympäristönsuojelulain 110 §:ään ja vesilain 21 luvun 13 §:ään.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta heidän asuinmaastaan riippumatta vastaavasti kuin pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 3 artiklan 1 kappaleessa. Artiklassa käytetty asianosaisen käsite eli se, jota toiminnasta tai toimenpiteestä aiheutuvat vaikutukset koskevat tai saattavat koskea, vastaa Suomessa ympäristölainsäädännössä yleisesti vakiintunutta, normaalia hallintolainsäädäntöä laajempaa asianosaisen määritelmää.

Artiklan 3 kappaleessa laajennetaan 2 kappaleen mukainen yhdenvertaisen kohtelun vaatimus koskemaan myös toiminnan takia esitettäviä vahingonkorvausvaatimuksia. Päinvastoin kuin pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 3 artiklan 2 kappaleeseen, artiklan 3 kappaleeseen ei kuitenkaan sisälly vahingonkorvauksiin sovellettavan lainsäädännön valintaa koskevaa niin sanottua edullisemmuussääntöä. Lainsäädännön valinnasta siviiliperusteisten korvausvaatimusten käsittelyssä on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 864/2007 sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista (niin kutsuttu Rooma II -asetus). Asetuksen 7 artiklan mukaan ympäristövahinkojen korvaamisessa sovelletaan sen maan lakia, jossa ympäristövahinko on tapahtunut, paitsi jos vahingonkärsijä esittää vaatimuksensa sen valtion lain mukaan, jossa vahingon aiheuttanut teko on tehty. Sopimusneuvotteluissa katsottiin näin ollen tarkoituksenmukaiseksi olla antamatta rajavesistöihin liittyvien ympäristövahinkojen osalta erityisiä lainvalintamääräyksiä.

Artiklan 4 kappaleessa määrätään muiden kuin asianosaisten oikeudesta osallistua toisessa maassa vireillä olevan lupa-asian käsittelyyn. Lähtökohtana on, että myös tällaisiin kansallisen lainsäädännön nojalla puhevaltaa käyttäviin tahoihin, kuten esimerkiksi ympäristöjärjestöihin, sovelletaan 2 kappaleessa tarkoitettua yhdenmukaisen kohtelun vaatimusta. Määräyksen taustalla ovat muun muassa tiedon saantia, kansalaisten osallistumisoikeutta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa koskevan yleissopimuksen eli niin kutsutun Århusin sopimuksen määräykset eihallinnollisista yhteenliittymistä, järjestöistä ja ryhmistä. Suomessa järjestöjen puhevallasta ja muutoksenhakuoikeudesta ympäristöasioissa on säädetty ympäristönsuojelulain 92 ja 97 §:ssä sekä vesilain 17 luvun 1 §:ssä.

17 artikla. *Yleisen edun valvonta.* Edellä 16 artiklassa on määräyksiä kansalaisten oikeudesta osallistua rajavesistöön liittyvien asioiden käsittelyyn myös toisen maan viranomaisessa. Jotta myös kansallisilla viranomaisilla olisi mahdollisuus käyttää puhevaltaa toisen maan viranomaisessa tai tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, on 17 artiklassa määrätty yleistä etua valvovan viranomaisen nimeämisestä. Sopimusneuvotteluissa katsottiin, että valvontaviranomaisena sopimuksen tarkoittamissa asioissa toimisi alueellinen viranomainen. Tässä suhteessa rajajokisopimuksessa poiketaan pohjoismaisesta ympäristönsuojelusopimuksesta, joka muutoin sisältää varsin samankaltaiset määräykset yleisen edun valvonnasta vaikutuksiltaan rajat ylittävissä hankkeissa. Suomessa valvontaviranomaisena toimisi Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, joka valvoo toimialueellaan myös kansallisesti vesilain ja ympäristönsuojelulain noudattamista ja yleistä etua vesiasioissa. Valvontaviranomainen ehdotetaan nimettäväksi voimaansaattamislaissa.

Artiklan 2 kappaleessa määritellään tarkemmin valvontaviranomaisen oikeudet vastaavasti kuin pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 4 ja 6 artikloissa. Tavoitteena on ollut, että valvontaviranomaisen oikeudet ovat yhtä laajat kuin kansallisilla yleistä etua valvovilla viranomaisilla vastaavassa asiassa.

Artiklan 3 kappale valvontaviranomaisen puhevallan siirtämisestä tietyssä yksittäisessä asiassa toiselle viranomaiselle vastaa pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 9 artiklan määräyksiä. Puhevallan siirtäminen voi joissakin yksittäistapauksissa olla tarpeen, jos hankkeen vaikutukset kohdistuvat yksinomaan esimerkiksi vesiliikenteeseen. Tällöin artiklassa tarkoitettuja valvontaviranomaisen tehtäviä voisi Suomessa hoitaa esimerkiksi Liikennevirasto. Jos hankkeella olisi vaikutuksia useisiin yleisiin etuihin, hoitaisi valvontaviranomaisen tehtäviä kuitenkin

kootusti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Artiklan 4 kappaleessa määrätään valvontaviranomaisen tehtävistä aiheutuvien kustannusten jakamisesta. Samoin kuin pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 8 artiklassa määrätään, myös tämän sopimuksen mukainen valvontaviranomainen vastaa itse omista kustannuksistaan.

18 artikla. *Lupa-asioista tiedottaminen.* Artikla sisältää määräykset 16 artiklassa tarkoitettuihin lupa-asioihin liittyvästä tiedottamisesta. Tiedottamisen tarkoituksena on varmistaa, että kansalaisilla on myös tosiasialliset mahdollisuudet käyttää heille 16 artiklan mukaan kuuluvia oikeuksia. Vastaavaa määräystä ei sisälly pohjoismaiseen ympäristönsuojelusopimukseen, mikä on saattanut olla syynä ympäristönsuojelusopimuksen erittäin vähäiseen soveltamiskäytäntöön. Tiedottaminen tapahtuu noudattamalla toteuttamismaassa voimassa olevia säännöksiä lupahakemuksesta kuuluttamisesta ja tiedoksi antamisesta. Tämä on perusteltua, koska sekä tiedottamisesta vastaava valvontaviranomainen että kansalaiset tuntevat parhaiten oman maansa lainsäädännön ja hallinnon menettelyt. Artiklassa tarkoitettu tiedottaminen kattaa lupahakemuksesta tiedottamisen lisäksi 2 kappaleen mukaan myös lupapäätöksistä ja tuomioista tiedottamisen.

19 artikla. *Tarkastus.* Artiklassa määrätään lupa-asiaa käsittelevän viranomaisen tai tuomioistuimen oikeudesta tehdä maastossa tarkastuksia myös toisen maan alueella rajat ylittävien vaikutusten toteamiseksi. Tarkastus on tehtävä yhteistyössä sen kohteen sijaintimaan valvontaviranomaisen kanssa, ja tarkastukseen on aina oltava valvontaviranomaisen suostumus. Tarkastusta suorittava viranomainen tai tuomioistuin toimii tarkastusta tehdessäänkin viranomaisroolissaan ja siihen liittyvällä vastuulla, vaikka sillä ei luonnollisesti toisen maan alueella olekaan samoja valtuuksia kuin omassa maassa toimiessaan. Tämän vuoksi on perusteltua, että tarkastusta suorittava viranomainen saa apua valvontaviranomaiselta. Pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen 10 artiklassa määrätään vastaavaa tarkoitusta varten suoritettavasta valvontaviranomaisen katselmuksesta. Välittömyysperiaatteen turvaamiseksi on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että tarkastuksen voi tehdä lupa-asiaa käsittelevä viranomainen tai tuomioistuin.

20 artikla. *Vaikutuksiltaan merkittävät vesistöhankkeet.* Artiklan määräykset sopimuspuolten neuvotteluista toteutettaessa eräitä vaikutuksiltaan merkittäviä vesistöhankkeita pohjautuvat vuoden 1971 sopimuksen 3 luvun 13 artiklan määräyksiin hallitusten ratkaistavaksi siirrettävistä asioista. Koska lupa-asioiden käsittely uuden sopimuksen mukaan siirtyy rajajokikomissiolta kansallisille viranomaisille ja tuomioistuimille, vaikutuksiltaan merkittävän vesistöhankkeen toteuttamiseksi saatetaan tarvita lupa molempien maiden viranomaisilta tai tuomioistuimilta. Tällaisista hankkeista ja niihin liittyvien lupakäsittelyjen yhteensovittamisesta on määräyksiä 21 artiklassa.

Vaikutuksiltaan merkittävä hanke voi kuitenkin sijaita kokonaisuudessaan toisen maan alueella, vaikka hankkeen vaikutukset ulottuvat toisen maan puolelle. Tällaiselle hankkeelle ei saa uuden sopimuksen mukaan myöntää lupaa ilman sopimuspuolten välisiä neuvotteluja, kun on kyse vesivoimalaitoksen rakentamisesta, vesistön säännöstelystä tai mittavasta veden siirtämisestä vesistöstä. Käytännössä tällaisia hankkeita ei ole suunnitteilla eikä artiklan soveltamisalaan kuuluvan hankkeen vireille tuloa pidetä todennäköisenä. Tällaisessa harvinaisessa tapauksessa olisi mahdollista sopia hankkeen toteuttamisesta myös erillisellä valtiosopimuksella.

21 artikla. *Lupakäsittelyjen yhteensovittaminen.* Artiklan määräykset lupakäsittelyjen yhteensovittamisesta ovat tarpeen, koska yhteisestä lupaviranomaisesta luovuttaessa osa nykyisin rajajokikomission ratkaistavaksi kuuluvista lupa-asioista tulee käsiteltäväksi molempien maiden viranomaisessa tai tuomioistuimessa. Käytännössä tällaisia molemmissa maissa lupaa edellyttäviä hankkeita voivat olla muun muassa rajajoessa tapahtuvat ruoppaukset tai sillan rakentaminen rajajoen ylitse. Lupa-asia käsitellään näissä tilanteissa Suomessa Lapin aluehallintovirastossa ja Ruotsissa Uumajan ympäristötuomioistuimessa.

Artiklan 1 kappaleessa asetetaan yleiseksi tavoitteeksi lupa-asioiden käsittely mahdollisimman samanaikaisesti molemmissa maissa.

Koska lupa-asioiden vireille tulo riippuu täysin hankkeesta vastaavan tahdosta, ei määräys tältä osin voi olla viranomaista velvoittava. Lupa-asioiden yhtäaikainen ja joustava käsittely on yleensä myös luvanhakijan etu, joten hänkin pyrkinee hakemaan lupaa samanaikaisesti molemmissa maissa. Käytännössä samanaikaiseen käsittelyyn voidaan pyrkiä lupa-asioista vastaavien viranomaisten mahdollisimman hyvällä yhteistyöllä ja tietojenvaihdolla. Lupa-asiaa käsittelevien viranomaisten ja tuomioistuinten velvollisuus antaa toisilleen tietoja sisältyy siten artiklan 1 kappaleeseen.

Artiklan 2 kappaleessa laajennetaan 1 kappaleen mukainen tiedoksiantovelvollisuus koskemaan myös lupa-asiaa koskevaa päätöstä tai tuomiota. Kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten tulee lupa-asian käsittelyssä luonnollisesti noudattaa kansallista lainsäädäntöä. Kansalliset säädökset jättävät kuitenkin useissa asioissa viranomaiselle tai tuomioistuimelle harkintavaltaa esimerkiksi siinä, miten lupamääräykset yksityiskohdissaan muotoillaan. Samaa hanketta koskevien lupamääräysten tulisi olla keskenään yhteen sovitettuja siten, ettei hankkeen toteuttaminen vaikeudu tai käy mahdottomaksi sellaisissa tilanteissa, joissa kansalliset säädökset mahdollistavat useita erilaisia tapoja toteuttaa hanke lainmukaisesti. Lupamääräysten yhteensovittamiseksi lupa-asiaa käsittelevien viranomaisten ja tuomioistuinten tulisikin olla keskenään yhteydessä jo ennen lupa-asian ratkaisemista. Käsittelyaikataulut voivat kuitenkin olla niin erilaiset, että lupa-asia ratkaistaan toisessa maassa huomattavasti aikaisemmin kuin toisessa. Tällöin päätöksestä tai tuomiosta tiedottaminen on erityisen tärkeää.

Riippumatta siitä, ratkaistaanko samaa hanketta koskeva lupa-asia Suomessa ja Ruotsissa samanaikaisesti, voivat lupa-asian ratkaisusta tehtävät valitukset johtaa siihen, että lupaa koskeva päätös tai tuomio saa toisessa maassa lainvoiman aikaisemmin kuin toisessa. Muutoksenhaku voisi osittain käydä turhaksi, jos hankkeen toteuttaminen olisi tällaisessa tilanteessa mahdollista aloittaa toisessa maassa odottamatta valitusten käsittelyä. Oikeusturvan kannalta tällainen tilanne ei olisi hyväksyttävä, minkä vuoksi artiklan 3 kappaleessa kielletään tuomioistuinta tai viranomaista antamasta lupaa hankkeen toteutuksen aloittamiselle ennen tuomion tai päätöksen lainvoimaiseksi tuloa, ellei tuomio tai päätös toisen maan lupa-asiassa ole tullut lainvoimaiseksi. Suomessa määräys tarkoittaa käytännössä sitä, ettei lupaviranomainen voi määrätä ympäristönsuojelulain 101 §:n nojalla toimintaa aloitettavaksi tai myöntää vesilain 2 luvun 26 §:n nojalla töidenaloittamislupaa, ellei samaa hanketta koskeva Ruotsin ympäristötuomioistuimen tuomio ole lainvoimainen.

Artiklassa ei rajoiteta kansallisten lupaviranomaisten harkintavaltaa siltä osin kuin kyse on luvan myöntämisen edellytyksistä. On siis mahdollista, että samaa hanketta koskeva lupahakemus hyväksytään toisessa maassa ja hylätään toisessa. Sopimusta valmisteltaessa tehdyn laajan vesi- ja ympäristölainsäädäntöjen vertailun perusteella tällainen tilanne on kuitenkin epätodennäköinen, sillä Suomen ja Ruotsin lainsäädännöt ja erityisesti vesi- ja ympäristöoikeuden perusperiaatteet ovat jo perinteisesti lähellä toisiaan. Yhteisön oikeuden vaikutuksesta lainsäädännöt yhtenäistyvät jatkuvasti myös monissa yksityiskohdissa. Lupakäsittelyjen yhteensovittamista on syytä kuitenkin käytännössä seurata sopimuksen voimaantulon jälkeen, ja tämä seuranta on annettu 10 artiklan 2 kappaleessa uuden rajajokikomission tehtäväksi.

22 artikla. *Hakemusasioiden kieli.* Hakemusasiakirjojen kieltä koskevaan artiklaan vaikuttavat Suomessa keskeisesti perustuslaki ja kielilaki (423/2003), ja artikla on pyritty muotoilemaan yhdenmukaisesti näihin säädöksiin sisältyvien säännösten kanssa. Perustuslain 17 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus käyttää viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimitusasiakirjansa tällä kielellä. Myös saamen kielilaki tulee sovellettavaksi pohjoisimmassa osassa sopimusaluetta. Ruotsissa vastaavat säännökset oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa ja tuomioistuimessa sisältyvät uuteen lakiin kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (2009:724), joka tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Toiseksi perustuslaista johtuu, että jos asianosainen on esimerkiksi mahdollinen vahingonkärsijä Ruotsin puolella ja hänellä on

oikeus osallistua asian käsittelyyn, hän tulee Suomen lainkäyttövallan piiriin ja häneen sovelletaan tältä osin perustuslain vaatimuksia yhdenvertaisuudesta ja oikeudesta saada asiansa käsitellyksi. Lupapäätös on käännettävä tällaisessa tapauksessa myös kokonaan ruotsiksi, koska valitusmahdollisuudet on yhtäläisesti turvattava.

Viranomaisen velvollisuus on antaa riittävästi tietoa hakemuksen käsittelyn kuluessa kaikille asianosaisille siten, että nämä pystyvät tehokkaasti valvomaan etujaan. Siten viranomaisen velvollisuudeksi tulee huolehtia yleiskuvauksen kääntämisestä toiselle kielelle, huolehtia hakemusasiakirjojen kääntämisestä toiselle kielelle siltä osin kuin ne koskevat asianosaisen etua tai oikeutta, sekä huolehtia lupapäätöksen kääntämisestä toiselle kielelle kokonaisuudessaan. Hakemusasiakirjojen kääntämistä on kielilain 20 §:ssä rajattu esimerkiksi teknisten selvitysten osalta. Siltä osin kuin viranomainen arvioi, että asiakirjalla ei ole vaikutusta asianosaisen oikeuteen, se voidaan jättää kääntämättä. Käännettyyn materiaaliin tulee tällöin liittää luettelo aineistosta, jota ei ole käännetty. Pyynnöstä asianosaisella on oikeus saada käännös myös tällaisesta materiaalista.

Velvollisuus huolehtia kääntämisestä on viranomaisella. Viranomainen myös kantaa siitä aiheutuvat kustannukset, sillä kääntämistä ei ole verrattava ympäristölupahakemuksen aineelliseen sisältövaatimukseen. Sisältöselvitykset kuuluvat hakijan kustannettaviksi, mutta valtion maksuperustelain (150/1992) mukaan kääntämiskustannukset eivät ole sellaisia kustannuksia, joita voidaan hakijalta periä, vaan ne kuuluvat prosessin muodollisten vaatimusten hoitamiseen.

Kalastusmääräykset

23 artikla. *Maantieteellinen soveltamisalue.* Artiklassa määritellään sopimuksen ja siihen olennaisena osana kuuluvan kalastussäännön sisältämien kalastusta koskevien määräysten soveltamisalue. Se muodostuu artiklassa luetelluista rajajoista sekä niiden sivu-uomina olevista vesistöistä lukuun ottamatta vesistöjä, jotka laskevat rajajokiin, Tornionjoen suuhaaroista sekä artiklassa tarkemmin määritellystä Tornionjoen edustan Perämeren merialueesta. Vuoden 1971 sopimuksen 5 luvun 1 artiklassa määriteltyyn nykyiseen Tornionjoen kalastusalueeseen verrattuna uusi rajajokisopimus ei muuta soveltamisaluetta jokialueella eikä Suomen puoleisella merialueella. Sen sijaan Perämeren merialue Ruotsin puolella pienenee nykyisestään merkittävästi käsittäen ainoastaan nykyiset niin sanotut 1- ja 2-alueet. Näin ollen kalastusmääräysten soveltamisalue merellä tulee olemaan suunnilleen yhtä suuri Suomen ja Ruotsin puolella.

24 artikla. *Kalaväylä.* Kalaväylää koskevilla määräyksillä pyritään kalan kulun turvaamiseen. Artiklan 1 kappaleessa määrätään siitä, missä kalaväylä sijaitsee. Määräys on lähes kokonaan samansisältöinen kuin vuoden 1971 sopimuksen 5 luvun 2 artiklan määräys. Toisin kuin vuoden 1971 sopimuksessa, rajajokikomissiolla ei ole enää oikeutta määrätä kalaväylän poikkeuksellisesta sijainnista. Vastaavaa oikeutta ei ole annettu myöskään kalastusta hallinnoiville viranomaisille. Tällaista määräystä ei katsottu tarpeelliseksi sisällyttää uuteen sopimukseen, koska sitä ei ole tähänkään mennessä sovellettu ja siltä on siten puuttunut käytännön merkitys.

Vuoden 1971 sopimuksen tavoin artiklan 2 kappaleessa ehdotetaan rajoituksia kalastuksen harjoittamiselle kalaväylillä. Kalanpyydyksiä tai muita laitteita, kuten kalanpyydysten ei-kalastavia osia, johtoaitoja, kiinnityspaaluja, uittonippuja, laitureita tai ankkureita ei saa sijoittaa eikä käyttää sellaisella tavalla, joka voi estää kalan pääsyn kalaväylälle tai kalan liikkumisen väylällä. Kulkuverkolla tai kulteella kalaväylällä kalastettaessa on vähintään puolet väylän leveydestä oltava aina avoinna kalan vapaaseen kulkuun, mikä on uusi määräys verrattuna vuoden 1971 sopimukseen. Nykyisen kaltaisena säilyy määräys, joka pysyttää voimassa erityisen oikeuden sulkea kalaväylä.

25 artikla. *Tarkemmat määräykset*. Artiklan 1 kappaleesta ilmenee, että tarkemmat määräykset kalastamisesta Tornionjoen kalastusalueella annetaan sopimuksen liitteenä olevassa kalastussäännössä, joka on olennainen osa sopimusta. Kalastussäännön määräyksillä on siten samanlainen oikeudellinen asema kuin itse sopimuksen määräyksillä,

minkä vuoksi niitä voidaan muuttaa vain sopimuspuolten välisellä sopimuksella rajajokisopimuksen 31 artiklan mukaisesti. Hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset voivat kuitenkin kalastussäännön 16 §:ssä määrätyin edellytyksin antaa kalastussäännön tietyistä määräyksistä poikkeavia säädöksiä.

Kalastussääntö sisältää yhteensä kaksikymmentäkaksi pykälää muun muassa lohen, taimenen ja muiden kalalajien kalastuksessa sallituista pyydyksistä sekä kokonaan kielletyistä pyydystyypeistä ja kalastustavoista. Edelleen kalastussäännössä on määräyksiä kalanpyydyksissä sallituista valmistusmateriaaleista ja mitoista. Siihen sisältyy myös lohen ja taimenen kalastuskielto poikkeuksineen sekä yleiset säännökset kalastuskausista joki- ja merialueella.

Artiklan 2 kappaleen mukaan kumpikin sopimuspuoli sitoutuu Tornionjoen sivuvesistöjen kohdalla antamaan tarvittavia määräyksiä ja ryhtymään tarvittaviin toimiin kalakantojen edistämiseksi. Neuvotteluissa on keskusteltu muun muassa tarpeesta toteuttaa taimenen suojelemiseksi kansallisia toimenpiteitä Tornionjoen sivuvesistöissä.

26 artikla. *Valtuutus.* Artiklassa viitataan kalastussääntöön, jossa määritellään Tornionjoen kalastusalueella kalastusta hallinnoivat viranomaiset eli hallitusten lisäksi Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Ruotsissa Fiskeriverket ja Norrbottenin läänin lääninhallitus.

Lisäksi artiklassa määrätään rajajokikomission lausunnonanto-oikeudesta kalastusta hallinnoivien viranomaisten määräysvallassa olevista asioista. Hallitusten tai niiden määräämien viranomaisten yhteinen päätösehdotus kalastussäännön 16 §:n mukaisista poikkeuksista tulee antaa Suomalais-ruotsalaiselle rajajokikomissiolle lausuntoa varten niin hyvissä ajoin, että komissiolla on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää oikeuttaan tulla kuulluksi ennen päätöksentekoa. Rajajokikomissio ei voi lausunnollaan estää viranomaisia tekemästä päätöstä ehdotetun mukaisena. Rajajokikomission näkökannalle tulee kuitenkin antaa riittävän suuri painoarvo erityisesti asioissa, jotka liittyvät sen omaan toimialaan. Komission lausunnonanto-oikeudesta on määräyksiä myös sopimuksen 11 artiklassa ja kalastussäännön 20 §:ssä. Kalastussäännön 20 §:n perusteella lausuntoa ei ole tarpeen hankkia tapauksissa, joissa vastuuviranomaisilla on tarvittava ja riittävä toimivalta käsiteltävässä asiassa.

27 artikla. *Kalakantoja koskeva tutkimus ja tilastointi.* Tutkimusta ja tilastointia koskeva määräys on uusi verrattuna vuoden 1971 sopimukseen. Sen tarkoituksena on vakiinnuttaa nykyinen yhteistyö kalakantojen tutkimuksessa ja seurannassa. Riittävän tutkimustiedon avulla voidaan varmistua siitä, että kalastusta koskevat rajoitteet ovat oikein mitoitettuja kalakannan turvaamiseksi.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuolet laativat vuosittain yhteisiä kalastustilastoja keräämällä kalastuskausittain tietoja pyyntiosuuksista ja saalismääristä. Artiklan 3 kappaleessa asianomaiset viranomaiset velvoitetaan kokoamaan tiedot yhteisiä menettelytapoja noudattaen. Suomessa tiedonkeruusta vastaa pääasiassa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Yhteisistä menettelytavoista sovitaan sopimusosapuolten tiedonkeruusta vastaavien viranomaisten kesken. Merialueen ammattikalastajat toimittavat yhteisön säädösten edellyttämät saalisilmoitukset Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen kuten nykyisinkin.

28 artikla. *Toimenpiteet kalakantojen suojelemiseksi taudeilta ym*. Artikla velvoittaa sopimuspuolia ryhtymään tarvittaviin toimiin kalakantojen suojelemiseksi vakavilta tarttuvilta kalataudeilta. Myös vieraiden kalalajien ja kalakantojen istutusta tulee toimenpitein torjua. Määräys rajoittaa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen harkintavaltaa Tornionjoen vesistöön kohdistuvista kalastuslain 121 §:n mukaisista kotiutus- ja siirtoistutuslupahakemuksista päätettäessä.

Jos toimenpiteistä huolimatta epäillään vakavan, tarttuvan kalataudin esiintymistä tai todetaan sellaisen esiintyminen, on siitä artiklan 2 kohdan nojalla ilmoitettava välittömästi toiselle sopimuspuolelle.

29 artikla. *Kalastusmääräysten rikkominen.* Artiklassa sidotaan sopimuksen sekä kalastussäännön ja sen nojalla annettujen määräysten rikkomisesta aiheutuvat seuraamukset kummankin maan kansalliseen lainsäädäntöön. Artikla merkitsee huomattavaa muutosta nykytilaan, koska tällä hetkellä sopimuksen ja kalastussäännön tiettyjen mää-

räysten rikkomisesta seuraavista rangaistuksista ja menettämisseuraamuksista sekä takavarikosta määrätään pääasiassa kalastussäännössä. Lisäksi seuraamuksista säädetään nykyisin Suomessa kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annetussa laissa.

Artiklan mukaan kalastusta koskevien määräysten rikkomisesta rangaistaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Suomessa kalastusrikkomuksesta säädetään kalastuslain 108 §:ssä, luvattomasta pyynnistä rikoslain 28 luvun 10 §:ssä ja kalastusrikoksesta rikoslain 48 a luvun 2 §:ssä. Ruotsin kalastuslainsäädännössä (fiskelag 1993:787) 1 päivänä heinäkuuta 2003 voimaan tulleet muutokset merkitsevät nykyistä ankarampien rangaistusuhkien käyttöönottoa myös Tornionjoen kalastusalueen Ruotsin puoleisella alueella tapahtuvassa kalastuksessa. Tämä koskee myös lakiin 1 heinäkuuta 2008 voimaan tulleita muutoksia rikkomuksista määrättävistä hallinnollisista maksuista.

Loppumääräykset

30 artikla. *Riitojen ratkaisu.* Artikla sisältää määräykset sopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvien sopimuspuolten välisten riitojen ratkaisumenettelystä. Artikla vastaa tavanomaista kansainvälistä sopimusoikeudellista käytäntöä.

31 artikla. *Seuranta ja muutokset.* Artikla sisältää määräykset sopimuksen soveltamisen seurannasta ja sopimuksen muuttamisesta. Artikla vastaa tavanomaista kansainvälistä sopimusoikeudellista käytäntöä.

32 artikla. *Irtisanominen.* Artikla sisältää määräykset sopimuksen irtisanomismenettelystä. Artikla vastaa tavanomaista kansainvälistä sopimusoikeudellista käytäntöä.

33 artikla. *Kumoutuvat sopimukset*. Uusi rajajokisopimus korvaa vuoden 1971 sopimuksen ja vuonna 2003 tehdyn, alun perinkin väliaikaiseksi tarkoitetun sopimuksen yhteisen vesienhoitoalueen perustamisesta. Näiden sopimusten lisäksi artiklassa määrätään vuoden 1949 uittosopimuksen kumoutumisesta. Uittoa on Tornionjoella harjoitettu viimeksi vuonna 1972, joten uitosta tehdyllä sopimuksella ei ole ollut käytännön merkitystä enää yli 30 vuoteen.

34 artikla. *Siirtymäsäännökset.* Sopimuksen siirtymäsäännökset koskevat pääosin vuoden 1971 sopimuksella perustetun komission toimintaa ja ovat tarpeen komissiossa sopimuksen voimaan tullessa vireillä olevien asioiden sekä komission velkojen ja varojen siirtämisen järjestämiseksi. Vuoden 1971 komission toiminta lakkaa siten kokonaisuudessaan uuden sopimuksen tullessa voimaan.

Artiklan 1 kappaleen nojalla vuoden 1971 komissiossa sopimuksen voimaan tullessa vireillä olevat asiat tulee siirtää asianomaisten kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten käsiteltäviksi. Käytännössä asiat siis siirretään Suomen tai Ruotsin viranomaisille sillä perusteella, kumman maan puolella luvanvaraista toimintaa harjoitetaan. Edellä 21 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa asia tulee siirtää käsiteltäväksi molempien maiden viranomaisille.

Siirrettäviin asioihin sovellettavasta lainsäädännöstä määrätään 2 kappaleessa. Asioihin sovelletaan joko vuoden 1971 sopimuksen säännöksiä tai kansallista lainsäädäntöä riippuen siitä, miten pitkälle asian käsittely vuoden 1971 komissiossa on edennyt. Jos asiassa on jo sovellettu vuoden 1971 sopimuksen 8 luvun 4 artiklan säännöksiä hakemuksesta tiedottamisesta ja kuuluttamisesta, tulee asian käsittelyyn kansallisessa viranomaisessa tai tuomioistuimessa muiltakin osin soveltaa vuoden 1971 sopimusta. Jos hakemuksesta ei ole sopimuksen voimaan tullessa vielä tiedotettu ja kuulutettu, sovelletaan asiassa kansallisia säännöksiä hankkeen toteuttamismaan mukaan.

Artiklan 3 kappaleessa määrätään komission vuoden 1971 sopimuksen nojalla antamien lupien pysyvyydestä. Sopimuksen voimaantulo ei suoraan vaikuta näihin vanhoihin lupiin, vaan ne jäävät kaikilta osin voimaan niin kuin ne olisi annettu asianomaisen kansallisen lainsäädännön nojalla. Lupien tarkistamiseen, muuttamiseen ja noudattamisen valvontaan sovelletaan sopimuksen voimaantulon jälkeen kansallisia säännöksiä. Vuoden 1971 sopimuksen 3 luvun 18 artikla mahdollistaa jo nykyisin vesitalouslupiin puuttumisen eikä kansallisen lainsäädännön soveltamiseen siirtyminen näin ollen merkitse lupien pysyvyyssuojan heikkenemistä.

Vanhojen lupien rikkomiseen sovelletaan 4 kappaleen mukaisesti joko vuoden 1971 sopimuksen määräyksiä tai kansallisia säännöksiä riippuen siitä, onko rikkomus tapahtunut ennen uuden sopimuksen voimaantuloa vai vasta sen jälkeen. Kansallisia rangaistussäännöksiä voidaan siten soveltaa vain sopimuksen voimaantulon jälkeen tapahtuneisiin rikkomuksiin. Määräys on perusteltu rikosoikeudellisen taannehtivan lainsäädännön kiellon vuoksi.

Artiklan 5 ja 6 kappaleet koskevat vuoden 1971 komission hallussa olevia varoja. Vuoden 1971 komission päätösten mukaisesti kalastuskorttien myynnistä kertyneet varat siirtyvät sopimuksen voimaan tullessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Fiskeriverketille. Muut vuoden 1971 komission varat siirtyvät sopimuksella perustettavalle uudelle komissiolle, kun niistä on vähennetty mahdolliset velat. Vuoden 1971 sopimuksen nojalla annetuissa jätevesipäästöjä koskevissa luvissa on määrätty maksettavaksi vesiensuojelumaksuja. Nämä voimassa oleviin lupiin perustuvat maksut tulee sopimuksen voimaantulon jälkeen maksaa uudelle komissiolle. Koska jätevesipäästöjä koskevat luvat on määrätty tarkistettaviksi luvassa annetun määräajan kuluessa eikä Suomen tai Ruotsin kansallisissa lainsäädännöissä ole säädetty vastaavasta vesiensuojelumaksusta, maksujen kerääminen jatkuu vain siihen asti, kun kaikki voimassa olevat luvat on tarkistettu.

Vuoden 1971 komissiolla on arkisto Haaparannassa. Arkisto sisältää muun muassa kaikki vuoden 1971 komission myöntämiin lupiin liittyvät asiakirjat. Näillä asiakirjoilla voi olla merkitystä erityisesti silloin, kun kansallisissa viranomaisissa käsitellään rajajokeen liittyviä vesi- ja ympäristölupa-asioita. Asiakirjat saattavat liittyä useiden kansallisten viranomaisten toimivaltaan kuuluviin asioihin, joten niiden siirtäminen tietyille kansallisille viranomaisille ei ole tarkoituksenmukaista. Artiklan 7 kappaleen mukaan kaikki vuoden 1971 komission hallussa olevat asiakirjat siirretään uudelle komissiolle, jonka hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta on määrätty 13 artiklassa.

Sopimuksen liitteenä olevan kalastussäännön 8 § sisältää määräyksiä pyydysten rakenteesta. Nämä määräykset merkitsevät joltain osin käytännössä sitä, että nyt käytössä olevia pyydyksiä ei sopimuksen voimaantulon jälkeen enää saa käyttää. Koska tämä voi joissakin tapauksissa olla kalastajien kannalta kohtuutonta, on artiklan 8 kappaleen mukaan mahdollista jatkaa kalastussäännön 8 §:n 1 momentin vaatimuksia vastaamattomien verkkojen käyttöä vielä kolmen vuoden ajan sopimuksen voimaantulosta.

35 artikla. *Voimaantulo.* Sopimus tulee artiklan mukaan voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen sopimuksen voimaantulolle valtiosäännön mukaan asetettujen vaatimusten täyttämisestä.

Ohjesääntö

Sopimuksen 8 artiklan 3 kappaleen mukaisesti Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission toimintaa ohjaavat hallinnolliset määräykset sisältyvät sopimuksen liitteenä olevaan ohjesääntöön. Sopimuksen 14 artiklan mukaisesti ohjesäännössä määrätään myös tarkemmin komissiosta aiheutuvien kustannusten jakamisesta sopimuspuolten kesken. Komission ohjesääntö vastaa siten sisältönsä osalta varsin pitkälle vuoden 1971 sopimuksen liitteenä A olevaa suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission ohjesääntöä.

Vuoden 1971 sopimuksen nojalla sopimuspuolet ovat maksaneet komissiolle ennakkoa ja kustannusten lopullinen jakautuminen on päätetty puolivuosittain tehtyjen tilitysten perusteella. Tarkoituksena on, että uuden rajajokikomission kanslia huolehtii komission taloushallinnosta kokonaisuudessaan. Tämä yksinkertaistaa taloushallintoa ja vähentää siitä sopimuspuolten viranomaisille aiheutuvaa työtä. Tilintarkastajien avulla voidaan turvata asianmukainen taloudenpito ja sopimuspuolten etujen valvonta.

Komission budjetista maksetaan kattavasti kaikki komission työstä aiheutuvat kustannukset. Toisin kuin nykyisin, asiantuntijoiden ja jäsenten palkkioiden perusteet ovat samat kansallisuudesta riippumatta. Tällöin kaikki kustannukset voidaan jakaa tasan sopimuspuolten kesken, kun perusteita kustannusten erottelulle ei enää ole. Vuoden 1971 sopimukseen perustuvista jäsenten vuosipalkki-

oista on tarkoitus siirtyä kokouspalkkioihin. Matkakorvausten perusteena käytetään edelleen kansallisia matkustussääntöjä.

Aiemmin ohjesääntöön sisältyneet määräykset komission hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta on siirretty sopimuksen 13 artiklaan. Uuden ohjesäännön 10 §:n mukaan komission tulee lisäksi vahvistaa itselleen työjärjestys, jossa komission sisäisestä hallinnosta voidaan antaa vielä tarkempia määräyksiä. Näin ollen ohjesääntö ei ole aivan yhtä yksityiskohtainen kuin vuoden 1971 sopimuksen liitteenä oleva ohjesääntö.

Kalastussääntö

Yleisiä määräyksiä

1 §. *Tarkoitus.* Ensimmäisessä momentissa ilmaistaan kalastussäännön ja rajajokisopimuksen välinen yhteys. Kalastussääntö on rajajokisopimuksen olennainen osa.

Toisessa momentissa täsmennetään kalastussäännön tarkoitusta suhteessa rajajokisopimuksen 2 artiklan tarkoitusta koskeviin määräyksiin. Sen mukaan lähtökohtana on, että kalastussäännön määräysten soveltamisella päästäisiin kohtuulliseen ja oikeudenmukaiseen tasapainoon yhtäältä kalakannan hyödyntämisen ja sen suojelun näkökulmasta ja toisaalta siten, että kalastuksen harjoittamisella voidaan edistää koko raja-alueen eri kalastajaryhmien etua kokonaisuudessaan.

Kolmannessa momentissa todetaan, että kalastussäännön määräyksiä ei tulisi tulkita vastoin sen tarkoitusta tai Suomen ja Ruotsin kansainvälisiä velvoitteita, erityisesti EY:n yhteistä kalastuspolitiikkaa.

2 §. *Soveltamisalue.* Pykälässä määrätään, että kalastussääntö on voimassa Tornionjoen kalastusalueella, jonka rajat ja ulottuvuus on vastaavasti myös määritelty rajajokisopimuksen 23 artiklassa. Toisessa momentissa määritetään Tornionjoen kalastusalueen jokialueen ja merialueen välinen raja, joka mukailee niin sanottua makean veden rajaa. Kuten nykyisinkin, merialueella ja jokialueella ovat voimassa erilaiset kalastusta koskevat määräykset.

3 §. *Rauhoituspiirit.* Pykälässä määritetään merialueella sijaitsevat rauhoituspiirit. Koordinaatein rauhoituspiirit on kuvattu kalastussäännön liitteessä 1. Uuteen soveltamisalueeseen sisältyvät rauhoituspiirit vastaavat vuoden 1971 sopimuksen 5 luvun 3 artiklan mukaisia rauhoituspiirejä. Uuden soveltamisalueen ulkopuolelle jäävät rauhoituspiirien linjaukset on lisätietona sisällytetty liitteeseen 1. Rauhoituspiirit muodostuvat käytännössä kuudesta 400 metriä leveästä väylästä, jotka ulottuvat jokisuulta selkämerelle. Neuvotteluvaltuuskuntien puheenjohtajien 25 päivänä kesäkuuta 2009 hyväksymässä pöytäkirjassa on todettu, että Suomi ja Ruotsi ylläpitävät jatkossakin ne osat rauhoituspiirejä, jotka jäävät uuden soveltamisalueen ulkopuolelle. Suomessa rauhoituspiirejä vastaavista kalaväylistä säädetään vesilain 12 §:ssä ja kalastuslain 24 §:ssä. Rauhoituspiirin alueella on voimassa kielto asettaa tai käyttää kalanpyydystä siten, että kalan kulku siinä voi estyä tai että kala ei pääse liikkumaan rauhoituspiirin alueelle tai alueella.

Jokisuun alueella on kaikenlainen kalastaminen isorysällä, pohjalla varustetulla pyydyksellä sekä koukkuverkolla ja muulla lohen tai taimenen pyydystämiseen tarkoitetulla välineellä kielletty. Kielto vastaa vuoden 1971 sopimuksen 5 luvun 4 artiklassa olevaa määräystä ja sen taustalla on halu varmistaa kalan mahdollisuus liikkua joki- ja merialueen välillä. Sen sijaan kyseisen artiklan toisessa kappaleessa olevaa määräystä tietynlaisen pyydyksen asettamisesta Ison Tervakarin ja Hamppuleiviskän saarten väliseen salmeen ei sisälly enää uuteen rajajokisopimukseen eikä kalastussääntöön, koska Ruotsin valtio on lunastanut kyseisen alueen.

4 §. *Määritelmät.* Pykälässä määritellään keskeiset kalastussäännössä käytetyt kalanpyydyksiä koskevat käsitteet. Määritelmäluettelon sisällyttäminen kalastussääntöön on katsottu tarpeelliseksi paikallisolosuhteiden sekä tiettyjen suomalaisen ja ruotsalaisen oikeuskäytännön erojen vuoksi.

Kiinteällä pyydyksellä tarkoitetaan johtoaidalla varustettua pyydystä, joka on tarkoitettu olemaan paikallaan vähintään kahden vuorokauden ajan kerrallaan. Esimerkkinä kiinteästä pyydyksestä mainitaan lohirysä ja isorysä. Pikkurysän määritelmästä seuraa, että isorysän johtoaidan jonkin osan tai pyydyksen osan on oltava vähintään 1,5 metrin korkuinen. Kiinteän pyydyksen määritelmä vastaa

pitkälti kalastusasetuksen 8 §:n määritelmää isorysästä. Sopimusneuvotteluissa on pidetty lähtökohtana sitä, että kiinteän pyydyksen tulee olla rakenteeltaan sellainen, että lohi ja taimen voidaan vapauttaa pyydyksestä elävänä ja vahingoittumattomana. Pyydysten rakenteesta on tarkempia säännöksiä jäljempänä 8 ja 10 §:ssä. Myös rysien rakenteen tarkempi määrittely oli neuvotteluissa esillä, mutta maiden välillä saavutettiin lopulta yhteisymmärrys vain 10 §:n mukaisista kiinteiden pyydysten verkkojen silmäkokoa koskevista säännöksistä.

Ankkuroitu verkko on uusi käsite, joka on otettu kalastussääntöön suomen ja ruotsin kielen kalastusterminologian eroavaisuuden takia. Termi vastaa Suomessa lähinnä pohjaverkkoa, joka on määritelty kalastusasetuksen 6 §:n 2 momentissa. Ankkuroitu verkko tarkoittaa sellaista verkkoa, joka on laskettu tai ankkuroitu pohjaan ja joka ei ajelehdi veden mukana. Virtasuojan käyttö ankkuroiduilla verkoilla kalastettaessa on kalastussäännön 7 §:n mukaan kielletty. Ankkuroiduista verkoista käytetään perinteisesti myös nimitystä kosteverkko tai laiska.

Kulkuverkko on kalastussäännössä määritelty virrassa vapaana ajelehtivaksi verkoksi ja kulle veneeseen kiinnitetyksi nuotaksi. Vastaavia määritelmiä ei sisälly kalastuslakiin tai -asetukseen.

Kalastussäännössä vieheellä tarkoitetaan keinotekoisesti valmistettua uistinta, vaappua, perhoa tai niihin rinnastettavaa koukuilla varustettua houkutinta, joka liikkeellään, värillään tai muodollaan houkuttaa kalaa iskemään. Määritelmän on tarkoitus kattaa laajasti kaikki keinotekoisesti valmistetut vieheet. Muunlaisten vieheiden käyttö on siten kielletty.

Vapakalastusvälineellä tarkoitetaan vapaa, pilkkiä ja vastaavia liikuteltavia välineitä, jotka on varustettu siimalla ja vieheellä tai koukulla.

Luonnollisella syötillä tarkoitetaan eläviä tai tapettuja syöttejä (matoja, toukkia, kaloja ja vastaavia) ja hajuvalmisteita.

5 §. *Kalastuksenhoitomaksu.* Pykälässä viitataan kansalliseen kalastuksenhoitomaksua koskevaan lainsäädäntöön. Kalastuksenhoitomaksuja kerätään Suomessa kalastuslain 88 §:n mukaisesti. Ruotsissa vastaavaa järjestelmää ei ole. Lisäksi pykälässä täsmennetään velvoitetta suorittaa kalastuksenhoitomaksu siten, että kalastettaessa vieheellä myös soutajalla tulee olla maksu suoritettuna. Tätä on pidetty valvonnan kannalta selkeimpänä. Käytäntö on sama myös Tenojoella.

Pyyntivälineet, kalastusajat ja vähimmäismitat

6 §. *Sallitut pyydykset.* Pykälän ensimmäisessä ja toisessa momentissa luetellaan lohen ja taimenen sekä muiden lajien kalastuksessa sallitut pyydykset. Lohen ja taimenen kalastuksessa sallitaan kalastus ainoastaan kiinteällä pyydyksellä merialueella, kulkuverkolla ja kulteella sekä lipolla joessa liitteen 2 apajapaikoissa sekä vavalla ja vieheellä. Lippo hyväksyttäisiin perinteisenä pyyntivälineenä jälleen lohen ja taimenen kalastuksessa. Kiinteän pyydyksen ja nuotan käyttö jokialueella ja kulkuverkon tai kulteen ja lipon käyttö merialueella olisivat kiellettyjä. Myös ankkuroitujen verkkojen käyttö lohen ja taimenen kalastuksessa joella ja merialueella olisi kielletty. Määräyksen taustalla on tarve estää loheen ja taimeneen kohdistuvaa tehokasta verkkokalastusta. Muiden lajien kalastuksessa sallitaan useimmat pyydystyypit, kuten ankkuroidut verkot muualla kuin koskialueilla, mutta ei troolipyydyksiä.

Liitteen 2 apajapaikat ovat niin sanottuja perinteisiä apajapaikkoja, joissa on jo nykyisin sallittu laajemmin tiettyjä perinteisiä pyyntimuotoja kuin muualla jokialueella. Vuoden 1971 sopimuksen mukainen rajajokikomissio on ylläpitänyt luetteloa näistä paikoista, ja liite 2 perustuu tähän komission luetteloon. Oikeus kalastukseen apajapaikassa on kalastuslain 13 §:ssä ja kiinteistönmuodostamislain 101 §:ssä tarkoitettu kiinteistöön kuuluva erityinen etuus, jonka olemassaolo ja suuruus voidaan tarvittaessa saattaa kiinteistönmääritystoimituksessa ratkaistavaksi. Kalastussäännön 16 §:n mukaan liitteen 2 luetteloa apajapaikoista voidaan muuttaa, jos se esimerkiksi tällaisessa kiinteistönmääritystoimituksessa tehdyn ratkaisun vuoksi on tarpeen.

Kolmannen momentin mukaan sallittua on vain kalastus, jossa on enintään kolme viehettä välinettä eli vapaa kohti. Vapakalastus-

välineillä kalastettaessa välineiden on momentin mukaan oltava koko ajan kalastajan ulottuvilla. Määräyksillä pyritään estämään ylimitoitettua vapakalastusta ja kielteisen kalastuskulttuurin kehittymistä, kuten kalastukseen viritettyjen vapojen jättämistä vaille valvontaa.

Neljännen momentin mukaan apajapaikkojen raivaus on sallittu kalastuksen edellyttämässä laajuudessa. Viidennessä momentissa määrätään, ettei raivauksessa kuitenkaan saa käyttää kalaa pyytävää välineistöä kalan pyyntitarkoituksessa. Kuudennessa momentissa määrätään ilmoitusvelvollisuudesta. Raivaajan tulee ilmoittaa raivauksesta viimeistään seitsemän työpäivää ennen sen aloittamista momentissa määrätyille kansallisille kalastuksen valvontaviranomaisille.

7 §. *Kielletyt pyydykset ja kalastustavat.* Pykälässä määrätään tietyistä kielletyistä pyydystyypeistä ja kalastustavoista. Kiellot vastaavat pääasiassa sekä Suomen että Ruotsin kansallisessa kalastuslainsäädännössä olevia kieltoja ja käsittävät tietyissä tapauksissa myös kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvia kieltoja. Ensimmäisessä momentissa todetaan, että muut kuin 6 §:ssä mainitut sallitut pyydykset ovat kiellettyjä.

Toisessa momentissa kielletään kalastus harrilaudalla ja muulla siihen verrattavalla kalastustavalla, kuten erilaisilla plaanareilla.

Kolmannessa momentissa kielletään kalastus ampuma-asetta, huumaavaa tai myrkyllistä ainetta taikka sähkövirtaa käyttäen. Kielto vastaa vuoden 1971 sopimuksen kalastussäännön 8 §:n 2 momentin määräystä. Suomessa vastaava kielto on kalastuslain 30 §:ssä. Myöskään kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla annetun neuvoston asetuksen 23 artiklan 1 kohdan mukaan kalojen pyynnissä ei saa käyttää räjähdysaineita, myrkkyjä, huumaavia aineita, sähkövirtaa tai jonkinlaista ammusta.

Neljännessä momentissa kielletään sellainen koukkukalastus, jonka tarkoituksena on kalan tartuttaminen ulkopuolelta tai siten että sen vaara on ilmeinen. Suun ulkopuolelta koukkuun tarttunut kala on välittömästi laskettava takaisin veteen. Määräys vastaa kalastusasetuksen 12 §:n 2 momenttia, joskaan kalan vapautusvaatimusta ei siihen sisälly. Määräyksen keskeinen tarkoitus on niin kutsutun rokastuksen estäminen, eli kalan tartuttaminen ulkoa siihen soveltuvilla koukuilla ja vieheillä. Vapautusvelvoite on uutena elementtinä lisätty kiellon toimeenpanon tehostamiseksi.

Viidennessä momentissa kielletään kalastus atraimella tai muulla kalan ulkopuolelta lävistävällä välineellä. Kalan tartuttua muuhun pyydykseen on kuitenkin sallittua käyttää varrellista nostokoukkua. Suomessa atraimen ja vastaavien välineiden käyttö lohi- ja siikapitoisissa joissa on kielletty kalastusasetuksen 12 §:n 1 momentissa.

Kuudennessa momentissa kielletään virtasuojan, johtoaidan tai muun kiinteän rakennelman käyttäminen silloin, kun kalastetaan ankkuroiduilla verkoilla. Jos kiinteä laite sijoitetaan virtaavaan veteen, muodostuu laitteen taakse suvanto, jonne kala sijoittuu aloilleen ja on siten helposti pyydettävissä. Tällainen laite on esimerkiksi siltapilari. Kielto vastaa vuoden 1971 sopimuksen kalastussäännön 5 §:n kolmannen momentin määräystä lisättynä maininnalla muusta kiinteästä rakennelmasta. Johtoaidan käsite on peräisin Suomen kalastuslainsäädännöstä, eikä sillä ole vastinetta Ruotsin kalastuslainsäädännössä, minkä vuoksi sitä koskeva määräys on katsottu tarpeelliseksi sisällyttää kalastussääntöön.

Vuoden 1971 sopimuksen kalastussäännön 7 §:n mukainen kielto käyttää tulta ja valoa kalastettaessa haavilla ei tarpeettomana kieltona enää sisältyisi uuteen kalastussääntöön.

Seitsemännen momentin mukaan veteen tai veden yläpuolelle ei saa asettaa esineitä, jotka on tarkoitettu kalan säikäyttämiseen tai sen kulun estämiseen. Kiellolla halutaan muun muassa estää kalan ohjaamista pyydyksiin.

Viimeisessä momentissa kielletään kiellettyjen pyyntivälineiden pitäminen veneessä tai muutoin käsillä. Sama koskee sallittuja pyydyksiä kiellettyinä pyyntiajankohtina. Merialueella on kieltoaikana myös sallittu kuljettaa sallittuja pyydyksiä sillä edellytyksellä, että ne on pakattu ja sidottu kuljetusta varten. Tällöin tulevat kyseeseen esimerkiksi kiinteiden pyydysten osien kuljettaminen pyyntipaikan lähistöllä olevaan saareen. Myös metsästysaseen kuljettaminen on sallittu, jotta

tällainen ase voidaan metsästysaikana esimerkiksi kuljettaa joen yli. Kalastuslain 108 §:n mukaan kielletyn pyydyksen pitäminen aluksella tai muutoin käsillä pyyntiä varten on sanktioitu. Kalastuslain 100 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen tai kalastuksenvalvojan on hävitettävä kielletty pyydys tai pyydyksen osa tai tehtävä se kalastukseen kelvottomaksi.

8 §. *Pyydysten rakenne ja sijoittelu.* Pykälässä määrätään eräistä rajoituksista pyydysten rakenteelle ja sijoittelulle. Pyydysmateriaaleja ja silmäkokoja säätelemällä pyritään säästämään nuoria kaloja ja muita kuin kalastuksen kohteena olevia kalalajeja pyynniltä.

Ensimmäisen momentin mukaan muiden lajien kuin lohen ja taimenen verkkokalastuksessa on sallittua ainoastaan enintään 0,20 millimetrin vahvuisesta yksisäikeisestä nailonlangasta valmistettujen yksiliinaisten kulkuverkkojen ja ankkuroitujen verkkojen käyttäminen. Meressä on kuitenkin sallittua käyttää vahvempaa lankaa verkossa, jonka silmäkoko on enintään 40 millimetriä. Määräyksillä halutaan estää lohta ja taimenta pyytävien vahvojen verkkojen käyttäminen muiden kalalajien kalastuksessa, mutta samalla mahdollistaa pienisilmäisten ja rajoitusta vahvempien verkkojen käyttö merellä esimerkiksi silakan ja muikun kalastuksessa. Näihin verkkoihin lohet ja taimenet eivät tartu.

Toisessa ja kolmannessa momentissa on määräyksiä verkkojen enimmäispituudesta. Kulkuverkon pituus saa olla enintään 120 metriä, kulteen pituus enintään 200 metriä ja ankkuroidun verkon pituus enintään 60 metriä. Pituusrajoitukset eivät kuitenkaan koske merialuetta elokuun 1 päivän ja huhtikuun 30 päivän välisenä aikana eivätkä sellaista merellä käytettävää ankkuroitua verkkoa, jonka silmäkoko on enintään 40 millimetriä. Lisäksi kielletään ankkuroitujen verkkojen asettaminen 60 metriä lähemmäksi aikaisemmin asetettua vastaavanlaista pyydystä. Verkkojen pituutta ja etäisyyttä koskevilla määräyksillä halutaan estää ylimitoitettua verkkokalastusta, joka kohdistuisi loheen tai taimeneen. Muihin lajeihin kohdistuva perusteltu verkkokalastus halutaan kuitenkin sallia. Ankkuroitujen verkkojen pituutta ja etäisyyttä koskevat määräykset vastaavat maa- ja metsätalousministeriön Tornionjoen kalastuksesta antaman päätöksen 4 §:n 3 ja 4 kohtien määräyksiä.

Neljännen momentin mukaan nahkiaisen pyyntiin tarkoitetun merran nielun tulee olla enintään 16 senttimetriä. Määräyksen tarkoitus on varmistaa, että merralla ei voida pyydä lohta, ja merran nielu voi siten olla huomattavasti pienempikin.

Viidennen momentin mukaan kiellettyä on metallilangan, metallivaijerin ja vastaavan käyttö kalanpyydyksissä. Kielto ei kuitenkaan koske mertaa, lohen ja taimenen pyyntiin tarkoitettua lippoa tai katiskaa. Lipon materiaalia koskeva määräys liittyy 6 §:n 1 momentin määräykseen sallituista pyydyksistä, joihin sisältyy lohen ja taimenen kalastukseen käytettävä lippo.

Kuudennen momentin mukaan muun kalan kuin lohen ja taimenen lippoamisessa saa käyttää vain enintään 0,40 millimetrin vahvuisesta yksisäikeisestä nailonlangasta ja vähintään 80 millimetrin silmäkoon hapaasta valmistettua lippoa. Materiaalirajoituksilla halutaan estää muun muassa vaijerista valmistettujen lohilippojen käyttö siian lippousaikana, jolloin lohen lippoaminen on kielletty.

9 §. *Pyydysten merkitseminen.* Pykälässä määrätään velvollisuudesta merkitä pyydykseen omistajan tai käyttäjän nimi ja yhteystiedot. Tällä tavoin halutaan tehostaa kalastuksen valvontaa. Velvoite ei koske kädessä pidettäviä tai käden ulottuvilla olevia vapakalastusvälineitä. Sen sijaan lipot tulee merkitä. Määräystä on tiukennettu vuoden 1971 sopimuksen kalastussääntöön sisältyvään määräykseen verrattuna.

10 §. *Silmäkoko.* Pykälässä on määräyksiä havaspyydysten silmäkoosta joki- ja merialueella. Suomessa silmäkoon mittaamistavasta säädetään kalastusasetuksen 15 §:ssä. Myös EY:n säädöksiin sisältyy silmäkoon mittaamistapaa koskevia määräyksiä. Silmäkokomääräysten tavoitteena on estää alamittaisten kalojen tarttuminen verkkojen silmiin ja muiden kuin kalastuksen kohteena olevien kalalajien pyytäminen. Tällöin lohelle ja taimenelle asetetaan suurempi silmäkoko kuin siialle tai pienille kaloille, kuten silakalle ja muikulle.

Ensimmäisessä momentissa määrätään jokialueella käytettävien pyydysten silmäkoosta. Momentin 1 kohdan mukaan lohia ja taimenia kulkuverkolla ja kulteella kalastettaessa silmäkoon on oltava vähintään 100 millimetriä. Määräys vastaa vuoden 1971 sopimuksen kalastussäännön 18 §:ää. Momentin 2 kohdan mukaan muiden lajien kuin lohen ja taimenen kalastuksessa kulkuverkolla ja kulteella silmäkoon on oltava vähintään 80 millimetriä ja enintään 100 millimetriä. Samat vähimmäis- ja enimmäiskoot on 3 kohdassa asetettu ankkuroidun verkon silmäkoolle. Momentin 4 kohdan mukaan muiden kalojen pyynnissä sallittujen pikkurysien silmäkokojen on oltava enintään 80 millimetriä.

Toisessa momentissa määrätään merialueella kiinteiden pyydysten ja ankkuroitujen verkkojen silmäkoosta. Määräykset poikkeavat jossain määrin vuoden 1971 sopimuksen kalastussäännön 19 §:ssä olevista silmäkokovaatimuksista. Nykyisin voimassa olevan määräyksen mukaan silakan ja muikun pyyntiin tarkoitettujen verkkojen, nuottien ja kiinteiden pyydysten vähimmäissilmäkoko on 24 millimetriä ja enimmäiskoko 38 millimetriä. Uuden kalastussäännön mukaan kiinteiden pyydysten kalapesän silmäkoko saa olla enintään 80 millimetriä, joka soveltuu sekä lohen, taimenen että siian pyyntiin. Silakan ja muikun pyyntiin käytettävästä silmäkoosta ei ole tarpeen säätää. Momentin 2 kohdan mukaan ankkuroitujen verkkojen silmäkoko ei saa toukokuun 1 päivän ja heinäkuun 31 päivän välillä olla enempää kuin 90 millimetriä. Muuna aikana silmäkoon tulee olla enintään 40 millimetriä tai vähintään 90 millimetriä. Silakan verkkokalastuksen osalta määräys täydentää kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla annetun neuvoston asetuksen liitettä III, jonka mukaan silakan pyynnissä verkon silmäkoon vähimmäismitta on 16 millimetriä.

11 §. *Kalastuskausi ja rauhoitusajat.* Pykälässä määrätään lohen ja taimenen kalastuksen kiellosta ja siihen liittyvistä poikkeuksista. Ensimmäisen momentin mukaan pääsääntönä on lohen ja taimenen kalastuskielto, josta voidaan poiketa vain siten kuin jäljempänä pykälässä määrätään. Toisen momentin mukaan kaikenlainen kalastus jokialueella on kielletty syyskuun 15 päivän alusta joulukuun 15 päivän loppuun. Tänä aikana olisi kuitenkin sallittua pyytää nahkiaisia merralla. Tätä niin sanottua syysrauhoitusta esitetään pidennettäväksi loppupäästä kuukaudella joulukuun 15 päivään, jotta ilmaston lämpenemisen mahdollistama kalastus sulissa vesissä tulisi kiellon kattamaksi. Syysrauhoitus on tarpeen kudulla olevien kalojen lisääntymisen suojelemiseksi.

Kolmas momentti sisältää poikkeuksen 1 momentin lohen ja taimenen kalastuskiellosta vapakalastuksen osalta. Kalastus vapakalastusvälineillä on sallittu kesäkuun 1 päivän alusta elokuun 31 päivän loppuun lukuun ottamatta niin sanottua viikkorauhoitusta, joka kestää aina sunnuntaista kello 19 maanantaihin kello 19. Kalastussäännössä kellonajat on ilmoitettu sekä Suomen että Ruotsin aikana, sillä tarkoitus on, että viikkorauhoitus alkaisi molemmissa maissa yhtä aikaa aikaerosta riippumatta. Kalastuskautta lyhennettäisiin siten alkupäästä ja jatkettaisiin loppupäässä siten, että vapakalastuskausi kestäisi yhteensä kolme kuukautta. Lisäksi viikkorauhoitusta lyhennettäisiin kahdesta vuorokaudesta yhteen. Lyhennyksellä otettaisiin huomioon kalastusmatkailun tarpeet. Kun otetaan huomioon lyhennetty viikkorauhoitus, kokonaiskalastusaika vastaa nykyistä kolmen ja puolen kuukauden kalastusaikaa pidemmällä viikkorauhoituksella. Toukokuu esitetään kieltoajaksi silloin jokeen nousevien taimenten suojelemiseksi. Vapa- ja viehekalastusoikeutta koskevat lisäksi muun muassa kalastussäännön 7, 13 ja 14 §:ssä olevat erityismääräykset.

Neljännessä momentissa määrätään lohen ja taimenen kalastuskiellon poikkeuksista jokialueella liitteen 2 apajapaikoissa. Lohen ja taimenen pyynti sallitaan tiettyinä aikoina. Määräysten tarkoituksena on perinteisten pyyntimuotojen salliminen ja osittainen laajentaminen. Lohen pyynti lipolla on nyt ollut kiellettyä. Kalastus lipolla olisi sallittu juhannusviikon maanantaista kello 19 sunnuntaihin kello 19 sekä kulkuverkolla ja kulteella juhannusviikon tiistaista torstaihin ja juhannusta seuraavan kahden viikonlopun perjantaista kello 19 seuraavaan sunnuntaihin kello 19. Sallittuja pyyntiaikoja on useammassa

jaksossa, jotta mahdollisuus lohen ja taimenen kalastukseen voisi koskea joen kaikkia apajapaikkoja lohen nousun etenemisestä riippumatta. Kalastuskausi on esitetty ajoitettavaksi juhannusta edeltävälle viikolle, jotta perinteisen juhannuslohen pyytäminen olisi mahdollista.

Viidennessä momentissa määrätään muiden lajien perinteisistä pyyntimuodoista liitteen 2 apajapaikoissa. Siian lippopyynnin rajoittamista toukokuun alun ja juhannusviikon välisenä aikana puoltaa erityisesti se, että Tornionjoen vaellussiikakanta on viimeaikaisen saaliskehityksen perusteella edelleen heikentynyt. Lippopyynti on myös valvonnan tehostamiseksi ajoitettu alkavaksi samanaikaisesti kohdelajista riippumatta. Siian lippopyyntiä koskevaa aloitusaikaa voi olla tarpeen tarkastella osana 16 tai 18 §:ssä määriteltyjä poikkeusmahdollisuuksia. Perusteena ovat tällöin muun muassa matkailuun liittyvät tekijät. Muiden lajien kalastus kulkuverkolla ja kulteella olisi sallittua liitteen 2 apajapaikoissa heinäkuun 15 päivästä syyskuun 14 päivään.

Kuudennessa momentissa määritellään kalastuskausi merialueella kiinteillä pyydyksillä. Muiden lajien kuin lohen ja taimenen kalastus kiinteillä pyydyksillä on sallittua kesäkuun 11 päivästä lokakuun 31 päivään. Lohen ja taimenen kalastus kiinteillä pyydyksillä voidaan aloittaa aikaisintaan kesäkuun 17 päivänä kello 12. Taimenen kalastusaika päättyy elokuun 31 päivä ja lohen kalastus syyskuun 15 päivä.

Seitsemännen momentin mukaan kumpikin sopimuspuoli saa vahvistaa kansallisilla määräyksillä eri kalastajaluokille myöhäisemmät lohen tai taimenen kalastuksen aloituspäivämäärät sekä pyydysrajoituksia kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle. Ammattikalastus tai muu kalastus kiinteillä pyydyksillä alkaa kuitenkin viimeistään 29 päivänä kesäkuuta.

Nykyisin pyyntiajoista säädetään kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 4 §:n 2 momentissa. Erona nykyiseen sääntelyyn on myös se, että lohen ja taimenen pyynti kiinteillä pyydyksillä sallitaan myös muille kuin kalastuslain 6 a §:ssä tarkoitetuille ammattikalastajille. Käytettäessä edellä mainittua mahdollisuutta kansallisten määräysten antamiselle voidaan eri kalastajaluokat ottaa huomioon kalastusajoista määrättäessä.

Kiinteiden pyydysten kalastusajat olivat neuvottelujen keskeisin kysymys ja ongelmakohta. Suomen pyrkimyksenä oli vähentää Ruotsin puolella Tornionjoen edustalla kesäkuussa tapahtuvaa kalastusta kiinteillä pyydyksillä. Vastaavaa pyyntiä ei Suomen puolella ole sallittu. Ruotsi painotti kuitenkin koko neuvottelujen ajan sitä, että lohen ja taimenen kalastusoikeus kuuluu merialueella vesialueiden omistajille ja että sen pyrkimyksenä on saariston elävänä pitäminen ja perustuslain omaisuudensuojan noudattaminen. Ruotsi katsoi siten, että sillä ei ollut poliittisia tai oikeudellisia mahdollisuuksia asettaa omien vesialueidensa osalta muita kuin ehdottoman välttämättömiä kalastusrajoituksia. Ottaen huomioon Ruotsin ehdoton vastustus ja lohikannan vahvistuminen päädyttiin malliin, jossa kiinteitä pyydyksiä ei alkukaudella saisi ollenkaan laittaa vesille ennen kesäkuun 11 päivää. Varsinainen lohenkalastus saisi alkaa kesäkuun 17 päivänä kello 12.

Kyseisten määräysten vaikuttavuutta tehostettiin niihin liittyvillä valvontamääräyksillä, joita kirjattiin kalastussäännön 12 §:n 3 momenttiin ja 21 §:ään sekä yhteiseen pöytäkirjaan 25 päivältä kesäkuuta 2009. Pöytäkirjan mukaan kalastajien, jotka kalastavat kiinteillä pyydyksillä muita kalalajeja ennen lohen ja taimenen kalastuskauden alkua, tulee sekä antaa ennakkoilmoitukset pyydysten koennasta että tehdä ennakkoilmoitus saaliin maihintuonnista. Lisäksi maihintuontipaikkoja ja pyydysten kokemisen ajankohtia rajoitetaan. Ennen lohenkalastuskauden alkua päivittäin ja erityisesti kesäkuun 17 päivän aamupäivän aikana kaikkien kiinteiden pyydysten kalapesät tulee tyhjentää lohista ja taimenista. Tässä yhteydessä viranomaisten tulisi suorittaa riskiin perustuvaa valvontaa. Tällä tavalla pyrittäisiin minimoimaan kiinteisiin pyydyksiin kieltoaikana joutuneiden lohien ja taimenten ottaminen saaliiksi. Vapauttamisvelvoite edistää osaltaan lohien ja taimenten nousua jokeen.

Suomen ja Ruotsin näkemyserojen vuoksi katsottiin, että merialueella voi olla perusteita lohen ja taimenen kalastuksen erilaiselle sääntelylle Suomen ja Ruotsin puolella. Suomen merialueen kalastajien kansallinen

yhdenvertaisuus edellyttää myös, että sopimusalueen suomalaisia kalastajia ei aseteta olennaisesti eri asemaan kuin rannikkoalueen muita suomalaisia kalastajia, joiden kalastusta on rajoitettu valtioneuvoston asetuksella lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Kansallisen yhdenvertaisuuden periaate johtaa siten lohenkalastuksen järjestelyyn Suomen puolella, joka noudattaisi pääpiirteissään edellä mainittua valtioneuvoston asetusta tai sen tilalle tulevaa sääntelyä. Erillinen sääntely on perusteltu siitä huolimatta, että kalastussäännöllä yleisesti pyritään yhteiseen sääntelyyn ja yhdenvertaiseen kohteluun koko sopimusalueella. Tällä tavalla voidaan myös laajemmin ottaa huomioon maiden kalastuksen rakenteissa olevat erot. Ruotsissa lohen kalastus on perinteisesti sijoittunut jokisuihin, kun sitä Suomessa voidaan harjoittaa pitkin Pohjanlahden matalaa rannikkoa.

Pykälän viimeisen momentin mukaan kiinteiden pyydysten paalutus ja ankkurointi saadaan aloittaa ennen kuin kalastus on sallittu. Pyydysten sellaisten osien, jotka eivät pyydä kalaa, asettaminen paikoilleen saadaan aloittaa aikaisintaan seitsemän päivää ennen sitä päivää, jolloin kalastuksen aloittaminen kalastussäännön mukaan on sallittua. Kiinteiden pyydysten asettamiseen liittyviä määräaikoja on kalastajien työturvallisuuden ja -olosuhteiden parantamiseksi pidennetty.

12 §. *Vähimmäismitat ja kalojen vapauttaminen.* Pykälässä määrätään tiettyjen kalojen vähimmäismitoista sekä siitä, miten mittaus tulee suorittaa. Vähimmäismittoja koskevien määräysten tarkoituksena on suojella sellaisia kasvuikäisiä kaloja, jotka eivät vielä ole saavuttaneet sukukypsyyttä.

Vähimmäismittamääräys vastaa pääosin vuoden 1971 sopimuksen kalastussäännön 13 §:ää. Lohen vähimmäismitta on 50 senttimetriä, kuten nykyisinkin. Suomessa merilohen vähimmäismitasta on säädetty kalastusasetuksen 19 §:ssä, jonka mukaan merilohen alimman mitan tulee olla vähintään 60 senttimetriä, paitsi Perämerellä 50 senttimetriä. Määräys on samansisältöinen kuin mitä on säädetty neuvoston asetuksessa kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla. Edellä mainitussa asetuksessa lohen alamitaksi on asetettu 60 senttimetriä, paitsi Perämerellä 50 senttimetriä. Meritaimenen alamitta on asetuksessa säädetty 40 senttimetriksi.

Edellä mainittu neuvoston asetus koskee vain merikalastusta eikä sitä sovelleta sisävesiin. Näin ollen yhteisön oikeudessa ei ole säädetty lohen vähimmäismitoista Tornionjoen kalastusalueella. EY:n yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan perusasetuksen eli elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa annetun neuvoston asetuksen 10 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat toteuttaa kansallisia toimenpiteitä kantojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi suvereniteettiinsa ja lainkäyttövaltaansa kuuluvilla merialueilla edellyttäen, että toimenpiteet ovat yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisia ja vähintään yhtä tiukkoja kuin voimassa oleva yhteisön lainsäädäntö. Lohen alamitan pienentäminen 50 senttimetriin on siten sopusoinnussa edellä mainitun neuvoston asetuksen kanssa.

Tornionjoen kalastusalueella lohen alhaisempi vähimmäismitta on perusteltua, koska 50 - 60 senttimetrin pituiset lohet ovat pieniä uroksia, niin sanottuja kosseja. Kosseja pidetään biologisesti vähemmän arvokkaina ja niiden kalastus on siten suotavaa.

Pykälän ensimmäisessä momentissa määrätään myös taimenen ja harjuksen vähimmäismitoista. Voimassa olevan kalastussäännön 13 §:n mukaan taimenen vähimmäismitta on rajoitetussa osassa Tornionjoen kalastusaluetta 30 senttimetriä ja muualla 40 senttimetriä. Uuden määräyksen mukaan taimenen vähimmäismitta on koko Tornionjoen kalastusalueella 50 senttimetriä. Näin vähimmäismitta vastaisi kalastusasetuksessa ja neuvoston asetuksissa meritaimenelle asetettua vähimmäismittaa sekä Ruotsin kansallista lainsäädäntöä ja turvaisi osaltaan taimenkantojen säilymistä. Harjuksen vähimmäismitta nostetaan 25 senttimetristä 35 senttimetriin harjuskantojen vahvistamiseksi. Pykälässä määrätään EY:n voimassa olevia määräyksiä vastaavasti, mistä kohden kalaa vähimmäismitta tulee mitata.

Pykälän toisen ja kolmannen momentin mukaan alamittainen kala on välittömästi laskettava takaisin veteen elävänä tai kuolleena.

Myös täysimittainen kala, joka on pyydetty rauhoitusaikana tai kielletyllä pyydyksellä tai kalastustavalla, tai milloin kyseessä on talvehtinut lohi, on laskettava takaisin veteen elävänä tai kuolleena. Määräyksellä pyritään estämään mahdollisuus hyödyntää laitonta saalista.

Neljännessä momentissa määrätään erityisestä velvollisuudesta kokea vähintään kerran vuorokaudessa kalapesät ja varoen vapauttaa niistä kaikki lohet ja taimenet silloin, kun kalastaja 11 §:n 6 momentin mukaisesti kalastaa kiinteillä pyydyksillä ennen kuin lohen ja taimenen kalastus on sallittu. Määräyksellä halutaan edistää lohen ja taimenen nousua jokeen ja varmistaa, että kiinteitä pyydyksiä ei kieltoaikana tosiasiallisesti käytetä lohen tai taimenen pyyntiin.

Vapakalastusta ja lippoamista koskevat erityismääräykset

13 §. *Saaliskiintiö.* Pykälässä määrätään kalastaja- ja lupapäiväkohtaisesta saaliskiintiöstä kalastettaessa vavalla ja vieheellä tai lipolla. Sallittua on yhden lohen tai taimenen pyytäminen ja saaliiksi ottaminen kalastajaa ja lupapäivää kohti. Määräys vastaa pääosin kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 5 §:n 5 kohtaa sillä erotuksella, että nykyisin voimassa oleva pykälä koskee vain lohen viehekalastusta.

14 §. *Veneen käyttö viehekalastuksessa.* Ensimmäisessä momentissa määrätään, että lohen ja taimenen kalastuksessa vapakalastusvälineillä ankkuroidusta veneestä ei saa häiritä muiden kalastusta. Säännöksen tarkoituksena on välttää tilanne, jossa veneiden ankkuroinnilla varataan käytännössä parhaat kalastuspaikat. Ankkuroinnin kieltämisen tarvetta voidaan parhaiten harkita paikallistasolla. Säännöksellä pyritään ohjaamaan sellaiseen toiset kalastajat huomioon ottavaan kalastuskäyttäytymiseen, jossa ankkuroitu vene väistää paikalle soutaen saapuvaa venettä.

Toisessa momentissa määrätään moottorin käytön kiellosta kalastettaessa vieheellä veneestä. Kielto vastaa kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 5 §:n 4 kohtaa ja on otettu kalastussääntöön Suomen vaatimuksesta. Kielto ei ole voimassa Ruotsin Ylitornion ja Suomen Aavasaksan välisen sillan alapuolella olevissa suvantopaikoissa. Lisäksi on kiellettyä käyttää moottoria 200 metriä lähempänä koskialueita. Määräyksellä on tarkoitus helpottaa moottorin käyttökiellon valvontaa koskenniskalla suvantopaikkojen ja kosken välissä. Kielto ei estä moottorin käyttöä kalastuspaikalle ja sieltä pois pääsemiseksi, vaan tarkoituksena on torjua liian tehokas kalastus moottorin avulla esimerkiksi kalastettaessa virtavedessä. Moottorin käytön kielto on yhteydessä ensimmäisessä momentissa olevaan määräykseen ankkuroidusta veneestä. Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet huomioon ottaen pykälä on tarkoitettu tulkittavaksi laajasti siten, että moottorin käyttö on kielletty myös kalastettaessa vieheellä siimaa kädessä pitäen. Toisaalta kielto ei pykälän mukaan koske henkilöitä, joiden toimintakyky on esimerkiksi sairauden tai vamman vuoksi heikentynyt siten, että se vaikeuttaa veneen käyttöä ilman moottoria. Tarvittaessa henkilön tulee pystyä asianmukaisella tavalla luotettavasti osoittamaan toimintakykynsä heikkeneminen, jotta mahdolliset väärinkäytösyritykset pystyttäisiin estämään.

Kolmannen momentin mukaan Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Suomessa ja Fiskeriverket Ruotsissa voivat hakemuksesta yksittäistapauksissa erityisestä syystä myöntää poikkeuksen moottorin käytön kiellosta. Erityisellä syyllä tässä yhteydessä tarkoitetaan muun muassa tilannetta, jossa kalastajan on sairauden tai vamman vuoksi käytettävä moottorivenettä kyetäkseen kalastamaan. Viranomaisten tulee ilmoittaa toisilleen annetuista luvista.

Muut määräykset

15 §. *Viranomaiset.* Pykälässä nimetään rajajokisopimuksen 26 artiklassa tarkoitetuiksi viranomaisiksi Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Suomessa ja Fiskeriverket ja Norrbottenin läänin lääninhallitus Ruotsissa, kun kyse on kalastuksen hallinnoinnista kalastusalueella ja poikkeusten myöntämisestä kalastussäännössä olevista määräyksistä. Kalastusta koskevista kalastussäännöstä poikkeavista määräyksistä voivat sopia Suo-

men ja Ruotsin hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset. Tarkemmin valtuutusmääräyksen tarkoittamia eri tilanteita on käsitelty kalastussäännön 16 sekä 18 ja 19 §:n yhteydessä, eikä 15 § siten yksin muodosta itsenäistä valtuussäännöstä.

16 §. *Kalastussäännöstä poikkeavat määräykset.* Kalastussäännön yksittäisiä määräyksiä tulee voida tarvittaessa joustavasti ja dynaamisesti muuttaa, jos kalakantojen tila niin vaatii tai sen sallii (joustavuusperiaate). Esitetty pykälä sisältää määräysten antamisen tarkemmat edellytykset. Hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset voivat antaa sallittuja kalastusaikoja, kalastustapoja, sallittuja pyydyksiä tai pyydysten määrää koskevia määräyksiä ja määräyksiä liitteeseen 2 kuuluvista apajapaikoista. Määräykset voidaan tarvittaessa rajata koskemaan vain kalastusalueen tiettyä osaa, kalastuskauden osaa taikka yksittäistä kalastustapaa. Kalastussäännöstä poikkeavilla määräyksillä tarkoitetaan sekä kalastussääntöä ankarampia että sitä lievempiä määräyksiä. Valtuutuksen nojalla viranomaiset voivat esimerkiksi myöhentää sallitun kalastuskauden alkua merialueella tai aikaistaa sitä biologisten olosuhteiden niin vaatiessa tai salliessa.

Määräystenantovaltuus on sidottu erityisesti biologisiin olosuhteisiin. Määräyksiä voidaan antaa vain, jos kalakantojen tila sen sallii. Tämä vaatimus tulee ottaa huomioon erityisesti annettaessa kalastussäännöstä lievempiä määräyksiä. Määräyksen antamisen tulee olla perusteltua ja tarkoituksenmukaista myös kalastuksen harjoittamisen kannalta. Määräysten on oltava sellaisia, että ne eivät johda kalastussäännön ja rajajokisopimuksen kanssa ristiriidassa olevaan kalastuksen lisäämiseen. Rajajokisopimuksen yhtenä tarkoituksena on 2 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaan kalakantojen suojelu ja kestävä käyttö, joiden turvaamistavoitetta ei viranomaisten määräyksillä saa vaarantaa. Kalastussääntöä ankarampia eli kalastussäännön määräyksiä ankarampaa kalastusoikeuden rajoittamista merkitseviä määräyksiä voidaan antaa vain niissä tapauksissa, joissa se on välttämätöntä kalakantojen suojelemiseksi ja kestävän hyödyntämisen varmistamiseksi. Määräykset voidaan antaa määräajaksi yhtä kalastuskautta kerrallaan koskeviksi, mutta ne voivat olla voimassa myös toistaiseksi. Edellä 11 §:ssä määrättyjä kalastuksen sallittuja aloitusajankohtia tulee 3 momentin mukaan vuosittain tarkastella. Tarkastelun perusteella hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset voivat kalakantojen tilanne huomioon ottaen 1 momentin mukaisesti sopia tarkistuksista. Sovitut muutokset tulee kirjata erityiseen, yhdessä laadittuun pöytäkirjaan.

Neljännessä momentissa määrätään määräysten antamista edeltävistä viranomaisten välisistä neuvotteluista. Neuvottelut on aloitettava niin ajoissa, että määräykset voidaan antaa hyvissä ajoin ennen kalastuskauden alkua. Viranomaisten on saavutettava yhteisymmärrys asiasta viimeistään huhtikuun 1 päivänä määräysten soveltamisvuonna.

Rajajokisopimuksen 30 artiklassa on määrätty menettelystä tilanteissa, joissa sopimuspuolten välille syntyy riita sopimuksen tulkinnasta tai sen soveltamisesta. Koska kalastussääntö on olennainen osa rajajokisopimusta, voidaan artiklan mukaista mekanismia soveltaa myös tilanteissa, joissa kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimenpiteistä ei päästä yhteisymmärrykseen.

17 §. *Kalastusluvat.* Vuoden 1971 sopimuksen 5 luvun 7 artikla sisältää määräyksiä lohen ja taimenen kalastukseen oikeuttavasta kalastuskortista. Määräykset ovat olleet tarpeen, koska lohen ja taimenen kalastusoikeus on Ruotsissa kytköksissä kiinteistön omistukseen ja rajoittuu siten kiinteistörajojen mukaan. Suomessa lohen kalastusoikeus kuuluu valtiolle regaleoikeuden perusteella. Vuoden 1971 sopimuksen määräysten nojalla rajajokikomissiolla olisi ollut periaatteessa mahdollisuus päättää kalastuskortista enintään kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Määräyksiä kalastuskortista ei kuitenkaan ole sovellettu sellaisenaan, vaan käytännössä rajajokikomissio on sopinut kalastusoikeuden haltijoiden kanssa lohen ja taimenen kalastukseen oikeuttavasta yhtenäisluvasta. Tämä käytäntö on osoittautunut hyvin toimivaksi ja tarkoitus olisi mahdollistaa vastaava järjestely myös jatkossa.

Pykälässä valtuutetaan siten Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Fiskeriverket tai viranomaisten määräämä taho hallinnoimaan kalastuslupia valtion puolesta. Tarkoituksena on ollut, että tehtävä voitaisiin

jatkossakin antaa rajajokikomissiolle. Kalastettaessa alueella, jolla kalastusoikeus kuuluu valtiolle, luovuttavat edellä mainitut viranomaiset 1 momentin mukaan aina kalastusluvan. Jotta lupien valvonta ei kohtuuttomasti vaikeutuisi, tulisi veneestä kalastettaessa olla lupa myös soutajalla, joka osallistuu lohen ja taimenen kalastukseen.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että edellä mainitut viranomaiset voivat sopia jokialueen muiden kalastusoikeuden haltijoiden kanssa yhteisestä kalastusluvasta. Lisäksi viranomaiset valtuutetaan sopimaan määräyksistä, jotka koskevat lohen ja taimenen kalastukseen oikeuttavaa kalastuslupaa. Kalastusluvan lunastaneilla on oikeus kalastaa viehettä tai vastaavaa pyyntivälinettä käyttäen lohta tai taimenta valtakunnanrajasta riippumatta jokialueen tietyssä osassa. Jos yksittäinen kalastusoikeuden haltija ei halua tehdä sopimusta yhteisluvasta tietyn vesialueen osalta, ei kyseisessä osassa rajajokea kalastettaessa olisi mahdollista ylittää valtakunnanrajaa ilman, että hankkii useita lupia.

Kalastusluvista kertynyt tulo kuuluu omistusosuuksien mukaisessa suhteessa niille, joilla kalastusluvan osoittamalla alueella on kalastusoikeus. Valtion kalastusoikeuden taikka regaleoikeuden tai muun erityiseen perusteeseen perustuvan kalastusoikeuden arvo-osuus tulee kuitenkin määritellä erikseen viranomaisten ja kalastusoikeuden haltijoiden välisessä sopimuksessa, sillä sitä ei voida laskea suoraan vesialueosuuksien mukaan.

Lupamyynnistä saadut tuotot tuloutetaan Suomen ja Ruotsin yhteiselle tilille. Tuotoista maksetaan ensin yksityisille kalastusoikeuden haltijoille heidän osuutensa. Tämän jälkeen jäljelle jäänyt valtion osuus tulee käyttää viranomaisten yhteisesti sopimiin kalastuksen valvontaa ja tutkimusta palveleviin toimenpiteisiin.

18 §. *Kalastusnäytökset ja kalastuskilpailut.* Pykälässä annetaan Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Fiskeriverketille ja Norrbottenin läänin lääninhallitukselle oikeus myöntää lupa kalastukseen kalastusnäytöksissä ja kalastuskilpailuissa. Lupa voidaan myöntää kalastussäännön määräyksistä poiketen. Luvan myöntää hakijan kotimaan viranomainen. Ennen luvan myöntämistä asiasta on sovittava toisen maan viranomaisen kanssa. Lupaan tulee liittää tarvittavat lupaehdot. Toisen sopimuspuolen viranomaiselle on ilmoitettava luvasta. Lupaasian käsittelyn yhteydessä noudatetaan rajajokisopimuksen 21 artiklaa.

19 §. *Tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuva pyynti.* Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Fiskeriverketille ja Norrbottenin läänin lääninhallitukselle annetaan oikeus kalastussäännön määräyksistä poiketen myöntää lupia tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaan pyyntiin. Kuten kalastusnäytösten ja kilpailujenkin kohdalla, asiasta tulee sopia toisen maan viranomaisen kanssa. Toimivalta luvan myöntämiseen määräytyy hakijan kotimaan perusteella. Luvan myöntämiseen tarvitaan lisäksi kalastusoikeuden haltijan lupa, jonka hankkiminen kuuluu hakijan velvollisuuksiin. Lupaviranomainen on velvollinen ilmoittamaan toisen sopimuspuolen viranomaiselle tieteelliseen tutkimukseen myönnetystä luvasta. Myös näiden lupaasioiden käsittelyssä sovelletaan rajajokisopimuksen 21 artiklaa.

20 §. *Rajajokikomission lausunto.* Pykälässä määrätään poikkeuksesta sopimuksen 11 artiklaan sisältyvästä velvoitteesta pyytää rajajokikomissiolta lausunto kalastusta koskevista päätöksistä. Rajajokikomission toimivaltaa koskevassa 11 artiklan 3 kappaleessa komission lausunnonanto-oikeus kalastusta koskevista päätöksistä ja määräyksistä on kirjoitettu yleiseen muotoon. Lausunnonantooikeus liittyy erityisesti komissiolle 10 artiklan 2 kappaleessa annettuun tehtävään seurata sopimuksen soveltamista ja lupakäytäntöä sekä kiinnittää sopimuspuolten huomiota tarpeeseen muuttaa sopimusta. Voidakseen seurata sopimuksen soveltamista ja lupakäytäntöä komission tulee saada tieto sopimuksen nojalla tehdyistä päätöksistä. Komissiolla ei kuitenkaan ole toimivaltaa puuttua kansallisten viranomaisten päätöksentekoon yksittäisessä asiassa eikä ole tarkoituksenmukaista, että komissio antaisi lausuntonsa kaikista viranomaisten rutiiniluonteisistakin päätöksistä. Tämän vuoksi pykälässä rajataan rajajokikomission lausunnonanto-oikeutta. Käytännössä kansallinen viranomainen harkitsee lausunnon pyytämisen tarpeellisuutta aina tapauskohtaisesti.

21 §. *Valvonta.* Pykälä sisältää määräykset kalastussäännön noudattamisen valvonnasta. Valvonnasta vastaavat kalastusta hallinnoivat viranomaiset eli Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Norrbottenin läänin lääninhallitus. Lisäksi valvontavastuussa ovat kummankin maan lainsäädännön mukaan kalastusta valvovat toimielimet eli Suomessa kalastuslain 96 §:n mukaisesti poliisi ja rajavartiovartiolaitos sekä kalastuslain 97 §:ssä tarkoitetut kalastuksenvalvojat. Kummankin sopimuspuolen tulee nimittää riittävä määrä kalastuksenvalvojia ja huolehtia riittävästä valvonnasta.

Toisessa momentissa annetaan yhteisille suomalais-ruotsalaisille partioille mahdollisuus suorittaa valvontaa yhdessä. Kussakin partiossa on oltava yksi suomalainen ja yksi ruotsalainen valvoja. Yhteisvalvontaa suoritettaessa toisen maan valvojat ovat ainoastaan tarkkailijan asemassa.

Kolmannessa momentissa velvoitetaan asianomaiset lainvalvontaviranomaiset vaihtamaan tarvittaessa tietoja keskenään. Ajatuksena on, että valvojat ilmoittaisivat toisen sopimuspuolen valvontaviranomaisille tarpeellisista toimenpiteistä, kun ne havaitsevat tai saavat tietoonsa, että toisen valtion vesillä harjoitetaan kalastussäännön kanssa ristiriidassa olevaa kalastusta.

22 §. *Yleisen kalastuslainsäädännön soveltaminen.* Pykälän määräyksessä viitataan kummankin maan voimassa olevaan kansalliseen kalastuslainsäädäntöön, joka tulee sovellettavaksi Tornionjoen kalastusalueella niiltä osin kuin kalastussäännössä ei ole jostakin asiasta erityismääräyksiä.

2 Lakiehdotusten perustelut

Perustuslain 95 §:n 1 momentissa edellytetään, että valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla. Esitys sisältää ehdotuksen sekamuotoiseksi voimaansaattamislaiksi.

1 §. Säännöksen mukaan Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Säännöksen mukaan rajajokisopimuksen 6 artiklassa tarkoitettuna tulvantorjuntaan osallistuvan viranomaisen hyväksyvänä viranomaisena ja 17 artiklassa tarkoitettuna valvontaviranomaisena toimii Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

3 §. Säännöksessä valtuutettaisiin tasavallan presidentti antamaan kalastussäännön 16 §:n mukaiset kalastussäännöstä poikkeavat määräykset, jotka voisivat koskea sallittuja kalastusaikoja ja pyydyksiä, kalastustapoja, pyydysten määrää tai muita kalastusta koskevia teknisiä sääntöjä sekä määräyksiä kalastussäännön liitteeseen 2 kuuluvista apajapaikoista. Nämä asiat sisältyvät kalastussäännön 16 §:ään ja konkretisoivat siten niin kutsutun joustavuusperiaatteen sisältöä. Pykälän 2 momentin mukaan kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun Suomen ja Ruotsin välisen sopimuksen tekisi maa- ja metsätalousministeriö. Delegoidun sopimuksentekovallan nojalla tehty kansainvälinen velvoite saatettaisiin kuitenkin 1 momentin mukaan voimaan perustuslain 95 §:n mukaisesti tasavallan presidentin asetuksella.

4 §. Säännöksessä valtuutettaisiin valtioneuvoston asetuksella säätämään kalastussäännön 11 §:n 6 momentissa säädettyjen kiinteiden pyydysten sallituista käyttöajankohdista, pyydysmääristä ja muista pyydysrajoituksista. Kalastussäännön 11 §:n 6 momentin taustaa on käsitelty yleisperustelujen kappaleessa 3.2. Tällaisia säännöksiä annettaessa tulisi ottaa huomioon pyrkimys kestävään kalastukseen ja kalastajien kansallisesti yhdenvertainen kohtelu. Pyrkimyksellä kestävään kalastukseen tarkoitettaisiin kalakantojen suojelun ja kestävän hyödyntämisen varmistamista vastaavasti kuin kalastussäännön 16 §:n 1 momentissa. Kalastajien yhdenvertainen kohtelu Suomen puoleisen Pohjanlahden rannikkoalueilla viittaa puolestaan kalastajille muussa kansallisessa lainsäädännössä asetettuihin rajoituksiin, kuten esimerkiksi valtioneuvoston asetukseen lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Yhdenvertaisen kohtelun katsottaisiin pääsääntöisesti edellyttävän samojen rajoitusten asettamista kuin kansallisissa asetuksissa vastaavien leveysvyöhykkeiden vesi-

alueilla. Kalastajien kohtelun yhdenvertaisuutta tulisi myös arvioida kokonaispyyntiponnistuksen eli kalastusajan ja pyydysten määrän sekä kohdelajin perusteella. Valtuutukseen sisältyy periaate siitä, että määräyksissä ammattikalastajat asetettaisiin etusijalle muulla, esimerkiksi omistusoikeuden perusteella kalastaviin nähden. Ammattikalastajat saisivat siten esimerkiksi aloittaa kalastuksen aikaisemmin ja kalastaa suuremmalla määrällä pyydyksiä. Ammattikalastajan määritelmästä säädetään kalastuslain 6 a §:ssä.

Lisäksi valtuutettaisiin valtioneuvosto antamaan asetuksella valvonnan vuoksi tarpeellisia säännöksiä kiinteillä pyydyksillä tapahtuvan kalastuksen pyydysten kokemisen ja saaliiden ennakkoilmoituksista, saaliiden maihintuontipaikkojen ja pyydysten kokemisen ajankohtien rajoituksista sekä muista kiinteillä pyydyksillä tapahtuvan kalastuksen valvontatoimista. Valtuudella toimeenpantaisiin tarvittaessa kalastuksen valvontamääräykset, jotka sisältyvät neuvotteluvaltuuskuntien puheenjohtajien tekemään pöytäkirjaan.

5 §. Uuden rajajokisopimuksen tullessa voimaan lakkaavat vuoden 1971 sopimus samoin kuin vuodelta 1949 peräisin oleva uittosopimus siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen olemasta voimassa. Lain 3 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka 1 - 3 kohdan mukaan näiden sopimusten voimaansaattamislait kumotaan.

Vuoden 1971 sopimuksen kalastussäännön eräiden määräysten soveltaminen on keskeytetty vuonna 1997 voimaan tulleella sopimuksella. Sen jälkeen molemmissa maissa on säädetty erilliset kansalliset säädökset Tornionjoen kalastusalueelle. Uuden rajajokisopimuksen voimaantullessa nämä erilliset säädökset tulee kumota. Näin ollen lain 3 §:n 4 kohdan mukaan kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella annettu laki kumotaan.

6 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee voimaan.

3 Voimaantulo

Uusi rajajokisopimus tulee 35 artiklan mukaan voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen sopimuksen voimaantulolle valtiosäännön mukaan asetettujen vaatimusten täyttämisestä. Sopijapuolten välisissä neuvotteluissa on vallinnut yksimielisyys pyrkimyksestä saada sopimus voimaan vuoden 2010 kesäkuun alusta lukien. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lakiehdotus tulisi vahvistaa viimeistään huhtikuussa 2010. Samoin Ruotsin tulisi saada sopimuksen kansallinen käsittely toteutettua vastaavassa aikataulussa. Esitykseen sisältyvä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti rajajokisopimuksen kanssa.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Muusta syystä eduskunnan hyväksymistä edellyttäviä määräyksiä ovat muun muassa eduskunnan budjettivaltaa sitovat kansainväliset velvoitteet (PeVL 45/2000 vp).

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys luetaan lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan riippumatta siitä, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla säädetyn säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp ja 12/2000 vp).

Sopimuksen 1 ja 23 artiklassa määritellään sopimuksen ja kalastusmääräysten maantieteellinen soveltamisalue, joka vaikuttaa so-

pimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamiseen. Sopimuksen 1 ja 23 artiklan määräykset kuuluvat sen vuoksi itsekin lainsäädännön alaan (PeVL 6/2001 vp).

Sopimuksen 3 artiklassa määrätään oikeudesta rajajokien veteen ja vesialueeseen. Määräysten voidaan katsoa koskeva yksilön oikeuksien perusteita, joista on perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Vesilain 1 lukuun sisältyy säännökset vesistön yleiskäytöstä ja muista toisen alueeseen kohdistuvista oikeuksista. Sopimuksen 3 artiklan määräykset kuuluvat näillä perusteilla lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 6 artiklan mukaan sopimuspuolten viranomaisilla on toisen sopimuspuolen viranomaisen suostumuksella oikeus ylittää valtakunnanraja auttaakseen tulvavahinkojen torjunnassa. Määräyksellä annetaan Ruotsin viranomaisille jossain määrin julkista valtaa Suomen alueella, mutta määräys on muotoiltu siten, että Ruotsin viranomaiset voivat toimia määräyksen nojalla ainoastaan yhteistoiminnassa Suomen viranomaisten kanssa. Määräyksen on kuitenkin katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 7 artikla sisältää määräyksen veden virtaussuhteiden valvonnasta ja valvontatietojen luovuttamisesta valtioiden väliselle yhteystyöelimelle. Määräyksen tarkoittamat valvontatiedot on katsottava sellaisiksi julkisiksi tiedoiksi, joista rajajokikomissiolla olisi oikeus saada tieto myös julkisuuslain perusteella. Näin ollen 7 artiklan määräyksen ei voida katsoa muodostavan sellaista erityistä tiedon luovuttamista koskevaa määräystä, josta olisi säädettävä lailla.

Sopimuksen 8 artikla sisältää määräyksen Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission perustamisesta ja oikeuskelpoisuudesta. Oikeushenkilöllisyydestä ja siihen liittyvästä oikeuskelpoisuudesta ja oikeudellisesta toimintakyvystä säädetään Suomessa lailla. Näin ollen 8 artiklan määräys kuuluu lainsäädännön alaan. Komission tehtävistä, toimivallasta ja tiedonsaantioikeudesta määrätään sopimuksen 10—12 artiklassa. Sopimuksen 10 artiklan 1 kappaleen e ja f kohdassa mainittuihin tehtäviin voidaan katsoa sisältyvän sellaisia julkisia hallintotehtäviä, joista on säädettävä lailla. Sopimuksen 11 artiklassa määrätään tarkemmin rajajokikomission oikeudellisesta toimintakyvystä sekä valitus- ja vireillepanooikeudesta ja 12 artiklassa yksityiskohtaisesti rajajokikomission tiedonsaantioikeudesta. Sopimuksen 10—12 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 13 artiklassa määrätään komission hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta ja tietojen antamisesta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta on Suomessa säädetty lailla. Julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan viranomaisilla tarkoitetaan julkisuuslaissa muun muassa lain tai asetuksen perusteella tiettyä tehtävää itsenäisesti hoitamaan asetettua toimielintä. Rajajokikomission voidaan katsoa olevan julkisuuslaissa tarkoitettu viranomainen. Tiedon antamisesta viranomaisen asiakirjasta säädetään julkisuuslain 14 §:ssä. Sopimuksen 13 artiklan määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 14 artiklan mukaan komission toiminnasta aiheutuvista kustannuksista vastaa puoliksi kumpikin sopimuspuoli. Määräys on eduskunnan budjettivaltaa sitova kansainvälinen velvoite, joka edellyttää eduskunnan hyväksymistä. Käytännössä komission toiminnasta aiheutuvat kustannukset on tarkoitus kattaa vuoden 1971 komission toimintaa varten valtion talousarviossa jo olevia määrärahoja kohdentamalla.

Sopimuksen 15 artikla sisältää määräykset sopimuksen suhteesta pohjoismaiseen ympäristönsuojelusopimukseen. Määräys vaikuttaa sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamisalaan ja kuuluu siksi lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 16 artikla sisältää määräykset yhdenvertaisesta kohtelusta. Artiklan 1 kappaletta vastaava säännös sisältyy ympäristönsuojelulain 110 §:ään ja vesilain 21 luvun 13 §:ään. Artiklan määräykset liittyvät yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin ja kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 17 artiklassa määrätään yleisen edun valvonnasta ja 19 artiklassa tarkastuksista sopimuspuolen alueella. Määräykset koskevat julkisen vallan käyttöä, jonka perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan tulee perustua lakiin. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 18 artikla sisältää määräykset lupa-asioista tiedottamisesta, 20 artikla me-

nettelystä vaikutuksiltaan merkittävissä vesistöhankkeissa ja 21 artikla lupakäsittelyjen yhteensovittamisesta. Kansallisesti näiden artikloiden määräysten tarkoittamista asioista säädetään vesilaissa, ympäristönsuojelulaissa ja hallintolaissa (434/2003). Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 22 artiklassa määrätään hakemusasioiden kielestä. Oikeudesta omaan kieleen säädetään perustuslain 17 §:ssä. Sopimuksen 22 artiklassa on kysymys perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämisestä ja määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 24 artiklassa määrätään kalaväylästä. Kansalliset säännökset kalan kulun turvaamisesta sisältyvät kalastuslain 24 ja 25 §:ään. Artiklan 2 kohdan määräykset liittyvät yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 26 artikla ei otsikostaan huolimatta sisällä valtuutusmääräystä, vaan ainoastaan viittauksen kalastussääntöön. Tältä osin artiklan ei siten katsota kuuluvan lainsäädännön alaan. Artiklan loppuosan määräys liittyy 11 artiklan 3 kohdan määräykseen. Viranomaiselle asetetun velvoitteen pyytää komissiolta lausunto voidaan edellä 11 artiklasta esitetyn perusteella katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 27 ja 28 artiklassa määrätään muun muassa kalakantoja koskevasta tutkimuksesta ja tilastoinnista sekä toimenpiteistä kalakantojen suojelemiseksi taudeilta. Nämä tehtävät ovat osin sellaista hallintoviranomaisen toimintaa, josta on säädetty lailla. Kalatautien ehkäisystä ja kalakantojen istutusten luvanvaraisuudesta on säädetty kalastuslaissa ja eläintautilaissa (55/1980). Tältä osin 28 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 29 artikla sisältää määräykset kalastusmääräysten rikkomisesta. Kansalliset rangaistussäännökset sisältyvät kalastuslakiin ja rikoslakiin. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunnan hyväksyminen vaaditaan eduskunnan toimivaltaan kuuluvan kansainvälisen velvoitteen irtisanomiselle. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös sellaisen velvoitteen irtisanomiseen, jonka eduskunta on hyväksynyt jo ennen uuden perustuslain voimaantuloa (PeVL 10/1998 vp). Uusi rajajokisopimus korvaa 33 artiklan mukaan Suomen ja Ruotsin välillä 16 päivänä syyskuuta 1971 tehdyn rajajokisopimuksen ja 17 päivänä helmikuuta 1949 uitosta Tornion ja Muonion rajajoissa tehdyn sopimuksen. Kumpikin sopimus on saatettu voimaan lailla, joten niiden lakkauttaminen edellyttää eduskunnan hyväksymistä. Sen sijaan Suomen ja Ruotsin välillä 3 päivänä lokakuuta 2003 tehty sopimus yhteisen vesienhoitoalueen perustamisesta on saatettu voimaan asetuksella ilman eduskunnan myötävaikutusta, joten eduskunnan hyväksymistä sen lakkauttamiselle ei tarvita.

Sopimuksen 34 artiklan siirtymäsäännökset vaikuttavat sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamiseen ja sisältävät erityisiä yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan.

Rajajokisopimuksen liitteiksi otetut komission hallinnolliset määräykset sisältävä ohjesääntö ja Tornionjoen kalastusalueella kalastamista koskeva kalastussääntö ovat 8 ja 25 artiklan mukaan olennainen osa sopimusta. Ohjesäännön ja kalastussäännön määräyksiä on arvioitava eduskunnan suostumuksen tarpeellisuuden kannalta tämän vuoksi samalla tavalla kuin varsinaisen sopimuksen määräyksiä.

Komission ohjesäännön 9 §:ssä määrätään komissiolle toimitettavien asiakirjojen kielestä. Määräystä vastaavat kansalliset säännökset sisältyvät kielilakiin, joten määräys kuuluu lainsäädännön alaan. Muilta osin ohjesääntö ei edellytä eduskunnan hyväksyntää.

Kalastussäännön 2 §:ssä ja liitteissä määritetään sen soveltamisalue. Koska soveltamisalue vaikuttaa sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien muiden määräysten soveltamisalaan, kuuluu kalastussäännön 2 § lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 3 §:ssä määritetään rauhoituspiirit, jotka vaikuttavat sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamisalaan. Lisäksi pykälän määräykset kalastuksen rajoittamisesta liittyvät yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin, joista perustuslain 80 §:n mukaan on säädet-

tävä lailla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 4 §:n määritelmiä koskevat määräykset koskevat lainsäädännön alaan kuuluvia asioita ja vaikuttavat välillisesti lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten määräysten sisältöön ja soveltamiseen. Määräykset kuuluvat siten lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 5 §:ssä määrätään kalastuksenhoitomaksusta, josta säädetään kalastuslain 88—90 §:ssä. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 6—14 § sisältävät määräykset sallituista ja kielletyistä pyydyksistä ja kalastustavoista sekä kalastuskausista, rauhoitusajoista, vähimmäismitoista, vapakalastuskiintiöstä ja veneen käytöstä vapakalastuksessa. Määräykset rajoittavat osaksi kalastusoikeutta, jonka katsotaan kuuluvan perustuslain omaisuudensuojan piiriin jokamiehen oikeuksiin rinnastettavaa yleiskalastusoikeutta lukuun ottamatta. Määräykset liittyvät osin myös yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin. Useat määräykset eivät kuitenkaan kuulu lainsäädännön alaan, kuten kalastuskauden ja vähimmäismittojen asettaminen. Määräykset kuuluvat siten vain osaksi lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 15 § sisältää rajajokisopimuksen 26 artiklassa tarkoitetun valtuutusmääräyksen. Tarkemmin valtuutusmääräyksen tarkoittamia eri tilanteita on käsitelty kalastussäännön 16 sekä 18 ja 19 §:n yhteydessä, eikä 15 § siten yksin muodosta itsenäistä valtuussäännöstä. Valtiosopimusten hyväksyminen ja voimaansaattaminen kuuluvat lähtökohtaisesti tasavallan presidentin valtuuksiin. Presidentin sopimuksentekovaltuuksia voidaan vain rajoitetusti siirtää lailla muille viranomaisille. Valtuutusmääräys kuuluu näin ollen lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 16 § sisältää valtuutusmääräyksen hallituksille tai niiden määräämille viranomaisille sopia sallituista kalastusajoista ja -tavoista ja pyydyksistä sekä pyydysten määrästä kalastussäännön määräyksistä poiketen. Valtuutusmääräystä on käsitelty tarkemmin käsittelyjärjestystä koskevassa kappaleessa. Sopimuksentekovallan delegointia koskevana määräyksenä 16 § kuuluu lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 17 § valtuuttaa viranomaiset sopimaan kalastuskortteihin liittyvistä seikoista. Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Kalastussäännön 18 ja 19 §:ssä määrätään kalastusta kalastusalueella hallinnoivien viranomaisten oikeudesta sopia keskenään kalastusnäytöksiin, kalastuskilpailuihin ja tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaan pyyntiin liittyvien lupien myöntämisestä. Nämä ja kalastussäännön 21 §:n määräykset valvonnasta liittyvät julkisen vallan käyttöön, jonka tulee perustua lakiin. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

4.2 Käsittelyjärjestys

Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymisestä päätetään ja lakiehdotus kansainvälisen velvoitteen voimaansaattamisesta hyväksytään perustuslain 94 §:n 2 momentin ja 95 §:n 2 momentin mukaisesti äänten enemmistöllä. Jos ehdotus koskee perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Sopimuksen 6 artiklan mukaan sopimuspuolten viranomaisilla on toisen sopimuspuolen viranomaisen suostumuksella oikeus ylittää valtakunnanraja auttaakseen tulvavahinkojen torjunnassa. Ottaen huomioon, että Ruotsin viranomaisilla olisi määräyksen nojalla ainoastaan oikeus avustaa Suomen viranomaisia ja että toiminta tapahtuu Suomen viranomaisten myötävaikutuksella, ei määräyksen voida katsoa rajoittavan Suomen suvereenisuutta perustuslain 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Sopimuksen 19 artiklassa määrätään tarkastuksesta toisen sopimuspuolen alueella. Ruotsin viranomainen tai tuomioistuin ei voi 19 artiklan nojalla kuitenkaan käyttää itsenäisesti julkista valtaa Suomessa, vaan tarkastus voidaan suorittaa Suomen valvontaviranomaisen suostumuksella ja yhteistyössä sen kanssa. Samoin kalastussäännön 21 §:n mukaan yhteisvalvontaa suoritettaessa ruotsalaiset valvojat toimivat Suomessa tarkkailijan asemassa. Näiden määräysten ei voida si-

ten katsoa olevan ristiriidassa valtion täysivaltaisuutta koskevien perustuslain säännösten kanssa.

Tarkastukseen liittyvät 19 artiklan määräykset koskevat rajan ylittävien vaikutusten arviointia. Tällainen tarkastus ei kohdistu perustuslain 10 §:ssä turvatun kotirauhan piiriin, joten määräys ei ole ristiriidassa perustuslain yksityiselämän suojaan liittyvien säännösten kanssa.

Kalastussäännön 6—14 §:n määräykset rajoittavat kalastusoikeuden käyttöä sekä elinkeinonharjoittamista. Määräyksissä on näin ollen kysymys omaisuuden käyttörajoituksista ja elinkeinonharjoittamisen edellytysten rajoittamisesta, joita tulee arvioida perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatun omaisuudensuojan, 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden ja perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta (PeVL 8/1996 vp). Määräyksiä tulee tarkastella omaisuuden käyttörajoituksena myös siitä näkökulmasta, että perustuslakivaliokunta on katsonut maaomaisuutta vailla olevien, luontaiselinkeinoista huomattavan osan toimeentulostaan saavien, lähinnä saamelaisväestöön kuuluvien kuntalaisten perinteisen, vähintään nautintaperusteisiin oikeuksiin rinnastettavan oikeuden kalastaa olevan omaisuudensuojan piiriin kuuluva varallisuusarvoinen etu (PeVL 7/1978 vp, PeVL 5/1981 vp ja PeVL 30/1993 vp). Lisäksi saamelaisille on alkuperäiskansana turvattu perustuslain 17 §:n 3 momentissa oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan säännöksellä turvataan myös sellaisten saamelaisten kulttuuriin kuuluvien perinteisten elinkeinojen kuin kalastuksen harjoittaminen. Kalastussäännön 6—14 §:n rajoituksia tulee siten tarkastella käsittelyjärjestyksen osalta siltä kannalta, voidaanko niiden katsoa kuuluvan perusoikeuksien sallittujen rajoitusten piiriin. Edellytyksenä perusoikeuksien rajoittamiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä on, että rajoitukset täyttävät perusoikeuksien rajoittamisen sallittavuudelle asetettavat yleiset edellytykset (PeVM 25/1994 vp).

Kalastussäännön 6—14 §:ään sisältyvien rajoitusten tarkoituksena on turvata luonnon lohen ja taimenen lisääntyminen Tornionjoessa. Lohikannan suojelun tarpeellisuutta on tarkasteltava pitkähköllä aikavälillä. Tutkimusten mukaan Tornionjoen lohikannan tila on vahvistunut 1990-luvun puolivälin jälkeen. Tämä johtuu osaksi meri- ja rannikkokalastuksen rajoituksista. Luonnonlohikannan parempi tila näkyy suurempana poikastuotantona joessa ja merivaellukselle lähteneiden vaelluspoikasten määrinä. Aikaisempien kalastusrajoitusten vaikutuksia jälkikäteen arvioitaessa voidaan todeta, että rajoitusten avulla on kyetty vahvistamaan Tornionjoen luonnonlohikantaa, sillä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tuoreimpien tutkimustulosten mukaan kesällä 2009 lohen vaelluspoikasia lähti merelle noin 1,3 miljoonaa yksilöä. Myös havaitut jokipoikasten tiheydet ovat olleet ennätyksellisiä. Vaikka luonnonlohikantojen tila on tällä hetkellä vahva ja luonnonlohia esiintyy merkittävissä määrin Tornionjoen läheisillä merialueilla ja jokialueella, ovat kalastussäännössä esitetyt rajoitukset välttämättömiä, jotta hyvä tilanne voi jatkua.

Tällä hetkellä huolta aiheuttaa lohien, sekä istutettujen että villien, muusta kuin kalastuksesta johtuva luontainen kuolleisuus merivaelluksen alkuvaiheen (ensimmäiset viikot ja kuukaudet meressä) aikana, vaikka se viimeisten arvioiden mukaan onkin vähentynyt. Lohen alkuvaelluksen kuolleisuuden syistä ei ole vielä olemassa tieteellistä tutkimustietoa, mutta asiantuntijoiden arvioiden mukaan syitä voivat olla Itämeren tila (pohjan liettyminen ja hapettomuus) ja siitä johtuvat häiriöt ravintoketjussa. Myös hylkeiden ja muiden saalistajien aiheuttama kuolleisuus on arvioitu merkittäväksi.

Kalastussäännön rajoitukset eivät ole tiukempia kuin mitä on perusteltua ottaen huomioon rajoitusten taustalla oleva yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa omaisuudensuojaan. Rajoitukset palvelevat lohikannan ja muiden kalalajien säilyttämistavoitteen saavuttamista eivätkä ne ole ankarampia kuin on välttämätöntä. Määräyksillä toteutetaan myös Suomen kansainvälisiä ympäristöoikeudellisia velvoitteita sekä perustuslain 20 §:ssä turvattua ympäristöperusoikeutta, jonka mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta kuuluu kaikille.

Määräysten rajoitukset täyttävät myös täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuk-

set eikä niiden voida katsoa loukkaavan omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön. Rajoitusten eriyttäminen kohderyhmittäin ei muodostu syrjiväksi, kun ne perustuvat objektiivisiin perusteisiin, kuten painoarvon asettamiseen ammatinharjoittamiselle. Rajoitukset eivät ulotu perusoikeuksien ytimeen eivätkä ne ole ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Kalastussäännön rajoitukset koskevat välittömästi kalastajien oikeuksia, etuuksia ja velvollisuuksia, ja niiden soveltamisalue ja kohdejoukko ovat sekä maantieteellisesti että henkilöllisesti varsin tarkkaan rajattuja. EIT:n oikeuskäytännön valossa rajoitukset saattavat joiltain osin olla vaikutuksiltaan rinnasteisia valituskelpoisiin hallintopäätöksiin.

Kalastusrajoitusten toteuttaminen valtiosopimukseen sisältyvien normien keinoin Tornionjoen merialueella johtuu pitkälti siitä, että alue on monessa suhteessa erityislaatuinen. Kyse on Itämeren tärkeimmän lohijoen kerääntymisalueesta ennen luonnonlohien nousua jokeen. Paikan ohitus on lohelle turvattava, jotta se pääsisi jokeen lisääntymään. Alue sijaitsee kahden valtion rajan molemmilla puolilla, minkä vuoksi on tärkeää, että valtiot yhdessä sopivat lohen suojelemiseksi välttämättömistä rajoituksista valtiosopimuksen keinoin. Vaikka alue on suppea ja etenkin ammattikalastajien määrä rajallinen, on tarpeen säätää rajoituksista valtiosopimuksen muodossa olevalla normipäätöksellä, joka on yleispätevä ja soveltuu kaikkiin nykyisiin ja mahdollisiin uusiin kalastajiin. Kalastajakohtainen hallintopäätös ei tässä tilanteessa säätelykeinona olisi mahdollinen.

Yleisenä oikeudellisena periaatteena pidetään sitä, että lainsäädäntövallan alaan kuuluviin säädöksiin ei voi hakea muutosta, jollei kysymyksessä oleva normi sisältönsä ja oikeusvaikutustensa vuoksi rinnastu valituskelpoiseen hallintopäätökseen. Muutoksenhausta normipäätöksiin ei ole erikseen säädetty, vaan normipäätösten valituskelpoisuus ratkaistaan yleisten valituskelpoisuutta koskevien periaatteiden mukaan. Rajajokisopimuksessa ei myöskään ole valituskieltoa.

Näillä perusteilla kalastussäännön 6 – 14 §:n määräysten katsotaan kuuluvan perusoikeuksien sallittujen rajoitusten piiriin.

Rajajokisopimuksen 26 artiklan ja kalastussäännön 15 ja 16 §:n mukaan hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset voivat antaa kalastussäännössä olevista määräyksistä poikkeavia määräyksiä. Näin on haluttu varmistaa, että kalakantojen tilan niin vaatiessa voitaisiin sallituista kalastusajoista ja -tavoista, pyydyksistä ja niiden määrästä yhdessä sopien antaa kalastussäännön määräyksistä poikkeavia määräyksiä Kalastussäännön 16 §:ssä annettu valtuutus voisi koskea hallituksen määräämää muuta viranomaista lähinnä silloin, kun kyse on sopimuksen ja kalastussäännön toimeenpanoluonteisesta tehtävästä, jolla ei merkittävästi puututa ihmisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Valtiosopimusten ja muiden kansainvälisten velvoitteiden hyväksyminen ja voimaansaattaminen kuuluvat perustuslain 93 §:n mukaan lähtökohtaisesti tasavallan presidentille. Sopimuksentekovaltaa koskevien yleisten periaatteiden mukaan sopimuksentekovalta voidaan lailla rajoitetusti siirtää muille viranomaisille. Delegoinnin yleisenä edellytyksenä on, että valtuutus rajoittuu valtuuttavan velvoitteen puitteisiin eikä merkitse valtuutta sopia päävelvoitteen luonteeseen tai tavoitteisiin vaikuttavista muutoksista sopimussuhteeseen eikä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat eduskunnan toimialaan. Valtuutuksessa on lisäksi ilmaistava ne viranomais- tai muut tahot, joiden kanssa sopimuksia voidaan tehdä (PeVL 16/2004 vp.). Viranomaisille osoitettu sopimuksentekovaltuus voi näin ollen koskea lähinnä päävelvoitteen teknisiä tarkistuksia tai täydennyksiä taikka viranomaisten välisen yhteistoiminnan yksityiskohtien järjestämistä. Koska sopimuksentekovalta pääsäännön mukaan kuuluu tasavallan presidentille yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa, muille viranomaisille kuin valtioneuvostolle tai ministeriöille voidaan rajoitettuakin sopimuksentekovaltaa siirtää vain poikkeuksellisesti ja erityisestä syystä.

Kalastussäännön 16 §:n mukainen poikkeamisvalta voi käytännössä merkitä sellaisten kalastusta koskevien määräysten antamista, joista Suomessa kalastuslain nojalla säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Kyse olisi tällöin kalastussäännön määräysten mukauttamisesta vastaamaan paremmin muuttu-

neita olosuhteita. Kuutoksista neuvottelisi ja ne valmistelisi maa- ja metsätalousministeriö, jonka apuna Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi toimia. Ruotsille oli sopimusneuvotteluiden aikana keskeinen kysymys, että kalakantojen tilassa tapahtuneiden mahdollisten äkillisten muutosten vaatiessa voidaan nopeasti, joustavasti ja dynaamisesti muuttaa kalastussäännön 16 §:n mukaisella mekanismilla sääntöjä tarpeellisilta osin. Tärkeänä pidettiin myös mahdollisuutta vuosittain arvioida erityisesti 11 §:n määräyksiä suhteessa kalakantojen tilasta saatavaan uuteen tietoon. Jotta mukauttaminen toimisi tarkoituksenmukaisella tavalla, tulisi sen toteuttamismekanismin olla mahdollisimman kevyt ja nopea. Muutosten toteuttaminen lainsäädännön avulla ei voisi käytännössä toimia halutulla tavalla, minkä vuoksi voimaansaattamislain 3 §:ssä esitetään niistä säädettäväksi tasavallan presidentin asetuksella.

Kalastussäännön 15 ja 16 §:n määräyksissä on kysymys sopimuksentekovallan delegoinnista. Kalastussäännön 18 ja 19 §:n määräykset sisältävät valtuudet poikkeuslupien myöntämiseen yksittäistapauksissa kalastusnäytöksiä ja -kilpailuja sekä tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa pyyntiä varten. Näiltä osin valtuuksia ei tulisi käsittelyjärjestyksen osalta käsitellä sopimuksentekovallan delegointina.

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislaiksi voidaan hyväksyä tavallisessa lain säätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

Eduskunta hyväksyisi Tukholmassa 11 päivänä marraskuuta 2009 Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan välillä tehdyn rajajokisopimuksen.

Koska sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, sopimuksen soveltamisesta ja eräiden lakien kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Suomen ja Ruotsin välillä Tukholmassa 11 päivänä marraskuuta 2009 tehdyn rajajokisopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Rajajokisopimuksen 6 artiklassa tarkoitettuna sopimuspuolen nimeämänä viranomaisena ja 17 artiklassa tarkoitettuna valvontaviranomaisena toimii Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

3 §

Tasavallan presidentin asetuksella voidaan antaa rajajokisopimuksen olennaisena osana olevasta kalastussäännöstä poikkeavia säännöksiä säännön 16 §:ssä tarkoitetun sopimuksen voimaansaattamiseksi. Poikkeavia säännöksiä voidaan antaa sallituista kalastusajoista ja pyydyksistä, kalastustavoista, pyydysten määrästä tai muista kalastusta koskevista teknisistä säännöistä sekä kalastussäännön liitteeseen 2 kuuluvista apajapaikoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen Ruotsin kanssa tekee maa- ja metsätalousministeriö.

4 §

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kalastussäännön 11 §:n 6 momentissa säädettyjen kiinteiden pyydysten sallituista kalastusajoista, pyydysten määrästä ja muista pyydysrajoituksista. Säädettäessä sallituista kalastusajoista tai pyydysrajoituksista otetaan huomioon pyrkimys kestävään kalastukseen ja kalastajien yhdenvertainen kohtelu Suomen puoleisen Pohjanlahden rannikkoalueilla. Tällöin voidaan kalastuslain (286/1982) 6 a §:ssä tarkoitetut ammattikalastajat asettaa etusijalle muulla perusteella kalastaviin nähden.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi antaa kalastuksen valvonnan vuoksi tarpeellisia säännöksiä kiinteillä pyydyksillä tapahtuvan kalastuksen pyydysten kokemisen ja saaliiden ennakkoilmoituksista, saaliiden maihintuontipaikkojen ja pyydysten kokemisen ajankohtien rajoituksista sekä muista kiinteillä pyydyksillä tapahtuvan kalastuksen valvontatoimista.

5 §

Tällä lailla kumotaan:

1) Suomen ja Ruotsin kesken uitosta Tornion ja Muonion rajajoissa tehdyn sopimuksen eräiden säännösten hyväksymisestä 22 päivänä kesäkuuta 1949 annettu laki (561/1949);

2) Suomen ja Ruotsin kesken uitosta Tornion ja Muonion rajajoissa tehdyn sopimuksen lisäysten hyväksymisestä 8 päivänä kesäkuuta 1964 annettu laki (415/1964);

3) Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen sekä Suomen ja Ruotsin kesken 17 päivänä helmikuuta 1949 uitosta Tornion ja Muonion rajajoissa tehtyyn sopimukseen tehdyn lisäsopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 14 päivänä joulukuuta 1971 annettu laki (902/1971);

4) kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella 30 päivänä toukokuuta 1997 annettu laki (494/1997).

6 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Sirkka-Liisa Anttila*

Sopimusteksti

RAJAJOKISOPIMUS SUOMEN JA RUOTSIN VÄLILLÄ

Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta, jäljempänä sopimuspuolet, jotka
haluavat korvata Suomen ja Ruotsin välillä vuonna 1971 tehdyn rajajokisopimuksen uudella sopimuksella,
ottavat huomioon vuonna 1810 tehdyn rajanjärjestelysopimuksen,
ottavat huomioon kansainvälisen vesioikeuden periaatteet,
ottavat huomioon vuonna 1992 maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn yleissopimuksen ja sen vettä ja terveyttä koskevan pöytäkirjan sekä vuoden 1992 yleissopimuksen Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelusta,
ottavat huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY yhteisön vesipolitiikan puitteista ja Euroopan yhteisöjen muun asianomaisen lainsäädännön, ja
ottavat huomioon vuoden 1982 Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen 66 artiklan sekä vuoden 1992 biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen,
ovat tehneet seuraavan sopimuksen:

Yleisiä määräyksiä

1 artikla

Maantieteellinen soveltamisalue

1. Sopimusta sovelletaan seuraavien vesistöjen, mukaan lukien järvien, vesistöalueilla:
a) Könkämäeno ja Muonionjoki sekä se osa Tornionjoesta ja ne järvet, joissa Suomen ja Ruotsin välinen valtakunnanraja kulkee (rajajoet);
b) ne vesistöt, jotka ovat rajajokien sivuuomia tai laskevat rajajokiin; ja
c) Tornionjoen suuhaarat.
2. Sopimusta sovelletaan seuraavilla rannikkovesialueilla (rannikkovesialueet):
a) Ruotsin rannikkovesialueella se osa Perämerta, jonka raja noudattaa mantereelta Patokarin niemen eteläkärjestä Skomakaren itäpuolitse ja Stora Hepokarin pohjoiskärjen kautta samansuuntaisesti valtakunnanrajan kanssa etelään yhden merimailin päähän perusviivasta vedettyä linjaa ja jatkuu tällä etäisyydellä perusviivasta itään valtakunnanrajalle saakka; sekä
b) Suomen rannikkovesialueella se osa Pohjanlahtea, jonka raja noudattaa 24°20,2'-pituuspiiriä Tornion ja Kemin väliselle kunnanrajalle ja jatkuu kunnanrajaa pitkin lounaaseen edelleen valtakunnanrajalle saakka, lukuun ottamatta Iso-Huiturin saarta.
3. Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleessa luetellut alueet muodostavat suomalais-ruotsalaisen vesienhoitoalueen (vesienhoitoalue). Vesienhoitoalueen sijainti kuvataan pääpiirteissään liitteenä olevassa kartassa.
4. Kalastusta koskee 23 artiklassa määritelty erityinen soveltamisalue.

2 artikla

Tarkoitus

1. Sopimuksen tarkoituksena on
a) turvata vesienhoitoalueella kummankin sopimuspuolen mahdollisuudet rajajokien tasapuoliseen käyttöön rajaseudun etuja edistävällä tavalla;
b) torjua tulva- ja ympäristövahinkoja;
c) sovittaa yhteen vesienhoitoalueella ohjelmat, suunnitelmat ja toimenpiteet, jotka ovat tarpeen vesien tilalle ja kestävälle käytölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ottaen huomioon sopimuspuolia sitovat kansainväliset velvoitteet ja yhteisön oikeus; sekä
d) edistää muutoinkin sopimuspuolten välistä yhteistyötä vesi- ja kalastusasioissa.
2. Erityistä huomiota on kiinnitettävä

a) yhteisten pinta- ja pohjavesien tilatavoitteiden saavuttamiseen;
b) luonnonsuojeluun, kulttuuriarvojen suojeluun ja ympäristönsuojeluun;
c) vesivarojen kestävään käyttöön; sekä
d) kalakantojen suojeluun ja kestävään käyttöön.
3. Sopimuksen tarkoituksen toteuttamiseksi tarvittavan yhteistyön edellytysten luomiseksi perustetaan valtioiden välinen yhteistyöelin.

3 artikla

Oikeus rajajokien veteen ja vesialueeseen

1. Kummallakin sopimuspuolella on yhtäläinen oikeus rajajokien ja niiden sivuuomien veteen siinäkin tapauksessa, että vedestä virtaa toisen sopimuspuolen alueella suurempi osa kuin toisen sopimuspuolen alueella. Tämä ei muuta sitä oikeutta veteen, joka yksityisellä saattaa olla tuomion, ylimuistoisen nautinnan tai muun erityisen oikeusperusteen nojalla.
2. Joka omistaa rajajoella rantaa tai jolla on rannan käyttöoikeus, saa valtakunnanrajasta riippumatta käyttää vesialuetta rantansa edessä pienehköä rakennelmaa kuten laituria tai venevajaa varten.
3. Jokaisella on oikeus käyttää rajajokien vettä ja jäätä kotitarpeeseen sekä muuhun vastaavaan tarkoitukseen.
4. Jokaisella on oikeus vapaasti kulkea rajajoissa.
5. Edellä 2 - 4 kappaleessa tarkoitetussa käytössä tulee ottaa huomioon kansalliset oikeusjärjestykset, eikä siitä saa aiheutua sanottavaa haittaa yksityiselle tai yleiselle edulle. Käyttö ei saa vaikeuttaa kalastusta.

Yhteistyö

4 artikla

Yhteiset ohjelmat ja suunnitelmat

Sopimuspuolten viranomaiset ovat keskenään yhteistyössä pyrkien siihen, että laaditaan yhteisiä ohjelmia ja suunnitelmia tämän sopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa määrätyn tarkoituksen toteuttamiseksi.

5 artikla

Rajajokien vesiympäristön tilatavoitteet

Rajajokien vesiympäristön tilalle asetettavat kansalliset tavoitteet on mahdollisuuksien mukaan sovitettava yhteen sopimuspuolten kesken.

6 artikla

Tulvavahinkojen torjuminen

Avustaakseen toisen sopimuspuolen viranomaisia voivat tulvantorjuntaan osallistuvien viranomaisten edustajat ylittää valtakunnanrajan, kun on tarpeen ryhtyä käytännön toimiin välittömän tulvan vaaran torjumiseksi rajajoessa. Tähän tulee ennakolta saada toisen sopimuspuolen nimeämän viranomaisen suostumus.

7 artikla

Virtaussuhteiden valvominen

Sopimuspuolet valvovat jatkuvasti veden virtaussuhteita sillä kohdalla, jossa Tärennönjoki lähtee Tornionjoesta. Valvontatiedot toimitetaan valtioiden väliselle yhteistyöelimelle tiedoksi.

Valtioiden välinen yhteistyöelin

8 artikla

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio

1. Sopimuspuolet perustavat täten valtioiden välisen yhteistyöelimen, Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission (komissio), hoitamaan tässä sopimuksessa määrättyjä tehtäviä.
2. Komissiolla tulee olla tehtäviensä hoitamiseksi tarpeellinen oikeuskelpoisuus molemmissa maissa.

3. Komission hallinnolliset määräykset sisältävä ohjesääntö (ohjesääntö) on olennainen osa sopimusta.

9 artikla

Kokoonpano

1. Kumpikin sopimuspuoli nimittää komissioon määräajaksi kolme jäsentä, joista yhden vesiasioista vastaavasta valtion viranomaisesta ja yhden sopimuksen soveltamisalueen kunnasta, sekä nimittää kullekin jäsenelle yhden tai useampia varajäseniä.

2. Komission puheenjohtajuus vaihtuu sopimuspuolten välillä kalenterivuosittain. Puheenjohtajan nimittää se sopimuspuoli, jolla on puheenjohtajuus, ja toinen sopimuspuoli nimittää varapuheenjohtajan. Molempien tulee olla komission jäseniä.

3. Kumpikin sopimuspuoli voi nimittää komissiota avustamaan korkeintaan kolme pysyvää asiantuntijaa. Komissio voi käyttää myös muita asiantuntijoita.

10 artikla

Tehtävät

1. Komission tulee tämän sopimuksen määräysten mukaisesti:

a) kehittää sopimuspuolten yhteistyötä vesienhoitoalueella;

b) edistää sopimuspuolten viranomaisten välistä yhteistyötä sellaisten ohjelmien, suunnitelmien ja toimenpiteiden yhteensovittamiseksi, joiden tarkoituksena on vesiympäristön tilatavoitteiden saavuttaminen ja vesien tilan seuraaminen;

c) edistää sopimuspuolten viranomaisten ja kuntien suunnittelutyön yhteensovittamista tulva- ja ympäristövahinkojen torjumiseksi rajajoissa;

d) edistää sopimuspuolten viranomaisten ja kuntien rajajokien luonnonsuojelusuunnitelmiin liittyvän työn yhteensovittamista;

e) vastata siitä, että tässä artiklassa mainituista ohjelmista ja suunnitelmista tiedotetaan yhdessä ja pidetään yhteisiä kuulemistilaisuuksia; sekä

f) vahvistaa tai hylätä ehdotukset vesienhoitoaluetta koskeviksi ohjelmiksi tai suunnitelmiksi.

2. Komission tulee seurata tämän sopimuksen soveltamista ja lupakäytäntöä sekä kiinnittää sopimuspuolten huomiota tarpeeseen muuttaa sopimusta.

11 artikla

Toimivalta

1. Komissiolla on vesi- ja ympäristölainsäädännön alaan kuuluvissa vesienhoitoalueella harjoitettavaa toimintaa koskevissa asioissa, joilla saattaa olla vaikutusta rajajokien tai rannikkovesialueiden tilaan ja käyttöön, oikeus:

a. lausua lupa-asiassa;

b. hakea valittamalla muutosta lupa-asiassa; ja

c. saattaa kansallisen lainsäädännön mukaisesti viranomaisen käsiteltäväksi vaatimus lupapäätöksen taikka lain tai sen nojalla annettujen säännösten rikkomisen oikaisemiseksi.

2. Komissiolla on oikeus tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja muissa vesienhoitoalueen vesiä koskevissa asioissa.

3. Komissiolla on oikeus antaa lausunto ennen kuin kalastusta koskevista määräyksistä ja niistä myönnettävästä poikkeuksesta tehdään päätös.

12 artikla

Tiedonsaantioikeus

1. Edellä 4 artiklassa tarkoitettuja ohjelmia ja suunnitelmia valmistelevien viranomaisten tulee pitää komissio jatkuvasti ajan tasalla työnsä etenemisestä.

2. Komission tulee saada tieto asioista ja päätöksistä, joista sillä on oikeus lausua tai joihin sillä on oikeus hakea muutosta, niin että komissio voi käyttää sille 11 artiklan mukaan kuuluvaa toimivaltaa.

3. Tuomioistuinten ja viranomaisten tulee pyynnöstä antaa komissiolle kaikki saatavilla olevat, sen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot.

13 artikla

Julkisuus

1. Jokaisella on oikeus saada tieto komission hallussa olevista asiakirjoista siten kuin jäljempänä 2 ja 3 kappaleessa määrätään.

2. Pyydettäessä komissiolta tietoa Suomen tai Ruotsin viranomaiselta tulleesta asiakirjasta, päättää asiakirjan antamisesta se viranomainen, joka asiakirjan on komissiolle toimittanut, tähän viranomaiseen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti. Komission tulee viipymättä välittää tieto tällaisesta pyynnöstä asianomaiselle viranomaiselle.

3. Komission hallussa olevan muun asiakirjan, mukaan lukien 34 artiklan 7 kappaleessa tarkoitetut asiakirjat, antamisesta päättää 17 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu valvontaviranomainen komission kanslian sijaintimaassa kyseisen maan lainsäädännön mukaisesti. Komission tulee ratkaisua varten toimittaa vaatimus ja kyseessä oleva asiakirja viipymättä valvontaviranomaiselle.

14 artikla

Kustannukset

Komission toiminnasta aiheutuvista kustannuksista vastaa puoliksi kumpikin sopimuspuoli. Tästä annetaan tarkempia määräyksiä ohjesäännössä.

Rajan ylittävät vaikutukset

15 artikla

Sopimuksen suhde pohjoismaiseen ympäristönsuojelusopimukseen

1. Toimintaan tai toimenpiteeseen vesienhoitoalueella, joka voi aiheuttaa rajan ylittäviä vaikutuksia vesien tilaan tai käyttöön, sovelletaan tämän sopimuksen 16 - 21 artiklan määräyksiä Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä 19 päivänä helmikuuta 1974 tehdyn ympäristönsuojelusopimuksen sijasta.

2. Edellä 1 kappaleessa tarkoitetuissa asioissa myös muut kuin vesien tilaan tai käyttöön kohdistuvat rajan ylittävät vaikutukset on käsiteltävä samassa menettelyssä.

16 artikla

Yhdenvertainen kohtelu

1. Kun toisen maan tuomioistuin tai viranomainen ratkaisee kysymystä luvasta taikka toiminnan tai toimenpiteen sallittavuudesta 15 artiklassa tarkoitetussa asiassa, tulee vaikutukset, jotka toiminnasta tai toimenpiteestä aiheutuvat tai voivat aiheutua toisen sopimuspuolen alueella, ottaa huomioon samalla tavoin kuin vastaavat vaikutukset omassa maassa.

2. Sille, jota 15 artiklassa tarkoitetusta toisen sopimuspuolen alueella harjoitetusta tai harjoitettavasta toiminnasta tai toimenpiteestä aiheutuvat vaikutukset koskevat tai saattavat koskea, tunnustetaan samat oikeudet tuomioistuimessa tai viranomaisessa kuin asianosaiselle toiminnan tai toimenpiteen sijaintimaassa.

3. Mitä 2 kappaleessa määrätään, on vastaavasti sovellettava myös toiminnan tai toimenpiteen takia esitettäviin vaatimuksiin vahingon korvaamisesta.

4. Muilla kuin 2 kappaleessa tarkoitetuilla tahoilla, joilla 15 artiklassa tarkoitetussa asiassa on jommankumman maan lainsäädännön nojalla puheoikeus tai oikeus mielipiteen esittämiseen, tulee olla vastaava oikeus toisessa maassa niiden säännösten mukaisesti, jotka tässä maassa ovat voimassa niihin verrattavissa olevista toimijoista.

17 artikla

Yleisen edun valvonta

1. Kumpikin sopimuspuoli määrää valvontaviranomaisen, jonka tulee valvoa yleistä etua 15 artiklassa tarkoitettua toimintaa tai toimenpidettä koskevissa asioissa toisen sopimuspuolen lupia myöntävässä tuomioistuimessa tai viranomaisessa.

2. Valvontaviranomaisella on yleisen edun huomioon ottamiseksi oikeus vaatia lisäselvityksiä, tulla kuulluksi, käyttää puhevaltaansa tai valittaa toisen sopimuspuolen tuomioistuimessa tai viranomaisessa, jos viranomai-

nen tai muu yleisen ympäristöedun edustaja toisessa maassa voi tulla kuulluksi, käyttää puhevaltaa tai valittaa vastaavassa asiassa.

3. Jos valvontaviranomainen ilmoittaa toisen sopimuspuolen tuomioistuimelle tai viranomaiselle, että valvontaviranomaisen tehtävistä jossakin asiassa vastaa muu viranomainen, koskevat sopimuksen määräykset soveltuvin osin myös tätä viranomaista.

4. Kukin valvontaviranomainen vastaa sopimuksen soveltamisesta sille aiheutuvista kustannuksista.

18 artikla

Lupa-asioista tiedottaminen

1. Kun tuomioistuimessa tai viranomaisessa tulee vireille 16 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu asia, tulee viranomaisen tai tuomioistuimen tiedottaa siitä toisen sopimuspuolen valvontaviranomaiselle. Tämän valvontaviranomaisen tulee huolehtia lupahakemuksesta kuuluttamisesta ja tiedoksi antamisesta omassa maassaan. Kuuluttaminen ja tiedoksi antaminen on tehtävä samalla tavalla ja samassa laajuudessa kuin jos kyse olisi vastaavasta hakemuksesta omassa maassa.

2. Mitä 1 kappaleessa määrätään, koskee vastaavasti tuomioista ja päätöksistä tiedottamista.

19 artikla

Tarkastus

Jos 16 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettua asiaa käsiteltäessä on tarpeen suorittaa toisen sopimuspuolen alueella tarkastus rajan ylittävien vaikutusten arvioimiseksi, voi viranomainen tai tuomioistuin suorittaa tarkastuksen toisen sopimuspuolen valvontaviranomaisen suostumuksella ja yhteistyössä sen kanssa. Tarkastuksessa voi valvontaviranomainen tai sen määräämä asiantuntija olla läsnä.

20 artikla

Vaikutuksiltaan merkittävät vesistöhankkeet

Sopimuksen 1 artiklan 1 kappaleen mukaisella soveltamisalueella ei saa ilman sopimuspuolten ennalta käymiä neuvotteluja myöntää lupaa vesivoimalaitoksen rakentamiseen, vesistön säännöstelyyn tai veden siirtämiseen vesistöstä siten, että hanke voi merkittävällä tavalla vaikuttaa rajajoen vesioloihin. Näissä neuvotteluissa pyritään sopimuksen tarkoituksen mukaiseen lopputulokseen.

21 artikla

Lupakäsittelyjen yhteensovittaminen

1. Haettaessa lupaa sellaiselle toiminnalle tai toimenpiteelle rajajoessa, joka edellyttää lupaa kummankin sopimuspuolen tuomioistuimelta tai viranomaiselta, tulee asianomaisten tuomioistuinten tai viranomaisten pyrkiä käsittelemään lupahakemukset samanaikaisesti. Tuomioistuimen tai viranomaisen tulee antaa toisen sopimuspuolen tuomioistuimelle tai viranomaiselle tietoja lupa-asian käsittelystä.

2. Tuomioistuimen tai viranomaisen tulee lähettää 1 kappaleessa tarkoitetussa asiassa antamansa tuomio tai päätös tiedoksi toisen sopimuspuolen tuomioistuimelle tai viranomaiselle.

3. Tuomioistuin tai viranomainen ei saa määrätä, että 1 kappaleessa tarkoitettua toimintaa tai toimenpidettä koskeva lupa on täytäntöön pantavissa ennen tuomion tai päätöksen lainvoimaiseksi tuloa, ellei tuomio tai päätös toisen maan lupa-asiassa ole tullut lainvoimaiseksi.

22 artikla

Hakemusasioiden kieli

Edellä 16 ja 21 artikloissa tarkoitettua lupa-asiaa käsittelevän tuomioistuimen tai viranomaisen on huolehdittava siitä, että käsittelyn kuluessa annetaan riittävästi tietoa suomeksi ja ruotsiksi 16 artiklassa tarkoitetuille tahoille. Asianomaisen tuomioistuimen tai viranomaisen on huolehdittava siitä, että yleis-

kuvaukset lupahakemuksesta ja tuomiosta tai lupapäätöksestä ovat saatavilla suomen ja ruotsin kielellä. Sen tulee huolehtia myös siitä, että hakemusasiakirjat ovat tarpeellisilta osin saatavilla suomen ja ruotsin kielellä.

Kalastusmääräykset

23 artikla

Maantieteellinen soveltamisalue

Tässä jaksossa on perusmääräyksiä kalastuksen sääntelystä seuraavilla vesialueilla (Tornionjoen kalastusalue):

a) Könkämäeno ja Muonionjoki sekä se osa Tornionjoesta ja ne järvet, joissa Suomen ja Ruotsin välinen valtakunnanraja kulkee (rajajoet);

b) ne vesistöt, jotka ovat rajajokien sivuuomia, ei kuitenkaan vesistöt, jotka laskevat rajajokiin;

c) Tornionjoen suuhaarat; sekä

d) se osa Perämerta, joka sijaitsee Haaparannan satamasta Skomakaren koillisimpaan pisteeseen, Ylikarin itäisimpään pisteeseen, Sarvenkatajan pohjoisimpaan pisteeseen ja sieltä suoraan itään valtakunnanrajalle sekä siitä etelään valtakunnanrajaa pitkin Tornion ja Kemin kuntien rajalle ja edelleen koilliseen kunnanrajaa pitkin mantereelle vedetyn viivan pohjois- ja sisäpuolella.

24 artikla

Kalaväylä

1. Jokaisessa jokihaarautumassa, missä kala kulkee, tulee olla kalaväylä veden syvimmällä kohdalla. Kalaväylä on kolmannes veden leveydestä tavanomaisen alivedenkorkeuden aikana. Kalaväylä, joka asianomaisen valtion lain mukaisesti on jokeen laskevassa vesistössä, jatkuu leveydeltään muuttumattomana joessa olevaan kalaväylään saakka.

2. Kalanpyydystä tai muuta laitetta ei saa sijoittaa tai käyttää siten, että kalan kulku kalaväylässä voi estyä tai kala ei pääse siihen tai siinä liikkumaan. Kalaväylässä kulkuverkolla tai kulteella kalastettaessa on väylän leveydestä vähintään puolet oltava avoinna. Jos jollakin on erityinen oikeus kalastusta varten sulkea kalaväylä, tämä oikeus pysyy.

25 artikla

Tarkemmat määräykset

1. Tornionjoen kalastusalueella kalastamista koskeva kalastussääntö (kalastussääntö) on olennainen osa sopimusta.

2. Sopimuspuolet sitoutuvat Tornionjoen kalastusalueen sivuvesistöjen kohdalla antamaan tarvittavia määräyksiä ja ryhtymään tarvittaviin toimiin kalakantojen edistämiseksi.

26 artikla

Valtuutus

Kalastussäännössä mainitaan kalastusta kalastusalueella hallinnoivat viranomaiset sekä missä laajuudessa ne voivat antaa kalastusta koskevia lisämääräyksiä ja myöntää poikkeuksia kalastussäännössä olevista määräyksistä. Ennen päätöksen tekemistä komissiolle on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.

27 artikla

Kalakantoja koskeva tutkimus ja tilastointi

1. Sopimuspuolet suorittavat yhteistyössä kalakantojen tutkimusta ja seurantaa.

2. Sopimuspuolet laativat vuosittain yhteisiä kalastustilastoja. Tätä tarkoitusta varten tarvittavat tiedot pyyntiosuuksista ja saalismääristä kerätään kultakin kalastuskaudelta.

3. Sopimuspuolten asianomaiset viranomaiset kokoavat tiedot yhteisiä menettelytapoja noudattaen.

28 artikla

Toimenpiteet kalakantojen suojelemiseksi taudeilta ym.

1. Sopimuspuolet sitoutuvat ryhtymään tarvittaviin toimiin kalakantojen suojelemiseksi vakavilta tarttuvilta kalataudeilta ja vieraiden kalalajien ja kalakantojen istutusten torjumiseksi.

2. Sopimuspuolet ovat kumpikin velvollisia välittömästi ilmoittamaan toisilleen vakavien tarttuvien kalatautien epäilystä tai toteamisesta.

29 artikla

Kalastusmääräysten rikkominen

Kunkin maan voimassaolevia rangaistusta, takavarikkoa, menettämistä, erityistä oikeusvaikutusta ja muuta rikosseuraamusta koskevia säännöksiä sovelletaan tämän sopimuksen sekä kalastussäännön ja sen nojalla annettujen määräysten rikkomiseen samalla tavalla kuin lain rikkomiseen siinä maassa, jossa rikos on tapahtunut.

Loppumääräykset

30 artikla

Riitojen ratkaisu

1. Sopimuspuolten välinen riita sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta ratkaistaan neuvottelemalla tai muulla sopimuspuolten hyväksymällä tavalla.
2. Neuvottelut tulee käynnistää kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun sopimuspuoli esittää neuvottelupyynnön diplomaattista tietä toiselle sopimuspuolelle.

31 artikla

Seuranta ja muutokset

1. Sopimuspuolet kokoontuvat tarpeen mukaan seuratakseen sopimuksen soveltamista. Tapaaminen tulee järjestää viimeistään kolmen kuukauden kuluessa sopimuspuolen esittämästä vaatimuksesta.
2. Tätä sopimusta ja sen liitteitä voidaan muuttaa sopimuspuolten sopimuksella. Muutokset tulevat voimaan 35 artiklassa määrätyllä tavalla.

32 artikla

Irtisanominen

1. Kumpikin sopimuspuoli voi irtisanoa sopimuksen toiselle sopimuspuolelle osoitetulla kirjallisella ilmoituksella. Irtisanominen tulee voimaan kahdentoista kuukauden kuluttua tällaisen ilmoituksen vastaanottamisesta.
2. Jos tämä sopimus irtisanotaan, sopimuspuolten tulee varmistaa, että ne voivat muutoin täyttää kansainväliset velvoitteensa.

33 artikla

Kumoutuvat sopimukset

Tämän sopimuksen tullessa voimaan lakkaavat seuraavat sopimukset olemasta voimassa:
a) Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan kesken uitosta Tornion ja Muonion rajajoissa 17 päivänä helmikuuta 1949 tehty sopimus;
b) Suomen ja Ruotsin välillä 16 päivänä syyskuuta 1971 tehty rajajokisopimus (vuoden 1971 sopimus); ja
c) Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan välillä 3 päivänä lokakuuta 2003 tehty sopimus yhteisen vesienhoitoalueen perustamisesta.

34 artikla

Siirtymäsäännökset

1. Tämän sopimuksen tullessa voimaan vuoden 1971 suomalais-ruotsalaisessa rajajokikomissiossa vireillä olevat asiat tulee siirtää asianomaisten kansallisten tuomioistuinten ja lupaviranomaisten käsiteltäviksi.
2. Asiassa, jossa on sovellettu vuoden 1971 sopimuksen 8 luvun 4 artiklan säännöksiä tämän sopimuksen tullessa voimaan, sovelletaan vuoden 1971 sopimuksen aineellisia säännöksiä. Muutoin sovelletaan kansallisia säännöksiä.
3. Vuoden 1971 sopimuksen nojalla annetut luvat jäävät voimaan niin kuin ne olisi annettu asianomaisen kansallisen lainsäädännön nojalla. Niiden tarkistamiseen, muutta-

miseen ja noudattamisen valvontaan sovelletaan kansallisia säännöksiä.

4. a) Joka rikkoo vuoden 1971 sopimuksen nojalla annetun luvan määräyksiä ennen tämän sopimuksen voimaantuloa, on tuomittava rangaistukseen tekohetkenä voimassa olleen lainsäädännön mukaisesti.

b) Joka rikkoo vuoden 1971 sopimuksen nojalla annetun luvan määräyksiä tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen, on tuomittava rangaistukseen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

5. Vuoden 1971 suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission päätöksen mukaisesti kalastuskorttien myynnistä kertyneet varat siirtyvät tämän sopimuksen voimaan tullessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Fiskeriverketille.

6. Vuoden 1971 suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission muut varat, joista velat on vähennetty, siirtyvät tämän sopimuksen voimaan tullessa komissiolle. Voimassa olevissa lupapäätöksissä vuoden 1971 suomalais-ruotsalaiselle rajajokikomissiolle maksettavaksi määrätyt maksut tulee tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen maksaa komissiolle.

7. Vuoden 1971 suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission hallussa olevat asiakirjat siirretään komissiolle.

8. Sopimuksen tullessa voimaan käytössä olevia sallittuja verkkoja, jotka eivät täytä kalastussäännön 8 §:n 1 momentin vaatimuksia pyydysten rakenteesta, voidaan käyttää kolmen vuoden ajan sopimuksen voimaantulosta.

35 artikla

Voimaantulo

Tämä sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen diplomaattista tietä sopimuksen voimaantulolle valtiosäännön mukaan asetettujen vaatimusten täyttämisestä.

Tämän vakuudeksi ovat molemmat valtuutetut allekirjoittaneet tämän sopimuksen kahtena suomen- ja ruotsinkielisenä kappaleena molempien kielten ollessa yhtä todistusvoimaiset

Tukholmassa 11 päivänä marraskuuta 2009.

Suomen tasavallan puolesta:

Alec Aalto

Ruotsin kuningaskunnan puolesta

Åsa-Britt Karlsson

LIITE

Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission ohjesääntö

1 §

Kanslia

Suomalais-ruotsalaisella rajajokikomissiolla on kotipaikka ja kanslia sillä rajaseudulla sijaitsevalla paikkakunnalla, jonka sopimuspuolet määräävät. Komissiolla on postiosoite kummassakin valtiossa.

Kanslia hoitaa komission arkistoa ja diaaria.

2 §

Henkilökunta

Komissiolla on sihteeri. Sihteeriksi valittavalla henkilöllä on oltava korkeakoulututkinto ja hänen on hallittava sekä suomen että ruotsin kieltä. Tarvittaessa voidaan valita yksi tai useampia avustavia sihteereitä.

Komissio voi ottaa palvelukseensa lisäksi muuta henkilökuntaa.

Sihteerin, avustavan sihteerin ja muun henkilökunnan palkkaamisesta päättää komissio.

Työsopimussuhteeseen sovelletaan komission kotipaikan ja kanslian sijaintimaan lakia.

3 §

Päätöksenteko

Komissio on päätösvaltainen, kun kaikki kuusi jäsentä ovat läsnä. Jos jäsenet eivät ole päätöksestä yksimielisiä, siitä on äänestettävä. Äänestyksessä tulee päätökseksi mielipide, jota vähintään neljä jäsentä, niistä vähintään kaksi kummastakin valtiosta, on kannattanut.

Jos komissio ei voi osaltaan vahvistaa tai hylätä 10 artiklan 1 kappaleen f kohdassa tarkoitettua yhteistä ohjelmaa tai suunnitelmaa määräajassa, sen on ilmoitettava tilanteesta ja siihen johtaneista syistä asianomaisille viranomaisille.

4 §

Puheenjohtajan, jäsenten ja asiantuntijoiden tehtävät

Puheenjohtaja johtaa komission työtä.

Komission muut jäsenet ja asiantuntijat ottavat puheenjohtajan kutsusta osaa komission kokouksiin sekä tarvittaessa erityisin selvityksin tai tutkimuksin avustavat omalla pätevyysalallaan asiain valmistelua.

Jäsenen ollessa estynyt on varajäsenen huolehdittava hänen tehtävistään puheenjohtajan kutsusta.

5 §

Sihteerin tehtävät

Sihteerin avustaa puheenjohtajan ohjeiden mukaan asioiden valmistelussa, pitää komission pöytäkirjoja ja diaarioita, huolehtii kutsujen ja muiden asiakirjojen lähettämisestä sekä rahavarojen hallinnosta.

6 §

Korvaukset ja palvelusehdot

Jäsenten ja asiantuntijoiden palkkiot, matkakustannukset ja päivärahat maksaa komissio. Sopimuspuolet päättävät yhteistyössä palkkioiden perusteista.

Jäsenten ja asiantuntijoiden matkakustannukset ja päivärahat korvataan jäsenten ja asiantuntijoiden kotimaan matkustussäännön mukaisesti.

Komissio määrää sihteerin, avustavan sihteerin ja muun henkilökuntansa palkkiot tai palkkauksen, ja maksaa ne.

Muista palvelusehdoista on soveltuvin osin voimassa, mitä komission kotipaikan ja kanslian sijaintimaan laki säätää valtion palvelukseen otetusta.

7 §

Talousarvio ja tilintarkastus

Komission on viimeistään 1 päivänä maaliskuuta laadittava ehdotuksensa seuraavan kalenterivuoden talousarvioksi ja toimitettava se sopimuspuolille. Sopimuspuolet käyvät neuvonpitoa talousarvioesityksestä.

Sopimuspuolet osoittavat varat komission käyttöön vuosittain viimeistään 15 päivänä tammikuuta.

Sopimuspuolet päättävät tilintarkastuksesta yhdessä. Tilintarkastus- ja toimintakertomus laaditaan vuosittain ennen 1 päivänä helmikuuta.

8 §

Aukioloajat ja vastaanotto

Kanslia on avoinna yleisölle. Komissio päättää aukioloajoista.

Puheenjohtaja, sihteeri tai avustava sihteeri on, jos pätevä syy ei ole esteenä, kansliassa tavattavana määrättyyn aikaan vähintään kerran viikossa.

Komission tiedottaa aukioloajoista.

9 §

Asiakirjojen kieli

Komissiolle toimitettavat asiakirjat laaditaan sillä kielellä, jota yksityisellä asianomaisessa maassa on oikeus käyttää viranomaisissa. Jos asiakirjan kääntäminen on tarpeen, komissio vastaa siitä.

Komission pöytäkirjat laaditaan tarpeen mukaan suomeksi ja ruotsiksi.

10 §

Työjärjestys

Komissio vahvistaa itselleen työjärjestyksen.

LIITE

Tornionjoen kalastusalueen kalastussääntö

Yleiset määräykset

1 §

Tarkoitus

Tämä kalastussääntö on olennainen osa Suomen ja Ruotsin välistä rajajokisopimusta.

Kalastus on sallittua, jos se on kohtuullista Tornionjoen kalastusalueen kalakantojen suojelun ja kestävän käytön kannalta sekä Suomessa että Ruotsissa. Lähtökohtana on saada aikaan kohtuullinen ja oikeudenmukainen tasapaino kalakannan ja hyödyntämisen näkökulmasta soveltamisalueen kalastusetujen välille kokonaisuutena, ottaen huomioon rajajokien kohtuullinen hyödyntäminen tavalla, joka edistää koko raja-alueen etua.

Kalastussäännön määräykset sekä tämän säännön nojalla annetut päätökset eivät saa johtaa soveltamiseen, joka on ristiriidassa tämän tarkoituksen kanssa tai muutoin Suomen ja Ruotsin kansainvälisten velvoitteiden ja erityisesti Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan kanssa.

2 §

Soveltamisalue

Kalastussäännön määräyksiä sovelletaan seuraavilla rajajokisopimuksen 23 artiklassa määritellyillä vesialueilla (Tornionjoen kalastusalue):

a) Könkämäeno ja Muonionjoki sekä se osa Tornionjoesta ja ne järvet, missä Suomen ja Ruotsin välinen valtakunnanraja kulkee (rajajoet);

b) ne vesistöt, jotka ovat rajajokien sivuuomia, ei kuitenkaan vesistöt, jotka laskevat rajajokiin;

c) Tornionjoen suuhaarat; sekä

d) se osa Perämerta, joka sijaitsee Haaparannan satamasta Skomakaren koillisimpaan pisteeseen, Ylikarin itäisimpään pisteeseen, Sarvenkatajan pohjoisimpaan pisteeseen ja sieltä suoraan itään valtakunnanrajalle sekä siitä etelään valtakunnanrajaa pitkin Tornion ja Kemin kuntien rajalle ja edelleen koilliseen kunnanrajaa pitkin mantereelle vedetyn viivan pohjois- ja sisäpuolella. Näiden kalastusaluetta rajaavien pisteiden koordinaatit ovat liitteessä 1.

Jokialueella tarkoitetaan tässä kalastussäännössä Tornionjoen kalastusalueen sitä osaa, joka sijaitsee jokisuun pohjoispuolella, määriteltynä Hellälän pohjoisen niemen kärjestä Suomen puolella Ruotsin puolella olevan Virtakarin niemen kärkeen vedettynä suorana viivana, sekä pohjoispuolella Uksein ja Palosaaren eteläkärjen läpi vedettyä suoraa viivaa. Merialueella tarkoitetaan kalastusalueen sitä osaa, joka sijaitsee näiden viivojen eteläpuolella.

3 §

Rauhoituspiirit

Merialueella on kummankin valtion vesialueella laissa säädetyn kalaväylän lisäksi rauhoituspiirejä. Nämä muodostuvat vesialueista, jotka ulottuvat 200 metriä niiden viivojen kummallekin puolelle, joiden koordinaatit ovat liitteessä 1.

Kalanpyydystä tai muuta laitetta ei saa sijoittaa tai käyttää siten, että kalan kulku rauhoituspiirissä voi estyä tai että kala ei pääse rauhoituspiiriin tai siinä liikkumaan.

Kaikenlainen kalastaminen isorysällä, pohjalla varustetulla pyydyksellä sekä koukkuverkolla ja muulla lohen tai taimenen pyydystämiseen tarkoitetulla välineellä on kielletty siinä osassa merta, jonka rajana on jokisuu ja Salmenlahden suun eteläiseltä rannalta Kraaselin ja Tirron saarten eteläisten niemien kautta Sellön luoteisen kärjen yli Pirkkiön luoteiseen niemeen vedetty viiva.

4 §

Määritelmät

Tässä säännössä tarkoitetaan:

1) *kiinteällä pyydyksellä* johtoaidalla varustettua pyydystä kuten lohirysää tai iso-rysää, joka on tarkoitettu käytettäväksi samalla paikalla vähintään kahden vuorokauden ajan,

2) *pikkurysällä* pohjaan painotettua rysää, jonka vanteen halkaisija on alle 1,0 metriä ja joka ei miltään osin ole korkeampi kuin 1,5 metriä;

3) *ankkuroidulla verkolla* verkkoa, joka ankkureilla, painoilla tai omalla painollaan lasketaan pohjaan tai ankkuroidaan pohjaan tai pohjan yläpuolelle ja joka ei ajelehdi veden mukana;

4) *kulkuverkolla* virrassa ajelehtivaa verkkoa;

5) *kulteella* (kulleverkko) veneeseen kiinnitettyä nuottaa;

6) *vieheellä* keinotekoisesti valmistettua uistinta, vaappua, perhoa tai niihin rinnastettavaa koukuilla varustettua houkutinta, joka liikkeellään, värillään tai muodollaan houkuttaa kalaa iskemään;

7) *vapakalastusvälineellä* vapaa, pilkkiä ja vastaavia liikuteltavia välineitä, jotka ovat varustettuja siimalla ja vieheellä tai koukulla; sekä

8) *luonnollisella syötillä* eläviä tai tapettuja syöttejä ja hajuvalmisteita.

5 §

Kalastuksenhoitomaksu

Siltä osin kuin kalastuksenhoitomaksu kansallisen lainsäädännön mukaisesti on suoritettava siinä maassa, jossa kalastusta harjoitetaan, on tällainen maksu suoritettava sen lainsäädännön mukaisesti.

Kun veneestä vieheellä kalastettaessa maksu on 1 momentin mukaisesti suoritettava, koskee tällainen maksu myös henkilöä, joka soutaa kyseessä olevaa venettä.

Pyyntivälineet, kalastusajat ja vähimmäismitat

6 §

Sallitut pyydykset

Lohen ja taimenen kalastuksessa ainoastaan seuraavien pyydysten käyttö on sallittu:

1) kiinteä pyydys merialueella;

2) kulkuverkko ja kulle jokialueella liitteen 2 apajapaikoissa;

3) vapa ja viehe; ja

4) lippo liitteen 2 apajapaikoissa.

Muiden lajien kuin lohen ja taimenen kalastuksessa ainoastaan seuraavien pyydysten ja kalastustapojen käyttö on sallittu:

1) kiinteä pyydys merialueella;

2) kulkuverkko ja kulle jokialueella liitteen 2 apajapaikoissa;

3) ankkuroidut verkot merialueella sekä jokialueen hitaasti virtaavissa vesissä, suvannoissa ja järvissä;

4) made- ja haukikoukku sekä maderysä;

5) nuotta merialueella;

6) lippo liitteen 2 apajapaikoissa;

7) merta ja pikkurysä sekä katiska;

8) vapa ja viehe sekä pilkki; ja

9) onkiminen luonnollisella syötillä paitsi koskipaikoilla ja virtaavassa vedessä.

Vapakalastusvälineillä kalastettaessa saa samanaikaisesti käyttää enintään kolmea viehettä välinettä kohti. Kalastettaessa vapakalastusvälineillä välineiden on koko ajan oltava kalastajan ulottuvilla.

Apajapaikoissa, joissa kulletta, kulkuverkkoa ja lippoa liitteen 2 mukaisesti saa käyttää, apajapaikkojen raivaus kalastusta varten on sallittu kalastuksen edellyttämässä laajuudessa.

Edellä 4 momentin mukaisessa raivauksessa ei saa käyttää kalaa pyytäviä välineitä, jos tarkoituksena on kalan pyytäminen niillä raivauksen aikana.

Henkilön, joka 4 momentin mukaan aikoo raivata apajapaikan, on viimeistään seitsemän työpäivää ennen tämän aloittamista ilmoitettava aikeestaan Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Ruotsissa paikalliselle poliisille.

7 §

Kielletyt pyydykset ja kalastustavat

Muut kuin 6 §:ssä mainitut pyydykset ovat kiellettyjä. Kaikkien lajien kalastusta koskee lisäksi seuraavaa.

Kalastus harrilaudalla tai siihen verrattava kalastustapa on kielletty.

Ampuma-aseen, huumaavan tai myrkyllisen aineen tai sähkövirran käyttäminen kalastuksessa on kielletty.

Kalastus on kielletty vapakalastusvälineillä ja muilla koukuilla kuin made- tai haukikoukulla, joiden tarkoituksena on kalan tartuttaminen ulkopuolelta, tai siten, että tarttumisen vaara on ilmeinen. Suun ulkopuolelta koukkuun tarttunut kala on välittömästi laskettava takaisin veteen.

Kalastus on kielletty atraimella tai muulla välineellä, joka lävistää kalan ulkopuolelta. Varrellisen nostokoukun käyttäminen on kuitenkin sallittu muuhun pyydykseen tarttuneen kalan nostamiseen.

Ankkuroiduilla verkoilla kalastettaessa virtasuojan, johtoaidan tai muun kiinteän rakennelman käyttäminen on kielletty.

Kalan säikäyttämiseen tai sen kulun estämiseen tarkoitettuja esineitä ei saa asettaa veteen tai veden yläpuolelle.

Kiellettyjä pyyntivälineitä ei saa säilyttää veneessä tai pitää muutoin käsillä. Sama koskee muulloin sallittuja pyydyksiä kieltoaikana. Metsästykseen käytettävän ampumaaseen kuljettaminen on kuitenkin sallittu. Merialueella on kieltoaikana myös sallittu kuljettaa 6 §:n mukaisesti sallittuja pyydyksiä. Tämä sillä edellytyksellä, että pyydykset ovat sidottuja ja pakattuja.

8 §

Pyydysten rakenne ja sijoittelu

Muita lajeja kuin lohta ja taimenta verkolla kalastettaessa saa käyttää ainoastaan sellaisia kulkuverkkoja ja ankkuroituja verkkoja, jotka koostuvat yksiliinaisesta hapaasta ilman pussia (riimua) ja jotka on valmistettu yksisäikeisestä nailonlangasta (monofiililanka), jonka vahvuus saa olla enintään 0,20 millimetriä. Meressä on kuitenkin sallittu käyttää vahvempaa lankaa verkossa, jonka silmäkoko on enintään 40 millimetriä.

Kulkuverkko saa olla enintään 120 metriä pitkä. Kulle saa olla enintään 200 metriä pitkä.

Ankkuroitu verkko saa olla enintään 60 metriä pitkä. Tämä ei kuitenkaan koske kalastusta merialueella elokuun 1 päivän ja huhtikuun 30 päivän välisenä aikana. Tämä ei myöskään koske kalastusta merialueella ankkuroiduilla verkoilla, joiden silmäkoko on enintään 40 millimetriä. Ankkuroitujen verkkojen välisen etäisyyden on oltava vähintään 60 metriä.

Nahkiaisen pyyntiin tarkoitetun merran nielu ei saa ylittää 16 senttimetriä mihinkään suuntaan.

Mertaa, lohen ja taimenen pyyntiin tarkoitettua lippoa ja katiskaa lukuun ottamatta kalanpyydyksissä ei ole sallittua käyttää metallilankaa, metallivaijeria tai vastaavaa.

Muun kalan kuin lohen ja taimenen lippoaminen jokialueella on sallittu vain lipolla, joka on valmistettu enintään 0,40 millimetrin vahvuisesta yksisäikeisestä nailonlangasta (monofiililanka) ja vähintään 80 millimetrin silmäkoon hapaasta.

9 §

Pyydysten merkitseminen

Pyyntiin käytettävä pyydys on merkittävä siten, että merkinnästä ilmenee selvästi, kuka on pyydyksen omistaja tai käyttäjä sekä hänen yhteystietonsa. Merkinnän on oltava hyvin havaittavissa ilman, että pyydystä tarvitsee nostaa vedestä. Merkintää ei tarvitse olla kädessä pidettävissä tai muutoin kalastajan ulottuvilla olevissa vapakalastusvälineissä.

10 §

Silmäkoko

Jokialueella pyydysten silmäkoon on oltava:

1) lohta tai taimenta kulkuverkolla ja kulteella kalastettaessa vähintään 100 millimetriä;

2) muita lajeja kuin lohta ja taimenta kulkuverkolla ja kulteella kalastettaessa vähin-

tään 80 millimetriä ja enintään 100 millimetriä;

3) ankkuroiduilla verkoilla kalastettaessa vähintään 80 millimetriä ja enintään 100 millimetriä; ja

4) pikkurysällä kalastettaessa enintään 80 millimetriä.

Merialueella pyydysten silmäkoon on oltava:

1) kalastettaessa kiinteillä pyydyksillä kalapesässä enintään 80 millimetriä; ja

2) ankkuroiduilla verkoilla kalastettaessa toukokuun 1 päivän alusta heinäkuun 31 päivän loppuun enintään 90 millimetriä ja muuna aikana enintään 40 millimetriä tai vähintään 90 millimetriä.

11 §

Kalastuskausi ja rauhoitusajat

Lohen ja taimenen kalastus on kielletty, ellei tässä pykälässä toisin mainita.

Kaikenlainen kalastus jokialueella on kielletty syyskuun 15 päivän alusta joulukuun 15 päivän loppuun lukuun ottamatta nahkiaisen kalastusta merralla.

Lohen ja taimenen kalastus vapakalastusvälineillä on sallittu kesäkuun 1 päivän alusta elokuun 31 päivän loppuun. Tällainen lohen ja taimenen kalastus on kuitenkin kielletty sunnuntaista kello 19 Suomen aikaa (18 Ruotsin aikaa) maanantaihin kello 19 (18).

Lohen ja taimenen kalastus jokialueella on sallittu liitteen 2 apajapaikoissa:

1) lipolla juhannusviikolla maanantaista kello 19 (18) sunnuntaihin kello 19 (18), ja

2) kulkuverkolla ja kulteella juhannusviikon tiistaista torstaihin ja juhannusta seuraavina kahtena viikonloppuna perjantaista kello 19 (18) seuraavaan sunnuntaihin kello 19 (18).

Muiden lajien kuin lohen ja taimenen kalastus jokialueella on sallittu liitteen 2 apajapaikoissa:

1) lipolla ainoastaan juhannusviikon maanantaista kello 19 (18) syyskuun 14 päivän loppuun, ja

2) kulkuverkolla ja kulteella ainoastaan heinäkuun 15 päivän alusta syyskuun 14 päivän loppuun.

Merialueella muiden lajien kuin lohen ja taimenen kalastus kiinteillä pyydyksillä on sallittu kesäkuun 11 päivän alusta lokakuun 31 päivän loppuun. Taimenen kalastus kiinteillä pyydyksillä on sallittu kesäkuun 17 päivästä kello 12 alkaen elokuun 31 päivän loppuun. Lohen kalastus kiinteillä pyydyksillä on sallittu kesäkuun 17 päivästä kello 12 alkaen syyskuun 15 päivän loppuun.

Kumpikin sopimuspuoli saa vahvistaa kansallisilla määräyksillä eri kalastajaluokille myöhäisemmät aloituspäivämäärät kuin 6 momentissa mainitut kuitenkin siten, että ammattikalastus tai muu kalastus kiinteillä pyydyksillä alkaa viimeistään 29 päivänä kesäkuuta. Tällaiset kansalliset määräykset voivat koskea myös pyydysrajoituksia.

Kiinteiden pyydysten paalutuksen ja ankkuroinnin saa aloittaa ennen kuin kalastus on sallittu. Muiden kuin kalaa pyytävien johtoaitojen asettamisen saa aloittaa aikaisintaan seitsemän vuorokautta ennen kuin kalastus on sallittu.

12 §

Vähimmäismitat ja kalojen vapauttaminen

Alle 50 senttimetrin mittaisen lohen tai taimenen sekä alle 35 senttimetrin mittaisen harjuksen pyytäminen ja tappaminen on kielletty. Pituus mitataan leuan kärjestä suoraksi ojennetun, yhteen puristetun pyrstöevän kärkeen.

Alimittainen kala on välittömästi laskettava takaisin veteen elävänä tai kuolleena.

Täysimittainen kala on laskettava takaisin veteen elävänä tai kuolleena, jos se on:

1) pyydetty rauhoitusaikana;

2) pyydetty kielletyllä pyydyksellä tai kielletyllä kalastustavalla; tai se on

3) talvehtinut lohi.

Sen, joka 11 §:n 6 momentin perusteella kalastaa kiinteillä pyydyksillä muita lajeja kuin lohta ja taimenta ennen kuin lohen ja taimenen kalastus on sallittu, on vähintään kerran vuorokaudessa koettava kaikki kalapesät ja varoen vapautettava niistä kaikki lohet ja taimenet.

Vapakalastusta ja lippoamista koskevat erityismääräykset

13 §

Saaliskiintiö

Vavalla ja vieheellä tai lipolla kalastettaessa sallitaan yhden lohen tai taimenen pyytäminen ja saaliiksi ottaminen kalastajaa ja vuorokautta kohti.

14 §

Veneen käyttö viehekalastuksessa

Lohen ja taimenen kalastaminen vapakalastusvälineillä ankkuroidusta veneestä ei saa häiritä muiden kalastusta.

Vieheellä veneestä kalastettaessa moottorin käyttö on kielletty, lukuun ottamatta suvantopaikoissa, jotka ovat Ruotsin Ylitornion ja Suomen Aavasaksan välisestä sillasta alavirtaan. Moottoria ei saa käyttää 200 metriä lähempänä koskialueita. Tämän momentin kielto ei koske henkilöitä, joiden toimintakyky on heikentynyt siten, että se vaikeuttaa veneen käyttöä ilman moottoria.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Fiskeriverket voivat hakemuksesta yksittäistapauksissa kumpikin erikseen päättää poikkeuksien tekemisestä 2 momentissa tarkoitetusta kiellosta, jos siihen on erityinen syy. Viranomaisten on ilmoitettava toisilleen tällaisista annetuista luvista.

Muut määräykset

15 §

Viranomaiset

Rajajokisopimuksen 26 artiklassa tarkoitetut viranomaiset ovat maa- ja metsätalousministeriö tai Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä Fiskeriverket tai Norrbottenin läänin lääninhallitus tai niiden tilalle tulevat viranomaiset, kun kyse on kalastuksen hallinnoinnista kalastusalueella ja poikkeusten myöntämisestä kalastussäännön määräyksistä. Kalastusta koskevista lisämääräyksistä voivat sopia Suomen ja Ruotsin hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset.

16 §

Kalastussäännöstä poikkeavat määräykset

Hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset voivat tämän säännön 1 §:ssä mainitun tarkoituksen ja kummankin maan kansallisen lainsäädännön mukaisesti yhdessä sopimalla poiketa kalastussäännön määräyksistä, jotka koskevat sallittuja kalastusaikoja, kalastustapoja, sallittuja pyydyksiä, pyydysten määrää tai muita teknisiä sääntöjä sekä liitteeseen 2 kuuluvia apajapaikkoja, jos:

1) kalakantojen tila sen sallii; tai

2) se on kalakantojen suojelemisen ja kestävän hyödyntämisen varmistamisen kannalta välttämätöntä.

Määräykset voidaan rajata koskemaan kalastusalueen tai kalastuskauden osaa tai yksittäistä kalastustapaa. Määräykset voidaan antaa määräajaksi yhdeksi kalastuskaudeksi kerrallaan, ja niitä voidaan tarvittaessa arvioida ja muuttaa sen mukaan kuin se Tornionjoen kalastusalueen kalakantojen säilyttämisen kannalta on välttämätöntä.

Hallitukset tai niiden määräämät viranomaiset tarkastelevat vuosittain kalastuksen sallittuja aloitusajankohtia tämän säännön 11 §:n ja tämän pykälän 1 momentin mukaisesti ja sopivat yhdessä mukautuksista ottaen huomioon alueen kalakantojen tilanteen. Muutokset kirjataan erityiseen, yhdessä laadittuun pöytäkirjaan.

Määräysten muuttamista koskevat neuvottelut on käynnistettävä sellaisena ajankohtana ja niitä on käytävä siten, että paikallisia tahoja ehditään kuulla ja määräyksiä koskevien päätösten tekemiselle on edellytykset viimeistään huhtikuun 1 päivänä määräysten soveltamisvuonna.

17 §

Kalastusluvat

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Fiskeriverket tai se, jolle viranomaiset tehtävän antavat, voivat luovuttaa kalastuslupia siellä, missä oikeus lohen tai

taimenen kalastukseen kuuluu valtiolle. Tällaista lupaa voidaan edellyttää myös soutajalta, joka aktiivisesti osallistuu lohen ja taimenen kalastukseen.

Viranomaiset voivat sopia jokialueen muiden kalastusoikeuden haltijoiden kanssa yhteisestä kalastusluvasta. Yhteinen kalastuslupa oikeuttaa kalastukseen kalastuslupa-alueella valtakunnanrajasta riippumatta. Viranomaiset voivat antaa kalastuslupien myyntiin ja myynnin tulojen tilityksiin liittyviä määräyksiä ja ohjeita sekä valvoa yksityisten tahojen lupamyyntiä.

Kalastuslupien tietyllä alueella tuottama tulo kuuluu alueen kalastusoikeuden haltijoille näiden vesialueosuuksien mukaisessa suhteessa. Poikkeuksena edellä mainitusta on valtion kalastusoikeuteen tai muuhun erityiseen perusteeseen perustuva kalastusoikeus, jonka arvo-osuus määritellään 2 momentissa tarkoitetussa sopimuksessa.

Lupien luovuttamisesta tietyltä alueelta saadut tuotot tuloutetaan Suomen ja Ruotsin yhteiselle tilille. Kun kalastusoikeuden haltijoille on annettu heidän osuutensa, on viranomaisten käytettävä jäljelle jäävä osuus yhteisesti päätettyihin valvonnan ja tutkimuksen toimenpiteisiin alueella.

18 §

Kalastusnäytökset ja kalastuskilpailut

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Fiskeriverket ja Norrbottenin läänin lääninhallitus saavat kalastussäännön määräyksistä poiketen yksittäistapauksissa ja asiasta sovittuaan myöntää luvan viranomaisten sopimien suuntaviivojen mukaiseen kalastamiseen kalastusnäytöksissä ja kalastuskilpailuissa. Luvan myöntävä viranomainen voi lupaehdoissa sallia kalastussäännön pyydyksiä koskevista määräyksistä poikkeavien perinteisten pyyntimuotojen esittelyn kalastusnäytöksissä. Luvan myöntää sen maan viranomainen, jossa toimintaa harjoitetaan. Luvasta on ilmoitettava toisen sopimuspuolen viranomaiselle. Asian käsittelyssä on sovellettava rajajokisopimuksen 21 artiklaa.

19 §

Pyynti tieteellisessä tarkoituksessa

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Fiskeriverket ja Norrbottenin läänin lääninhallitus saavat kalastussäännön määräyksistä poiketen yksittäistapauksissa ja asiasta sovittuaan myöntää luvan viranomaisten sopimien ehtojen mukaiseen tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvaan pyyntiin. Luvan myöntää sen maan viranomainen, jossa toimintaa harjoitetaan. Lisäksi tarvitaan kalastusoikeuden haltijan lupa. Tieteelliseen tutkimukseen myönnetystä luvasta on ilmoitettava toisen sopimuspuolen viranomaiselle. Asian käsittelyssä on sovellettava rajajokisopimuksen 21 artiklaa.

20 §

Rajajokikomission lausunto

Rajajokisopimuksen 11 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettua lausuntoa ei ole tarpeen hankkia tapauksissa, joissa vastuuviranomaisella voidaan katsoa olevan tarvittava ja riittävä toimivalta asiassa.

21 §

Valvonta

Tämän kalastussäännön noudattamista valvovat Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Norrbottenin läänin lääninhallitus sekä toimielimet, jotka kummankin maan lainsäädännön mukaan valvovat kalastusta. Kummankin sopimuspuolen on toimittava siten, että riittävä määrä kalastuksenvalvojia nimitetään ja että valvonta on riittävää.

Kalastusta saavat lisäksi valvoa yhteiset suomalais-ruotsalaiset valvontapartiot. Tällaisessa valvonnassa toisen maan valvojat ovat tarkkailijan asemassa.

Asianomaiset lainvalvontaviranomaiset ja kalastuksenvalvojat Suomessa ja Ruotsissa vaihtavat tarvittaessa tietoja keskenään.

22 §

Yleisen kalastuslainsäädännön soveltaminen

Ellei tässä säännössä ole erityismääräyksiä, kunkin maan kalastuslainsäädäntö ja sen nojalla annetut säännökset ovat voimassa.

LIITE 1. KALASTUSSÄÄNNÖN SOVELTAMISALUE JA RAUHOITUSPIIRIT MERESSÄ

Soveltamisalueen rajaus meressä

Kalastussäännön 2 §:n d kohdassa tarkoitetun soveltamisalueen eteläraja kulkee suorina viivoina seuraavien pisteiden kautta. Pisteet on merkitty kolminumeroisina lukuina liitteen lopussa olevaan karttaan. Koordinaatit perustuvat ETRS89 (WGS84) -järjestelmään.

Nro	Lat ggmm.ddd	Lon ggmm.ddd	Selite
991	65 46.1562	23 53.8963	Haaparannan sataman aallonmurtaja
992	65 41.5757	24 00.1305	Skomakaren koillisin piste
993	65 39.5405	24 05.0768	Ylikarin itäisin piste
994	65 37.3485	24 08.3960	Sarvenkatajan pohjoisin piste
100	65 37.3484	24 09.7714	Piste, jossa Ruotsin puolella itäsuunnassa menevä viiva kohtaa valtakunnanrajan
444	65 37.1570	24 09.6966	Piste IV valtakunnanrajalla
101	65 36.7703	24 09.5888	Piste, jossa Tornion kunnan raja kohtaa valtakunnan rajan
189	65 41.1659	24 17.4295	Rajakivi 189 Iso-Huiturilla, kunnan raja
437	65 46.0298	24 26.1716	Rajakivi 437 Rajakarilla, jossa kolmen kunnan rajat kohtaavat
222	65 46.7880	24 26.9516	Rajakivi 2 Koivuluodolla

Rauhoituspiirit

Kalastussäännön 3 §:n 1 momentissa tarkoitetut rauhoituspiirit muodostuvat vesi-alueista, jotka ulottuvat 200 metriä suorien viivojen kummallekin puolelle. Viivojen pisteet on merkitty kaksinumeroisina lukuina liitteen lopussa olevaan karttaan. Rauhoituspiirit jatkuvat soveltamisalueen ulkopuolelle kansallisen lainkäyttövallan alaisuudessa.

a) Kraaselikarista joen suun ulkopuolella pisteestä 65°47,147’ N, 24°07,109’ O (nro 10) pisteeseen 65°45,780’ N, 24°06,160’ O (nro 11), siitä pisteeseen 65°43,930’ N, 24°09,710’ O (nro 12), siitä pisteeseen 65°40,480’ N, 24°11,660´ O (nro 13) ja siitä pisteeseen 65°36,773’N, 24°09,594’ O (nro 19),
b) a-kohdan mukaan lähtevän viivan pisteestä 65°45,930’ N, 24°06,264’ O (nro 20) pisteeseen 65°45,980’ N, 24°02,460’ O (nro 21), siitä pisteeseen 65°43,930’ N, 23°59,210’ O (nro 22), siitä pisteeseen 65°41,930’ N, 24°01,410’ O (nro 23) ja siitä pisteeseen 65°41,177’ N, 24°01,101’ O (nro 29),
c) pisteestä 65°43,930’ N, 23°59,210’ O (nro 22) pisteeseen 65°43,162’ N, 23°57,977’ O (nro 39),
d) b-kohdan mukaan lähtevän viivan pisteestä 65°44,530’ N, 24°00,170’ O (nro 40) pisteeseen 65°44,492’ N, 23°56,166’ O (nro 49),
e) pisteestä 65°43,930’ N, 24°09,710’ O (nro 12) pisteeseen 65°43,880’ N, 24°13,860’ O (nro 52) ja siitä pisteeseen 65°40,726’ N, 24°16,642’ O (nro 59),
f) pisteestä 65°43,880’ N, 24°13,860’ O (nro 52) pisteeseen 65°43,730’ N, 24°19,110’ O (nro 62) ja siitä pisteeseen 65°43,018’ N, 24°20,749’ O (nro 69).

Rauhoituspiirien pisteet taulukkomuodossa. Soveltamisalueen ulkopuolella olevat rauhoituspiirien linjaukset on otettu mukaan lisätietona.

Nro	Lat ggmm.ddd	Lon ggmm.ddd	
Viiva a)			
10	65 47.147	24 07.109	
11	65 45.780	24 06.160	
12	65 43.930	24 09.710	
13	65 40.480	24 11.660	
19	65 36.773	24 09.594	a-loppupiste (= soveltamisalueen ulkorajan leikkauskohta)

1	65 34.930	24 08.570	a-suunnan näyttävä piste soveltamisalueen ulkopuolella
Viiva b)			
20	65 45.930	24 06.264	
21	65 45.980	24 02.460	
22	65 43.930	23 59.210	
23	65 41.930	24 01.410	
29	65 41.177	24 01.101	b-loppupiste

24	65 35.930	23 58.960	b-piste soveltamisalueen ulkopuolella
2	65 34.930	23 59.849	b-suunnan näyttävä piste soveltamisalueen ulkopuolella
Viiva c)			
22	65 43.930	23 59.210	
39	65 43.162	23 57.977	c-loppupiste

32	65 38.930	23 51.210	c-piste soveltamisalueen ulkopuolella
33	65 37.930	23 50.360	c-piste soveltamisalueen ulkopuolella
3	65 34.930	23 51.552	c-suunnan näyttävä piste soveltamisalueen ulkopuolella
Viiva d)			
40	65 44.530	24 00.167	
49	65 44.492	23 56.166	d-loppupiste

41	65 44.430	23 50.010	d-piste soveltamisalueen ulkopuolella
42	65 43.530	23 48.210	d-piste soveltamisalueen ulkopuolella
43	65 42.730	23 48.410	d-piste soveltamisalueen ulkopuolella
44	65 41.330	23 46.560	d-piste soveltamisalueen ulkopuolella
4	65 34.929	23 41.055	d-suunnan näyttävä piste soveltamisalueen ulkopuolella
Viiva e)			
12	65 43.930	24 09.710	
52	65 43.880	24 13.860	
59	65 40.726	24 16.642	e-loppupiste

5	65 34.931	24 21.721	e-suunnan näyttävä piste soveltamisalueen ulkopuolella
Viiva f)			
52	65 43.880	24 13.860	
62	65 43.730	24 19.110	
69	65 43.018	24 20.749	f-loppupiste

63	65 42.230	24 22.560	f-piste soveltamisalueen ulkopuolella
6	65 34.931	24 24.993	f-suunnan näyttävä piste soveltamisalueen ulkopuolella

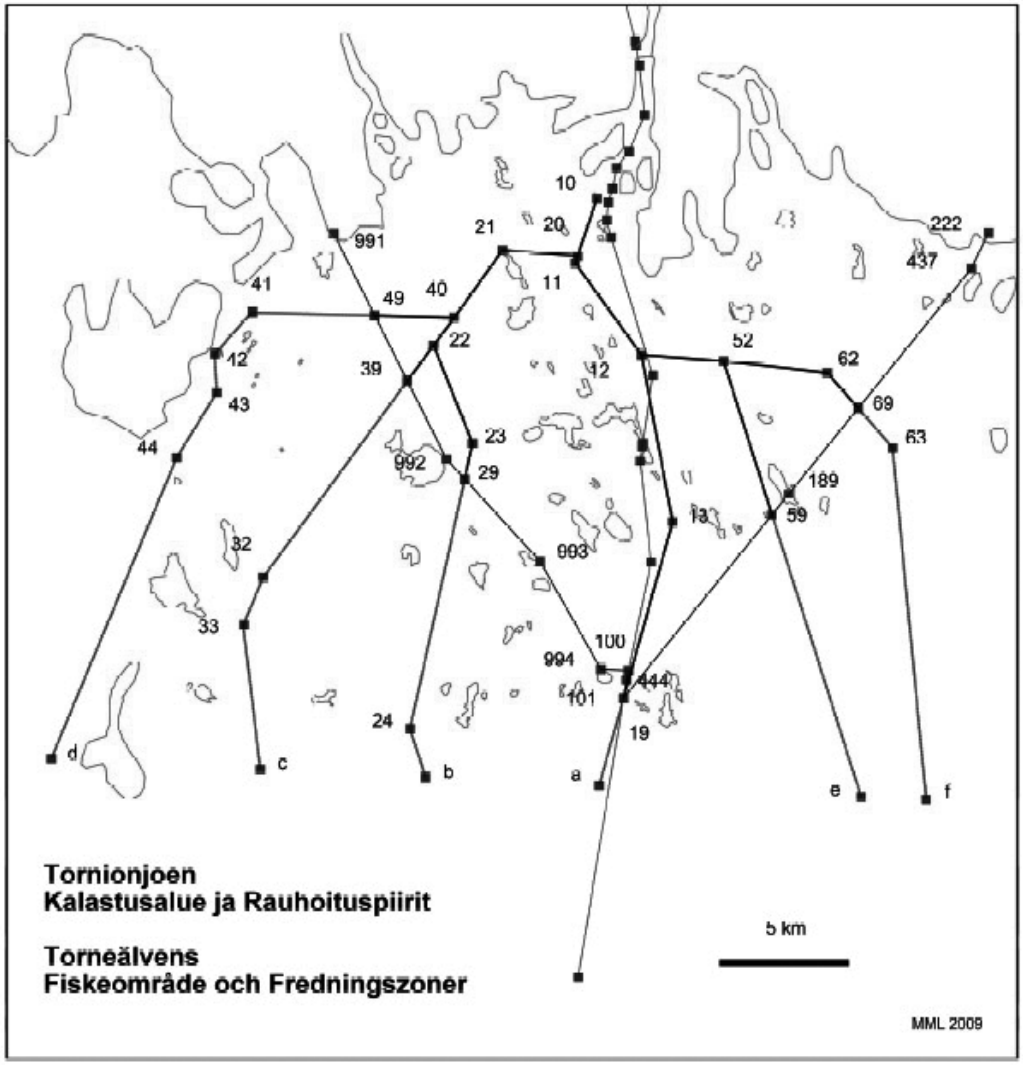

Karttaselitys
Soveltamisalueen eteläraja kolminumeroisina lukuina 991, 992, 993, 994, 100, 444, 101, 189, 437, 222.
Valtakunnanrajan pisteet ilman numeroita.
Rauhoituspiirien keskiviivat kaksinumeroisina lukuina.

Viiva a: 10, 11, 12, 13, 19.
Viiva b: 20, 21, 22, 23, 29.
Viiva c: 22, 39.
Viiva d: 40, 49.
Viiva e: 12, 52, 59.
Viiva f: 52, 62, 69.

LIITE 2. APAJAPAIKAT

Lippo

Vaarankoski	Vojakkalan kylä	Ylivojakkalan osakaskunta
Kukkolankoski	Kukkolan kylä	Kukkolan osakaskunta Kukkolan siikakalastusyhtymä
Matkakoski	Korpikylä	Korpikylän osakaskunta Matkakosken siikakalastusyhtymä
Vuennonkoski	Vitsaniemen kylä	Pekanpään kalastuskunta Vitsaniemis fiskeförening

Kulkuverkko ja kulle

Mustasaaren apaja	Karungin kylä	Karungin osakaskunta/ Karungin perinnekalastajat osuuskunta Karungis fiskeförening
Järviväylän apaja	Karungin kylä	Karungin osakaskunta/ Karungin perinnekalastajat osuuskunta Karungis fiskeförening
Matkakoski	Korpikylä	Korpikylän osakaskunta
Tuoheanlahti	Korpikylä	Korpikylän osakaskunta
Kultaniitty	Pekanpää	Pekanpään kalastuskunta Vitsaniemis fiskeförening
Pukulmi	Kainuunkylä	Kainuunkylän kalastuskunta Päkkilä-Hedenäset fiskeförening
Tulkkila	Armassaari	Armassaaren kalastuskunta
Laurinhieta	Nuotioranta	Nuotiorannan kalastuskunta Luppios laxfiskeförening
Karjosaari	Alkkula	Alkkulan kalastuskunta Ruskolas fiskeförening
Vasikkasaari	Närkki-Tengeliö	Närkki-Tengeliön kalastuskunta
Hannukkala	Närkki-Tengeliö	Närkki-Tengeliön kalastuskunta
Kauvosaari	Kauliranta	Kaulirannan kalastuskunta

Koulunapaja	Kauliranta	Kaulirannan kalastuskunta
Juoksenki	Juoksengin kylä	Juoksengin kalastuskunta Niemen-Saloniemen kalastuskunta Juoksengi Pia osakaskunta

Finsk-svenskt avrinningsdistrikt (kustvattenområden) /
Suomalais-ruotsalainen vesienhoitoalue (rannikkovesialueet)

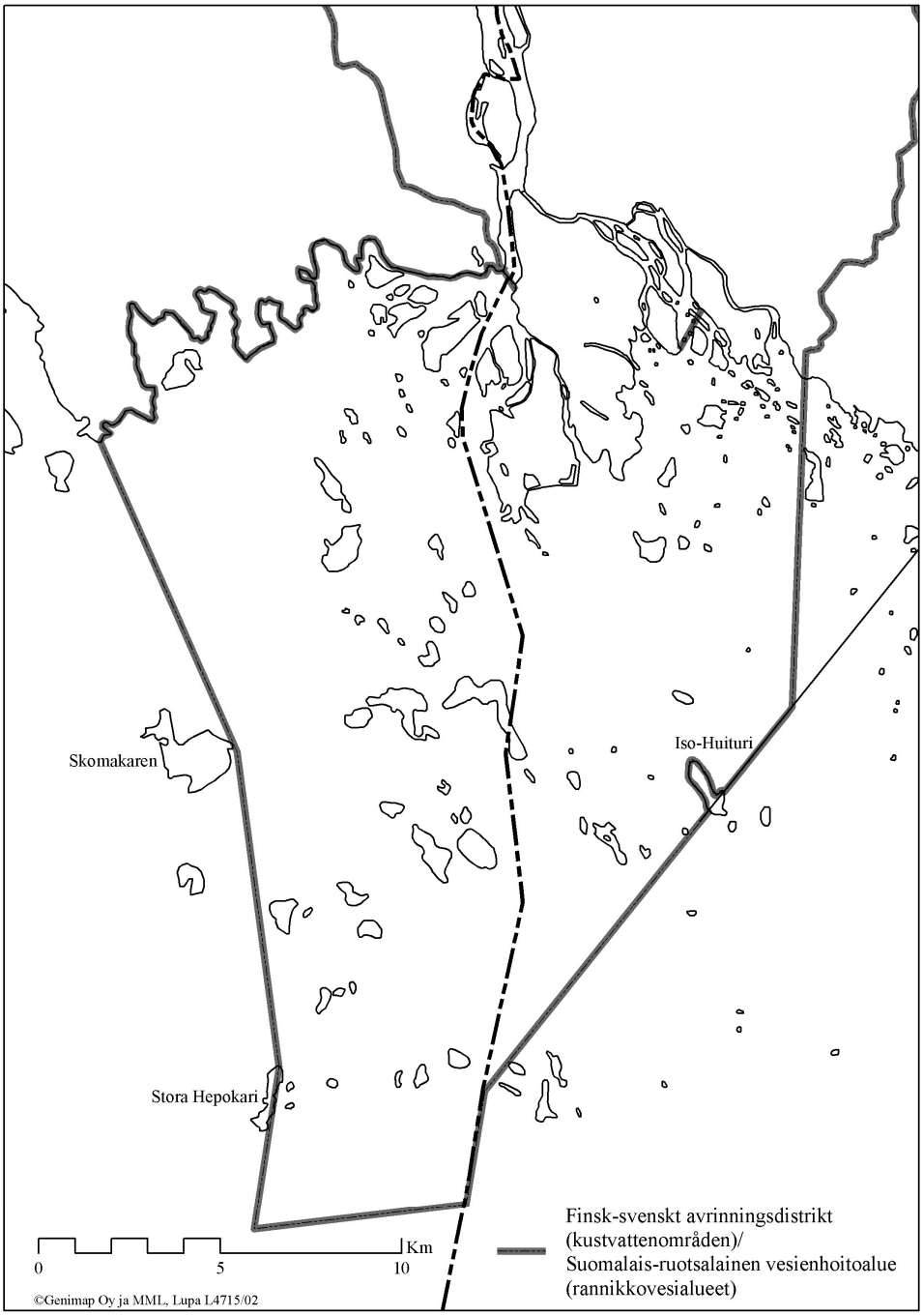

Finsk-svenskt avrinningsdistrikt /
Suomalais-ruotsalainen vesienhoitoalue